

Legalább ennyit a kisközösségi rádiózásról

(Munkafüzet)

Készítették:

**a Szabad Rádiók Magyarországi Szervezete
és a Közösségi Kapcsolat Alapítvány**

Támogatta:

a MEH Civil Kapcsolatok Főosztálya

A kiadvány létrejöttét segítették:

**MMI Közösségfejlesztési Osztály
Civil Rádiózásért Alapítvány
Nonprofit Média Központ Alapítvány**

Felelős kiadó Péterfi Ferenc
a Szabad Rádiók Magyarországi Szervezetének ügyvivője
Felelős szerkesztő Huszerl József
Készült az i&i Kft. sokszorosítójában 2003-ban
Tördelés: Príma Viktória

Mi a kisközösségi rádió?

A kisközösségi rádiózás célja, hogy lehetővé tegye olyan rádiók működtetését a kistelepüléseken és kisebb közösségekben, amelyekben nem lehetséges egy helyi rádió gazdaságos működtetése, de a helyi közösség igényelné egy neki szóló rádióadó létét, valamint, hogy lehetőséget nyújtson azon intézményeknek, amelyek a rádiózással egy speciális hallgatói kör igényeit elégítenék ki.

(Idézet a pályázati kiírásból: http://www.ortt.hu/palyazatok/helyi_radio_20030716.doc)

„A kisközösségi rádiók egyik legfontosabb sajátossága, hogy markánsan fogalmazzák meg a korlátozott vételkörzetben megcélzott csoportot. Ez lehet egy kisebbség, nemzetiség, valamilyen szubkulturális, korosztályi csoport, valamilyen intézmény használói-lakói, nagyon körülhatárolt lakóközösség (pl. kis falu, településrész, szomszédság, egyetemi negyed, stb.) A kisközösségi rádiókat – ebből a szempontból – határozottan el kívánja különíteni az ORTT a helyi műsorszolgáltatók kategóriájától, s főként attól, hogy azok városi, térségi funkciókat és kereskedelmi érdeket bujtassanak annak háttérébe.

Ennél a rádiótípusnál alapértékként többnyire közösségi, szociális, környezeti, kulturális jellemzőket érdemes megfogalmazni; pl. a helyi társadalom bevonása, aktivizálása; szociális szerepvállalás, perifériára szorultak segítése, szolidaritás, tolerancia, helyi értékek megerősítése, hagyományok ápolása, nyelvkultúra fejlesztése, tanulás-képzés segítése stb. A kisközösségi rádiók kiemelten fontos jellemzője, hogy azt jórészt önkéntesek működtetik.

Hogyan használja kiadványunkat

A kiadvány célja az ORTT kisközösségi rádiók pályázatán részt venni szándékozók segítése a kisközösségi rádiók létrehozásához és működtetéséhez nélkülözhetetlen információkkal.

A Legalább ennyit... nem csak cím, hanem szerkesztési elv is, mert a kiadványban a konkrét feladatok megoldásához, az egyes helyzetek megértéséhez fogódzókat (fogalmak, jogszabályok, címek, irodalom) adunk, és ezeken keresztül segítjük az eligazodást a kisközösségi rádiók világában.

A füzetet elsősorban azoknak ajánljuk, akik maguk is szeretnék létrehozni kisközösségi rádiót, ezért a következő oldalakon a létrehozás folyamatát követjük majd az elhatározástól a rádió megszólalásáig.

A tartalomjegyzékben is jól érzékelhető (ld. a szomszéd oldalt), hogy az egyes részek elején megfogalmazzuk azokat a legfontosabb kérdéseket, feladatokat, amelyeket abban a részben meg kell válaszolni, illetve el kell végezni. Ezek után az egyes részek olyan szövegeket tartalmaznak, amelyek segítik a szóban forgó kérdések megválaszolását és a feladatok megoldását.

A füzet alapjául szolgáló adatállományt a www.kka.hu, valamint a www.kkapcsolat.hu/szabadradio/ internet-oldalokon is megtalálhatja.

*Péterfi Ferenc
Huszerl József
szerkesztők*

*További közreműködők:
Gosztonyi Gergely
Magyar Ádám*

valamint a „Szabadon – a szabad közösségi rádiózásról” c. kiadványból idézzük Cs. Kádár Péter és Weyer Balázs írásait.

Tartalom

Mi a kisközösségi rádió	3
Milyen rádiókat ismerünk a gyakorlatban, a közösségi rádiók legfontosabb jellemzői	7
1. LÉPÉS	9
A felhívás kivonatosszerű összefoglalója után a teljes pályázati kiírás figyelmes elolvasása, elemzése önmagunk számára	
A pályázati kiírás rövidített összefoglalója.....	9
Európai Közösségi Rádiók Kartája.....	9
A közösségi rádiózás tíz alapelve	10
Mr. Guido Gornet a FERL elnöke: Az állam és a piac között: a független rádió hangja	11
2. LÉPÉS	13
Annak feltárása, összefoglalása, hogy van-e helyben közösségi akarat egy ilyen vállalkozásra. Tapasztalataink szerint ez a legfontosabb feltétel, ha ez létezik, a többi általában megteremthető. Csapat- és kapcsolatépítés Várható tipikus feladatok: műsorvezetés, zenei szerkesztés, interjúk készítése élőben a stúdióban és telefonon, vagy felvételre (kazettára, minidisc-re, számítógépre), hírek gyűjtése – írása – szerkesztése, technikai feladatok, szervezés-irányítás. Hogyan szerezzünk tagokat, hogyan vonjunk be embereket?	13
Partnerség – mit, miért, hogyan?	14
Egy elgondolkodtató lista	16
3. MILYEN LEGYEN A MŰKÖDTETÉS SZERVEZETI KERETE?	17
Egyesület, alapítvány, önkormányzati intézmény, magánszemély? Létezik már a szükséges szervezet, vagy most fogják megalakítani, bejegyeztetni? Az alakuló csapatnak, társaságnak számba kell venni a következő kérdéseket. Hajlandóak-e rendszeresen (naponta, hetente) több órányi önkéntes munkát végezni önök egy rádió működtetéséért? Van-e korábbi gyakorlatuk valamilyen önkéntes munkában? Ki vezeti és szervezi a csapatépítést és a műsorkészítést? A feladatok és felelőségek számbavétele, szerepek meghatározása. Önkéntesek és/vagy alkalmazottak dolgoznak majd? A Szóla Rádió egy lehetséges felépítése.....	17
Hogyan szervezzünk – alakítsunk – egyesületet.....	17
Hogyan szervezzünk – alakítsunk – alapítványt.....	18
Részletesebben az Alapszabályról	19
Szempontok, jótanácsok közösségi rádió elindításához	20
4. KIKNEK SZÓL MAJD A RÁDIÓ?	23
Ebben a fázisban az alapítókna az azon kell elgondolkodniuk, hogy kik is a tervezett célcsoportjuk. Feladat a tervezett és lehetséges hallgatói kör meghatározása. Milyen szükségletei vannak az adott célcsoportnak, közösségnek, akikhez elsősorban szólni fogunk? Milyen más helyi médiumok (rádiók, helyi lapok, kábel tévé) működnek a tervezett vonzáskörzetben? Milyen műfajú adó a Civil Rádió?.....	23
A FIKSZ rádió alapelvei, jellege, arculata.....	24
Milyen a Civil Rádió zenei világa?.....	25
5. PROGRAMÉPÍTÉS	27
Milyen arculatú programot képzelnek? Mi lesz a rádió neve? Hangneme, stílusa, zenei világ, sajátosságok számbavétele. Tervezzenek műsorsávokat, konkrét műsorokat, szlogent, azonosítót, műsorszignálokat! Négy kisközösségi rádió műsorterve	27
Harmónia Rádió (Mártély).....	27
EPER Rádió (Budapest).....	30
A Remete Rádió műsorterve	32
A Triangulum Rádió műsorterve.....	34
Milyen műsorok szólalnak meg a Civil Rádióban?	35
Néhány rádiós műfajelméleti alapvetés	35
Interaktivitás a szabad rádiózásban.....	39

6. MEKKORA A SZELLEMI ÉS EGYÉB KAPACITÁSUK?	41
Mekkora műsoridőt szeretnének?	
Lehetséges források, támogatók, partnerek, háttérintézmény számbavétele	
Forrásteremtés a szabad rádiók gyakorlatában	41
7. HOL MŰKÖDJÖN A STÚDIÓ, HOL LEGYEN AZ ADÓ ÉS AZ ANTENNA?	47
Van-e jól hozzáférhető hely stúdióknak, valahol a közelben magas torony, ház az antennának?	
Egy kisközösségi rádió alapvető technikai felszerelése.....	47
Rádiózni egyszerűen	56
A Triangulum Rádió műszaki terve.....	60
8. MILYEN KÖLTSÉGEI VÁRHATÓK A RÁDIÓNAK?.....	61
Az elindításhoz, eszközök beszerzéséhez szükséges költségek;	
Működtetés: anyag, dologi, szolgáltatások, kommunikációs, személyi kiadások;	
Pályázatok, lehetséges források folyamatos figyelése;	
Helyi vállalkozók megkeresése.	
Milyen számítható forrásaik vannak, mi hiányzik, amit tervezéssel, szervezéssel elő kellene teremteni?	
A Triangulum Rádió gazdálkodási és pénzügyi terve	61
Az ORTT állásfoglalása a kisközösségi rádiók jogállásáról az ORTT pályázatai szempontjából.....	62
A szerzői jogdíjakkal kapcsolatos költségekről.....	63
A szerzői jogokról röviden	64
9. LÉPÉS	65
A pályázat megírása, az adatlap, nyilatkozatok kitöltése	
Praktikus javaslatok: látogassanak meg a tervezés során más hasonló rádiós műhelyeket!	
Tájékoztató a kisközösségi rádiós pályázatok vizsgálata során felmerült leggyakoribb hibákról	65
Lehetséges konzultációk ebben a témában	65
10. EGY MINTAPÁLYÁZAT	67
Példa műsorszolgáltatási szabályzatra	73
A médiatörvény reklámra vonatkozó utalásai.....	76
11. LÉPÉS	79
A kész pályázat beadása	79
12. LÉPÉS	81
Következő ügyintézkedések: hiánypótlás, döntés, szerződéskötés, sugárzási terv készíttetése, engedélyek	
Rádióengedélyezési eljárás	81
Ha mindezeket túljutottak:	
Adás indul!	

Milyen rádiókat ismerünk a gyakorlatban, a közösségi rádiók legfontosabb jellemzői

1. Meddig ér a hangunk?

A tömegkommunikációs eszközöket, s azon belül az elektronikus médiumokat csoportosíthatjuk annak alapján, hogy üzeneteikkel milyen széles hallgatói, nézői körhöz jutnak el. Így léteznek:

- helyi,
- regionális, illetve körzeti,
- országos,
- ennél szélesebb, pl. műholdas vételkörzetű rádiók és televíziók.

Ebben a kategorizálásban egy új változat a kisközösségi rádióké. Ez a helyi rádiókénál szűkebb lokalitást jelent, ám a médiatörvény meghatározásai közül mégis a helyi rádiók körébe tartozik.

A továbbiakban mi a médiumok közül csak a rádiókkal fogunk foglalkozni.

2. A műsorszolgáltatók típusai

A rádiók típusai szerepvállalásuk, illetve a működtetés módja szerint lehetnek:

- közszolgálati** jellegűek,
- kereskedelmi** érdekeket szolgálók és
- közösségi** működtetésűek, másképpen szabad rádiók, nem nyereségérdekelt (nonprofit) rádiók, vagy ún. harmadik típusú rádiók.

Ez utóbbiak többé-kevésbé egymás szinonimái, rokoníthatóak, de meg kell vallanunk, hogy mindegyik elnevezésnek van valami – a nevével jelzett – sajátossága is.

Megjegyezzük, hogy mint minden tipológia, így ez a csoportosítás is tartalmaz bizonyos önkényességet, hiszen a gyakorlatban nem mindig különülnek el ezek a rádiótípusok sterilen egymástól, nincsenek közöttük élesen meghúzható határvonalak. Egy nagyvárosban, ahol elég differenciált lehetőségek adódnak, ahol több helyi rádió egyidejűleg is működhet, ott meglehet, hogy ezek a különbségek erőteljesebbek. Egy kisvárosban már többnyire összekapcsolódnak, keverednek a típusok, kistelephelyen még inkább.

Az alábbiakban – már csak a jobb azonosíthatóság kedvéért is – megkíséreljük részletesebben kifejteni az eltéréseket, amelyeket mi főként a működtető, a fenntartó szempontjából tartunk hangsúlyosnak.

A különféle típusú rádiók jellemzői

- Közszolgálati rádió:**
  - kötelező tájékoztatási minimumok,
  - nagyon kevés kommentár,
  - „közlöny”-szerű működés, a kommunikáció útja egyirányú: tájékoztatás – információközlés,
  - „erős kulisszák”, távolság a hallgatók és a készítőik között, „kimértebb” stílus,
  - nagyobb munkamegosztás.
- Kereskedelmi rádió:**
  - minél szélesebb körhöz eljutni minden áron,
  - a figyelem mozgósítása reklámkampányokkal, akciókkal, játékokkal, erős show-elemekkel,
  - stílusában igyekszik minél simulékonyabb, fülbemászóbb lenni,
  - híres sztárszemélyiségek bevetése,
  - a kommunikációból fogyasztási cikket csinál,
  - legfőbb törekvése: a két reklám közötti időt valahogy kitölteni.
- Közösségi rádió:**
  - nem feltétlenül, nem mindenáron akar mindenkihez szólni,
  - szubkultúrák, kisebbségek, egy-egy speciálisabb társadalmi csoport meghatározó jelentősége,
  - többségében önkéntesek munkáján alapul,
  - személyesség, nyitottság jellemzi,

- hozzáférhetőség: azok csinálják, akiknek szól,
- partnernek tekintik a befogadót,
- rádió és hallgató kölcsönösen hatnak egymásra, közvetlen információcsere,
- nonprofit működési keretek: az esetleges működési bevételeit visszaforgatja a rádió működtetésére, olcsó működtetés,
- „puha kulisszák”: a hallgató részese a rádióprogram születésének,
- helybeliség különös jelentősége,
- igyekszik erősíteni a helyi kultúrát, a helyi nyelvezetet,
- többnyire erősen azonosul az általa felvetett témákkal,
- főszereplője nem a híres sztár, hanem a hétköznapi ember,
- erős átfedések a munkamegosztásban, összecsúszó szerepek.

A Szabad Rádiók Magyarországi Szervezete (a hazai közösségi rádiózás szakmai egyesülete) Alapszabályában a következő módon határozza meg a közösségi rádiókat:

„*A szabad rádiókat az különbözteti meg* a közszolgálati és a kereskedelmi rádióktól, hogy: a politikai és állami szervezetektől, az önkormányzatoktól és a nyereségérdekeltektől függetlenül működnek; meghatározott (helyi, etnikai, vallási, kulturális vagy életmódbeli) közösségek (kisebbségek) érdekeit szolgálják; törekednek arra, hogy azok részt vegyenek a műsorkészítésben; demokratikusan hozzák döntéseiket; műsoraikban óránként legfeljebb három percig sugároznak reklámot; bevételeiket nem osztják szét, azt önmaguk fenntartására, működtetésére visszafordítják (nonprofit jelleg); többségében önkéntesek működtetik; bevételeik legfeljebb 50%-a származik műsorszolgáltatással kapcsolatos üzleti-reklám tevékenységből.”

3. Hozzáférhetőség és pluralizmus

A közösségi rádió egyik meghatározó jellemzője az a mód, ahogy a helyi célcsoport tagjai részt vesznek a rádió működtetésében. Ahhoz, hogy a rádió prosperáljon és elnyerje a közösség támogatását, a hallgatóknak szükségük van arra, hogy érezzék: ez az Ő állomásuk is.

Fontos, hogy a „befogadó közeg alkotórészei” érezzék:

- a témák, amelyek felvetésre kerülnek a rádióban, érdekesek és figyelembe veszik az ő nézőpontjukat is;
- felvehetik a kapcsolatot a rádióval, részt vehetnek rendezvényeiken, illetve az őket érintő témákkal foglalkozni fog a műsor (és ez „behallható” időn belül meg is történik);
- bejöhethetnek a stúdióba, hogy tanulhassanak valamit a műsorkészítésről, és részt vehetnek az adás sugárzásának néhány vagy minden részletében;
- kaphatnak műsoridőt vagy tárgyalhatnak programokról, melyeket az ő csoportjuk készít (amennyiben megfelelő a minőség és a szellemiség);
- a rádió működtetésében és döntéshozatalaiban résztvevőkké válhatnak – ha már eleget értenek abból, hogyan is működik a rádió;
- tetszés szerint részt vehetnek a munkában önkéntesként, és a részvételük értékelésre talál.

Amíg a „nagy” rádió igyekszik egy szűk rétegen keresztül működtetni a rádiót, addig a közösségi rádió az emberek széles rétegét vonja be. Gyakran ez a sokféle ember egy közösségből származik. De a helyi közösségeken és érdekcsoportokon belül is az ízlések és vélemények nagy különbözőségét figyelhetjük meg. Ahelyett, hogy a nagy rádióktól ellesett „homogén image” kialakítására korlátozódnának, bátorítják és elismerik ezt a sokféleséget. Ennek ellenére lehet az állomásnak saját identitása, ami azonban leginkább a tolerancia, sokféleség, és – röviden – a „pluralizmus” szavakkal határozható meg.

(Idézet a Szabadon – A szabad, közösségi rádiózás lehetőségei Magyarországon című kiadványból.)

1. LÉPÉS

A felhívás – alábbi – kivonatos összefoglalója után a teljes pályázati kiírás figyelmes elolvasása, elemzése önmagunk számára.

A teljes pályázat megtalálható a www.ortt.hu honlapon.

A pályázati kiírás rövidített összefoglalója

Az Országos Rádió és Televízió Testület a korábbihoz képest egyszerűsített pályázati feltételek megjelölésével, helyi kisközösségi rádiók működési lehetőségeinek megteremtésére hirdetett pályázatot. Ezek a helyi közélettel foglalkozó, helyi mindennapi életet bemutató; vagy speciális cél, illetve hallgatói célcsoportnak (például kisebbségek, korcsoportok, speciális közösség stb.) szánt közösségi programú rádiók három évre szóló jogszolgáltatási státuszú műsorszolgáltatásra nyújtható be támogatási kérelem – kereskedelmi rádióra nem.

Néhány példa, kiknek kínálhat lehetőséget összefogásra, közösségi megszólalásra ez az egészen új forma; településrészi-szomszédsági szerveződések, teleházak, művelődési otthonok, aprófalvak közösségei, kórház, fiatalokkal foglalkozó intézmény, bentlakásos intézmény (kollégium, szociális intézmény, börtön), könyvtár, egyetemi campus, lakótelep-lakótömb; időszakos műsorszolgáltatásra valamilyen fesztivál, vagy hasonló folyamatos rendezvénysorozat, tábor.

A kisközösségi rádiózásnak nem célja a helyi rádiózással összemérhető nagyságú ellátottság biztosítása – főként a szomszédsági körzet az igazi „terepe”. Ezért a kisközösségi rádiók nem növelhetik utólag a vételkörzetüket, és nem alakulhatnak kereskedelmi rádióvá.

A kisközösségi rádiók vételkörzete kisebb a helyi rádiók megszokott vételkörzeténél. (Vételkörzet alatt azt a területet értjük, amelyen belül a szabványos vevőantennával felszerelt átlagos vevőkészülékkel a műsor monó, illetve sztereó üzemmódban, jó minőségben fogható.) Kisközösségi rádiók esetében sztereó vétel esetén a vételkörzet várhatóan legfeljebb az adóállomástól számított kb. 1 km sugarú körre terjed ki. A monó vétel határa ennél valamivel nagyobb.

Hogy minél több kisközösségi adóállomás egymás, valamint az egyéb célú műsorszóró rádióadók kölcsönös zavarása nélkül működhessen, a kisközösségi adóállomás maximális effektív sugárzási teljesítménye néhány Watt lehet, de nem haladhatja meg a 10W értéket.

Pályázati ajánlatában:

- a) a pályázónak meg kell jelölnie az általa elérni kívánt speciális hallgatói csoportot, s*
- b) be kell mutatnia, hogy a vállalt célt, hallgatói csoportokat milyen műsorszámok révén kívánja elérni, és ezen tipikus műsorszámokról rövid leírást kell adnia.*

Pályázati ajánlatot nyújthat be

- magyarországi lakóhellyel rendelkező természetes személy,*
- a Magyar Köztársaságban nyilvántartásba vett jogi személy vagy jogi személyiséggel nem rendelkező gazdasági társaság,*
- a rá vonatkozó szabályok szerint nyilvántartásba vett önkormányzati intézmény, közhasznú társaság, alapítvány, közalapítvány, egyesület.*

Európai Közösségi Rádiók Kartája

Mivel felismertük, hogy a közösségi rádiózás a vélemény-nyilvánítás és a tájékoztatás szabadságának, valamint a kifejezési formák szabad alkalmazásának, a vélemények ütköztetésének és a helyi életben való aktív részvételnek ideális és védett megvalósulási közeget biztosít; mivel felfedeztük, hogy a különböző kultúrák és hagyományok a közösségi rádiózásnak sokféle formáját hozták létre; e Kartában fogalmazzuk meg azokat a célokat, amelyeket valamennyi közösségi rádió magáénak érez és elérni törekszik.

A közösségi rádióadók:

1. A szabad kommunikációhoz való jog előmozdításáért dolgoznak, az információ és a vélemények szabad áramlását segítik elő, a kreatív kifejezőmódokat bátorítják, és hozzájárulnak a demokratikus folyamatokhoz, a pluralizmus kialakulásához a társadalomban;

2. Képzési, műsorkészítési és terjesztési eszközökhöz biztosítanak hozzáférést; felkarolják a tehetséges helyi alkotókat, ápolják a helyi hagyományokat; hallgatóik épülésére, szórakoztatására, formálására és fejlesztésére alkalmas műsorokat sugároznak;
3. Arra törekszenek, hogy tulajdonosaik között jelen legyenek a helyi, földrajzilag felismerhető, illetve azonos érdekeket képviselő közösségek;
4. Szerkesztőségi, programpolitikai munkájukat a kormánytól, a kereskedelmi és vallási intézményektől, illetve a politikai pártoktól függetlenül végzik;
5. A kisebbségi és peremcsoportok számára hozzáférési jogot biztosítanak, a kultúrák és nyelvek sokféleségének előmozdítói és védelmezői;
6. Hallgatóik becsületes, különböző forrásokra támaszkodó tájékoztatására törekszenek, és minden olyan személynek vagy szervezetnek biztosítják a válasz lehetőségét, amelyről esetleg hamis képet adtak;
7. Olyan szervezetekként jönnek létre, amelyeknek nem célja a haszonszerzés, és amelyek függetlenségüket működési költségeik több forrásból való előteremtésével biztosítják;
8. Elismerik és tiszteletben tartják az önkéntesek munkáját, a fizetett alkalmazottak szakszervezethez való csatlakozásának jogát, és mindkét csoporthoz tartozó munkatársaik számára megfelelő munkakörülményeket biztosítanak;
9. A megkülönböztetést kizáró irányítási, programtervezési és munkaerő-alkalmazási gyakorlatot követnek, amely minden támogató, alkalmazott és önkéntes számára áttekinthető;
10. Elősegítik a közösségi rádióadók közötti cseréket, oly módon, hogy a kommunikációt a béke, a tolerancia, a demokrácia és a fejlődés témáiban való nagyobb egyetértés szolgálatába állítják.

A Karta 1994 szeptemberében került elfogadásra Szlovéniában, Ljubljanában, az AMARC által szervezett első Közösségi Rádióadók Első Összeurópai Konferenciáján.

A közösségi rádiózás tíz alapelve

1. Minden lakossági csoport, amely rádiót akar létrehozni és saját programot akar sugározni, szabadon juthat hozzá a frekvenciához. A rádió és rádiózás létrehozása nem eshet korlátozóbb jogi normatívák alá, mint az írott médiák megjelenítése.
2. A közösségi rádió /vagy „szabad rádió”/ egy nonprofit rádió, amely független a hatóságoktól és a kereskedelmi csoportosulásoktól.
3. Minden állampolgárnak joga van információt szerezni az állam által kezelt frekvenciákról, valamint azok megtervezésének és elosztásának kritériumairól.
4. A frekvenciasáv bizonyos szektorait fenn kell tartani a közösségi rádiók részére. A közösségi rádióknak az ehhez való hozzájutásban elsőbbségi joguk van, a rádiózásra rendelkezésre álló frekvenciák egyharmadáig. A már említetteken kívül további frekvenciákat kell a közösségi rádiók rendelkezésére bocsájtani belső használatra, mint például programelemek vagy összeköttetések továbbítására.
5. A közösségi rádiók a részükre elkülönített frekvencia szektoron belül regionális szinten maguk döntenek a frekvenciák elosztásáról és a rádiózás technikai részleteiről. E célból a közösségi rádiók minden régióban egy bizottságot választanak, amelynek garantálni kell egy magasabb testülethez való fellebbezés jogát. Európai szinten egy legfelsőbb hatóság létrehozása várható.
6. A közösségi rádió kérésére a bizottságnak meg kell vizsgálnia, hogy a frekvencia használatának körülményei fennállnak-e.
7. A közösségi rádiók díj, adó és költségmentesek. Fenntartásuk biztosítására a közösségi rádiók közösségi támogatásokra jogosultak. A szükséges pénzügyi eszközöket egy olyan speciális adóból lehetne biztosítani, amelyeket a közszolgálati, a magán rádió és televízióállomások hirdetési bevételeiből fedeznének.
8. Ami a jogdíjakat illeti, a közösségi rádiókra olyan speciális szabályozást kell kialakítani, amely megfelel nem-kereskedelmi jellegüknek.
9. A közösségi rádiók szerkesztőségi tagjai az információhoz való jutás ugyanolyan jogait élvezik és ugyanazok a jogi védelmek illetik meg, mint a professzionális újságírókat.
10. Amikor a médiákkal és a rádiózással kapcsolatos új törvények, törvénymódosítások és nemzetközi szerződések kidolgozására kerül sor, a közösségi rádiók képviselőinek meg kell adni a jogot, hogy ezen résztvegyenek és javaslatokat tegyenek.

(A közösségi rádiózásról c. Parola füzetből.)

Mr. Guido Gornet a FERL elnöke

Az állam és a piac között: a független rádió hangja

1. Az 1970-es években néhány harcos környezetvédő, diák és szakszervezeti aktivista elhatározta, hogy megtöri az állam monopóliumát és elindítja – száználmas anyagi erőforrásokra támaszkodva – az első kalóz rádiót. Céljuk az volt, hogy igényeiket közvetlenül hallathassák. Ezzel megvetették az alapjait a későbbi rádiós mozgalomnak.
2. Néhány európai országban perek és parlamenti csatározások következményeként a monopólium megadta magát, megalakultak és megszerveződtek az első független rádiók. De az aktivisták által nyitott résen hamarosan beléptek az üzletemberek és nagy tőkével a hátuk mögött megjelentek a kereskedelmi adók, elárasztva ezt az újonnan meghódított szabad terepet.
3. Napjainkban három fajta rádió van:
  - a/ a nemzeti vagy helyi rádió, amelyet közvetlenül a licencekből és díjakból, bizonyos esetekben hirdetések-ből tartanak fenn;
  - b/ a kereskedelmi állomások, amelyek a piaci törvényeknek engedelmeskednek, és ahol a tőkekoncentráció lehetővé teszi a frekvenciák megvásárlását. Ezt a szektort a sajtó konglomerátumok uralják;
  - c/ a különböző közösségek vagy egyesületek által működtetett rádióállomások, amelyek szűkös anyagi helyzetük ellenére kénytelenek ellenállni a gazdasági nyomásnak. Ezek a rádiók a jogi elismerésükért küzdenek és azért, hogy megvédjék a rádiózásnak egy szektorát a kereskedelmi érdekektől.
4. Ez a harmadik szektor, amely az állampolgár hangjaként funkcionál, döntő jelentőségű és továbbra is az marad, mivel a piac logikája a hallgatót arra a passzív szerepre kényszeríti, hogy céltáblája legyen az őt bombázó hirdetéseknek. A nem-kereskedelmi rádiózásban a hallgató is részt vesz és így helyét, mint állampolgár, nem pedig csupán, mint fogyasztó tudja meghatározni.
5. Az állampolgár státuszát redukáló nyomás az állam és a kereskedelmi érdekek egymást átfedő motivációjának eredménye; jóllehet a nyers cenzúra a maga primitív formájában már nem létezik, de léteznek az ön-cenzúra különböző formái, amelyek szembenállnak a szakmai etikával. Ilyen példákkal találkozunk a hirdető (nyílt vagy burkolt) túlzott igényeinek figyelembe vételekor. Melyik rádióállomás tulajdonosa fogja nyíltan elítélni egy hypermarket-lánc fogyasztói jogokat sértő, légszennyezést okozó visszaéléseit, ha annak hirdetései az állomás bevételeinek jelentős részét képezik? Lehetséges-e, hogy a hypermarket részvényeinek tőzsdei szereplése nem befolyásolja egy nagy multimédia-csoport bevételeit?
6. Nemrég jutott tudomásunkra, hogy Saddam Hussein front vállalatok mögé bújva birtokolta a legnagyobb francia újság-csoport jelentős részvényeit. Azért volt ez lehetséges, mert korábban a szerkesztőségi újságírók elnézőek voltak a ma bagdadi diktátornak nevezett emberrel?
7. A hirdető szerepe változóban van: ahelyett, hogy egyszerűen csak a termékeiket propagálnák, egyre fokozottabban próbálnak beavatkozni a hírek és információk világába. Mi mással magyarázhatnánk azt, hogy egészoldalas hirdetések szentelnek egy fegyverrendszer vagy egy támadó repülőgép erőneinek? Nincs hétköznapi fogyasztó a piacon, akinek igénye lenne ezekre a termékekre. Ez a fajta hirdetés az általa képviselt jövedelem által vajon nem a leszereléssel kapcsolatos szerkesztői vonalat akarja meghatározni?
8. A demokratikus információs rendszernek feltétlenül helyet kell fenn tartania a nem-kereskedelmi médiáknak, hogy biztosítsa a jogot azoknak a sokszínű nézeteknek a kifejeződéséhez, amelyek elengedhetetlenek egy polgári vitához és amelyek nem lehetnek alárendelve sem profitérdekeknek sem államérdekeknek.
9. A nem-kereskedelmi rádió a legszegényebb és a legkevésbé forráséhes a médiák közül: működéséhez nincs szükség óriási kezdő beruházásokra, mint például a televízió vagy az írott sajtó esetében. Ez egy „könnyű” kommunikációs média, amelyet egyszerű működtetni.

10. A rádiózás monopóliumával még mindig rendelkező országoknak kötelességük, hogy segítsék ennek a fajta kommunikációnak a kialakulását, azzal, hogy vigyázó szemüket és erős kezüket rajtatartják a nagy pénzügyi csoportok FM-sávra való étvágyán.
11. A Közép-Kelet-európai országokban meg kell védeni a rádiózást attól, hogy a piac kényszere nélkül fejlődhessen, hogy ezzel elősegítsék az igazi vitákat a tájékoztatásban. Nyugaton is van még mit tenni a független rádiók szektorának fejlesztésében /vagy konszolidálni kell, ahol már létezik./
12. A FERL /Európai Közösségi Rádiók Szövetsége/, amelyet képviselek, azon dolgozik, hogy az audiovizuális szektorban összhangba hozza a törvényhozást európai szinten. Már kaptunk ez ügyben válaszokat, visszajelzéseket európai intézményektől, a Közös Piacról és az Európa Tanácstól. Mr. Columberg, egy svájci parlamenti képviselő által nemrég beterjesztett és a tanács nagy többségének szavazatával elfogadott határozat /1/ erőteljesen támogatja Szövetségünk javaslatait.
13. Nekünk, állampolgároknak, cselekednünk kell, hogy törvényhozóink kezdeményezései gyakorlati formát öltsenek, mottóként választva azt az igazságot, hogy „a szabadságot nem lehet kérni, azt ki kell vívni”.

/1/ 957-es Határozat, Az európai helyi rádiók helyzetéről, 1991.

(A közösségi rádiózásról c. Parola füzetből.)

2. LÉPÉS

Annak feltárása, összefoglalása, hogy van-e helyben közösségi akarat egy ilyen vállalkozásra. Tapasztalataink szerint ez a legfontosabb feltétel, ha ez létezik, a többi általában megteremthető.

Csapat- és kapcsolatépítés

Ki – kik szeretnének rádiózni? Kikre lehet a településen, a környezetben számítani, kiket érdemes bevonni, aktivizálni, hogyan? Mennyien vannak? Kiknek vannak érdekes zenei gyűjteményei?

Rádióamatőrök, lokálpatrióták, ismert helyi aktivisták felkutatása. Hogy lehet velük kapcsolatba lépni (újsághirdetés, szórólap, hirdetőtáblák stb.)?

Várható tipikus feladatok: műsorvezetés, zenei szerkesztés, interjúk készítése élőben a stúdióban és telefonon, vagy felvételre (kazettára, minidiscra, számítógépre), hírek gyűjtése – írása – szerkesztése, technikai feladatok, szervezés-irányítás.

Hogyan szerezzünk tagokat, hogyan vonjunk be embereket?

1. MIÉRT VAN SZÜKSÉG TAGOKRA?

Minél többen vagyunk,

- * annál többet tudunk végezni
- * annál jobban tudatosítja a csoport az embereket érdeklő és érintő kérdéseket,
- * annál reprezentatívabbak vagyunk
- * annál erősebb lesz a csoport a közös cselekvéshez.

2. MIT KELL ÁTGONDOLNI EGY TAGTOBORZÓ KAMPÁNY ELŐTT?

- * Ki akar majd belépni a csoportba?
- * Mekkora földrajzi területről akarunk toborozni?
- * Mennyire formális tagságot akarunk?
- * Mik is a csoport céljai:
  - minél több embert bevonni egy-egy kérdés megvitatásába?
  - egy földrajzi terület érdekeit képviselni?
  - egy embercsoport érdekeit képviselni?
  - egy adott probléma megoldásáért harcolni?
  - egy projektet véghezvinni vagy egy szolgáltatást beindítani?
  - kampányt indítani egy adott kérdésről egy nagyobb területen, akár az egész megyében?

3. AZ ELSŐ ÖSSZEJÖVETEL

- * hirdessük meg
- * szóljunk személyesen is a lehető legtöbb embernek
- * a tagtoborzás folyamatos dolog: nem csak az első alkalomra korlátozódik, nem lesz még ott mindenki, legyen folytatása.

4. FORMÁLIS/INFORMÁLIS TAGSÁGI VISZONY

- * A formális tagság:
  - tagsági kártyával és tagdíjfizetési kötelezettséggel jár
  - erős kötődést jelent
  - kicsi, de biztos pénzforrás – indulásnál fontos
  - bejegyzéshez, pályázáshoz szükséges
  - taszíthat olyan embereket, akik csak alkalmilag szeretnének vagy tudnának segíteni
  - rendszeres nyilvántartási munkával jár
- * Gyakori gond, hogy a cselekvő mag haragszik a többiekre, hogy nem dolgoznak, pedig azok csak nem tudnak részt kérni a munkából. Fontos tudatosítani, hogy a saját viselkedésünk hogyan gátolhat meg dolgozókat. A szervezet növekedésével új tagok jönnek, s ezek nem nagyon értik azt, amit a régiek elindítottak. Legyen kialakult gyakorlata annak, hogy mit csinálunk az új tagokkal. Előfordul, hogy nem igazán tudják csoportok befogadni az új belépőket, oda se mennek hozzájuk, nem foglalkoznak velük. Van-e a csoportunkban valaki, akinek a feladata az új emberekkel való foglalkozás?

5. TOBORZÓMUNKA

- * Sikere attól függ, mennyire tudjuk eljuttatni üzenetünket az emberekhez, és milyen bekapcsolódást kínálunk nekik. Ügyeljünk a pontos, világos, közérthető fogalmazásra.
- * Gyűléseinkre és bármilyen nyilvános összejövetelekre vigyünk szórólapokat, hírleveleket magunkról. Legyen egy asztal, ahol akár azonnal is be lehet lépni.
- * Legyen egy biztos emberünk, címmel, telefonnal, akit könnyű elérni.
- * A fesztiválokat, ünnepeket, bálokat stb. ne csak pénzszerzésre, hanem tagtoborzásra is használjuk.
- * Legyünk „láthatóak”, szerepeljünk: szervezzünk utcai gyűléseket, legyünk jelen egy információs standdal a vásárokon, készítsünk területünk problémáiról egy videofilmet.
- * Derítsük ki, hogyan vélekednek kívülállók a csoportról: sokszor nagyon homogénnak hisznek bennünket, és ez taszít („csak fiatalok”, „csak vallásos emberek” stb.)

6. A TAGOK MEGTARTÁSA

Sokszor előfordul, hogy a nagy kezdőlétszám hamarosan lepad.

- * Tartsuk a kapcsolatot a tagokkal.
- * Ismerjük meg motivációjukat és elvárásaikat.
- * Tartsunk rendszeres összejöveteleket, segítsük a tagokat hálózatok kialakításában, kapcsolatok kiépítésében.
- * Hasznos lehet egy hírlevél – de ne felejtjük, hogy ez egyirányú kommunikáció.
- * A legjobb módszer a személyes kapcsolattartás.
- * Figyeljünk oda a munkamódszerre: bármilyen sok munkát végezzen is egy kis munkacsoport, ha nem konzultál a tagokkal és nem ad információt, a tagok elveszítik az érdeklődésüket. Tisztázzuk, hogyan lehet valaki egyszerű tagból aktív tag. Előfordulhat, hogy egyesek kisajátítják a munkát, nem engednek hozzá másokat.
- * A lehető legtöbb feladatot osszuk meg a tagsággal.
- * Ne engedjük, hogy a lelkesedés lelohadjon: ha pl. tervünk külső okok miatt halasztódik, addig is keressünk és javasoljunk más tevékenységet: tehát a hosszú távú, nagy terveink mellett mindig legyenek kisebb, rövid távon is sikerélményt kínáló céljaink.

Partnerség – mit, miért, hogyan?

Miért van szükség partnerségre?

Mi, emberek, egy kicsiny és sérülékeny bolygón élünk, és fajunk – minden felhalmozott tudásunk és vívmányunk ellenére – rendkívül sebezhető. Nincs olyan ember, aki valóban teljesen független és önellátó lenne. Azok, akik viszonylagos jólétben élnek, életminőségük fenntartásához nagy mértékben függenek olyan külső tényezőktől, mint például a globális gazdasági helyzet, a betegségektől mentes környezet, a társadalmi és politikai stabilitás. A szegények viszont már pusztán túlélésükhöz is erősen függenek a többiek akcióitól (éleletről, fedélről, ruházatról, egészségügyi ellátásról stb. történő gondoskodás).

Pszichológiailag senki sem szereti a függőség érzését, de amikor a társadalom egészéről van szó, akkor már nem egyéni pszichológiai kérdéssé válik a dolog, hanem az alapvető társadalmi, környezeti és gazdasági fenntarthatóság kérdésévé. Ebből a szempontból nézve nagyon is kívánatos, és mindenki tágabb értelemben vett, hosszú távú érdekét jelenti az, hogy elmozduljunk a függőségen alapuló társadalmi és gazdasági struktúráktól a növekvő kölcsönös függőség irányába, amelyben az emberek maximális cselekvési szabadsággal rendelkeznek egy nem romboló és nem kizsákmányoló életmód és munkastílus körülményei között.

A társadalmi struktúrák területén a 'kölcsönös függőséget' úgy írhatnánk le, hogy minden társadalmi szektor, miközben megérti és ellátja a maga sajátos szerepét, egyre növekvő mértékben érti meg és ismeri el a többi szektor szerepének azonos értékét és jelentőségét is. A hagyományos szektorok határain átnyúló kölcsönös függőség (vagy 'partnerség') életbevágóan fontos a társadalom egészének fejlődése és bolygónk hosszú távon való fennmaradásának szempontjából.

Mit jelent a 'partnerség'?

A partnerség újabban nagyon divatos szó lett számos közös vállalkozás esetében, például projektek finanszírozásánál, közösségfejlesztési sémáknál, építkezési terveknel, városrész-megújításoknál, adományozókkal történő megállapodásoknál vagy kereskedelmi ügyletekben. A helyesen használt szó azonban vagy egy, a házasságok-

nál, táncnál vagy sportjátékoknál előforduló kapcsolatot, vagy olyan szövetséget, társulást jelent, amelyben a felek a kockázatot és a hasznot megosztják. Minden egyes partnerséget újra és újra meg kell határozni, de a valódi partnerségnek feltétlenül tartalmaznia kell a következő két elemet: a megosztás (feladatok, felelősség, haszon, kockázat megosztásának) érzését és a résztvevők közötti fejlődő kapcsolatot. Ha ezt elfogadjuk kiindulási alapnak, nyugodtan kimondhatjuk, hogy a világban számos, partnerségnek nevezett tevékenység teljesen félrevezető és félreértelmezett módon használja ezt a terminust.

Hogyan építsük a partnerséget?

A tapasztalat azt mutatja, hogy a valódi partnerség kialakítása sok időt vesz igénybe – nem könnyű és nem gyors folyamatról van szó. A fő feladat az, hogy pontosan meghatározzuk a terminusokat és egyetértés alakuljon ki a célok és a fejlesztési prioritások terén. A sikeres partnerségek egyre inkább explicit (vagy implicit) szabályokon vagy alapelveken nyugszanak. A fogalmazásbeli különbségek ellenére a három legelfogadottabb ilyen alapelv a partnerek közötti **MÉLTÁNYOSSÁG**, a partnerségi munkában megvalósított **ÁTLÁTHATÓSÁG** és a **KÖLCSÖNÖS HASZON** elvárásának, kívánalmának elfogadása.

A partnerségépítési folyamatban kulcsfontosságú szerepet játszik az a személy vagy szervezet, aki/amely **KÖZVETÍTŐ** szerepre vállalkozik. Ez azt jelenti, hogy az összes fél között és nevében cselekszik. Noha vannak példák arra, hogy egy vállalat és egy közösségi projekt között közvetlenül épüljön ki partnerségi kapcsolat, ez eléggé ritka és szokatlan anélkül, hogy valaki – gyakran a háttérben és szinte mindig elismerés nélkül – ne vállalná magára a közvetítő funkciót.

A közvetítő bárholnan, bármilyen szektorból jöhet – csupán az a fontos, hogy rendelkezze bizonyos készségekkel, és mutasson egyrészt kellő elszántságot arra, hogy a partnerségépítési folyamatot nehézségei ellenére végigkísérje, másrészt kellő rugalmasságot arra, hogy a folyamatot módosítsa, a körülményekhez alakítsa, amikor ez szükséges.

A jó közvetítő:

- mindegyik fél bizalmát élvezi,
- megvan a hatalma ahhoz, hogy egybehívja mindazokat az embereket, akiket be kell vonni,
- rendelkezik a szakmai ismeretekkel és készségekkel,
- van helyismerete és kulturális megértő képessége,
- már bizonyította menedzselési képességeit,
- elkötelezte magát arra, hogy független, függéstől mentes kapcsolatokat alakítson ki és tartson fenn a partnerségben résztvevő bármelyik/összes féllel.

A közvetítők szerepének fejlesztése és elismerése fontos lépést jelent ahhoz, hogy a fenntartható fejlődésben a partnerségek hatását fokozzuk és maximálissá tegyük. A The Prince of Wales Business Leaders Forum vezető szerepét ezen a téren mi sem mutatja nyilvánvalóbban, mint az a tény, hogy nemrégiben fejeztük be a „Tanuljunk a tapasztalatokból” (Learning from Experience elnevezésű programot, amelynek keretében Kelet- és Közép-Európából mintegy 90 résztvevőt képeztünk ki partnerségi „közvetítőnek”. Ez a munka alapozta meg azt a partnerségi képzési modulok kidolgozására irányuló újabb tervünket, amelyet Magyarországon és más kelet- és közép-európai országokban is be fogunk indítani.

Helyi cselekvés – globális gondolkodás

A partnerség építése rendkívül finom, kényes és bonyolult folyamat, amelyhez két különböző megközelítésre van szükség: egy analitikus és tudományos, illetve egy ösztönös és kreatív megközelítésre. Minden partnerség egyedi, egyedülálló. A világ minden sarka más és más. A partnerségeket helyileg kell összekovácsolni és kialakítani a helyi szükségleteknek megfelelően, de ugyanakkor élvezhetik az előnyeiket annak, hogy az egyre világméretűbbé váló „partnerség mozgalom” részét alkotják.

*Ros Tennyson
Társult igazgató
PWBLF*

Egy elgondolkodtató lista

1995. decemberében Tatabányán egy partnerség-műhely zajlott le a város önkormányzatának, civil szervezeteinek és vállalatainak képviselőivel. Ez volt az első ilyen jellegű kezdeményezés a város életében, amely alkalmából olyanok is találkozhattak, akik korábban sohasem konzultáltak egymással. Salamon Hugónak, a Köz-művelődés Háza kht igazgatójának a javaslatára a mintegy harminc résztvevő megpróbálta csokorba szedni mindazokat az akadályokat, amelyek meglátásuk szerint a társadalmi szektorok közötti párbeszédet és közös cselekvést gátolják. A listát abban a reményben adjuk közre, hogy akkor is elgondolkozzára, cselekvésre kész-teti olvasóinkat, ha az akadályok némelyike talán csupán a helyi adottságokból következik.

1. Nem ismerjük egymás munkáját
2. Hiányzik a megfelelő összefogó szervezet
3. Bizonytalanok vagyunk a helyzet megítélésében és értékelésében
4. Hiányoznak a perspektívák
5. Hiányzik a hiteles és megbízható információ
6. Nincsenek partnerségi modellek
7. Gyakran álmegoldásokhoz folyamodunk
8. Előítéleteink vannak
9. A partnerség fontossága nincs kellőképpen el- és felismerve
10. Nincs olyan személy, aki vállalja a kezdeményezést
11. Arra várunk, hogy valaki más cselekedjen
12. Azt hisszük, hogy érdekeink ellentétesek
13. Nincsen lehetőség a partnerségi megközelítés értékeinek felbecsülésére
14. Hiányzik az önbizalom
15. Passzívak vagyunk
16. Túlságos hangsúlyt kapnak a negatív példák
17. Fejletlen az állampolgári tudat
18. Hiányzik a kitartás
19. Nem ismerjük az együttműködési lehetőségeket
20. A város szervezete nem alkalmas az együttműködésre
21. Hiányzik a pozitív gondolkozás és az optimizmus
22. Nincs együttműködési tapasztalatunk
23. Fennáll az a veszély, hogy a folyamat formálissá válik és elbürokratizálódik
24. Úgy gondolkodunk, hogy „Ez az ő problémája, és nem az enyém”
25. Alábecsüljük a kis eredményeket
26. Hiányoznak a kapcsolatok a különféle szervezetek között
27. Egyoldalú haszonra törekszünk
28. Nem vagyunk semlegesek
29. Hiányzik az egészséges lokálpatriotizmus
30. Hiányzik annak a felismerése, hogy szükségünk van egymásra
31. Nincsenek döntések
32. Hiányzik az objektivitás
33. Nincs pénz
34. Hiányzik a gyors döntéshozás képessége (túl sokat gondolkodunk, de nem döntünk el semmit)

3. MILYEN LEGYEN A MŰKÖDTETÉS SZERVEZETI KERETE?

Egyesület, alapítvány, önkormányzati intézmény, magánszemély? Létezik már a szükséges szervezet, vagy most fogják megalakítani, bejegyeztetni?

Az alakuló csapatnak, társaságnak számba kell venni a következő kérdéseket.

Hajlandóak-e rendszeresen (naponta, hetente) több órányi önkéntes munkát végezni önök egy rádió működtetéséért? Van-e korábbi gyakorlatuk valamilyen önkéntes munkában?

Ki vezeti és szervezi a csapatépítést és a műsorkészítést? A feladatok és felelőségek számbavétele, szerepek meghatározása. Önkéntesek és/vagy alkalmazottak dolgoznak majd?

A Szóla Rádió egy lehetséges felépítése

1. Az Alapítványt egy vagy több civil szervezet hozhatja létre, illetve a bejegyzés utáni nyitott alapítványhoz folyamatosan lehet csatlakozni.
2. A munkában rendszeresen résztvenni kívánó elismert, rendszeres munkát végző szervezetek képviseltetik magukat a Tanácsadó Testületben. A Tanácsadó Testület összetétele folyamatosan változhat, nem hierarchizált, esetleg téma szerint (pl.: szociális, kulturális, oktatási, sport) csoportosítható.
3. A szervezetek, intézmények bármelyike közvetlenül is fordulhat a napi munkát végző szerkesztőséghez. Fontos a rádióban az egyidejűség, a frissesség, a hozzáférhetőség biztosítása. Ugyanakkor természetesen a szerkesztőség, a „műsorcsinálók” is keresik a szervezeteket, intézményeket. Ez a tulajdonképpeni működtető hálózat.
4. A jogszabályoknak megfelelően az alapítvány kezelője, irányító szerve a Kuratórium, melynek tagjait az alapító(k) kéri fel. A Kuratórium összetétele az Alapító Okirat módosításával szükség esetén változtatható.
5. A Kuratórium tagjai részt vesznek a Tanácsadó Testület munkájában is, feladatuk lehet ennek koordinálása.
6. A Tanácsadó Testület a tartalmilag fontos stratégiai kérdésekben dönt, a rádió műsorpolitikáját alakítja ki. (A műsoridő nagysága, a jelentkezés időszakai, keretműsoridők ajánlása a szerkesztőségnek.) Ugyanakkor a Tanácsadó Testület ülésein a szerkesztőség képviselői is részt vesznek.
7. A napi műsorkészítés, a szerkesztőség munkája természetesen folyamatos anyagi költséggel is jár. A Kuratórium dönt az anyagi jellegű kérdésekről (költségvetés), szükség esetén a szerkesztőség alkalmazottainak munkáltatója.

Hogyan szervezzünk – alakítsunk – egyesületet

1. Miért érdemes egyesületet alakítani?
  - Az emberek valamilyen cél elérésére tartós együttműködésbe fognak (pl. érdekeik érvényesítésére, védelmére, közös érdeklődésük, kedvtelésük megszervezésére stb.)
  - Hivatalos bejegyzés – jogi személyiség státuszának megszerzése – alapján jobb tárgyalási helyzetbe kerülhetnek más hivatalos intézményekkel, önkormányzati, vagy kormányzati szervezetekkel
  - Nagyobb esélyük lesz külső támogatások, pályázati források, kedvezmények elérésére mintha magánszemélyek informális csoportjaként léteznének
  - Nagyobb esélyük lesz arra, hogy részt vegyenek a tevékenységükkel a tagságukat érintő szabályozók, rendeletek, törvények alakításában
2. Az egyesületi forma legfontosabb jellemzői:
  - Nyilvántartott tagsággal rendelkezik

- A tagok önkéntes elhatározásából keletkezik, alapításához legalább 10 nagykorú állampolgár ill. intézmény összefogása szükséges
  - Önkormányzó, önszervező, öngazgató elven működik
  - Saját „alkotmánya”: alapszabálya van, amit a tagok közgyűlése fogad el
  - Gazdálkodási tevékenységében köteles betartani alapvető pénzügyi szabályozókat, vagyonát nem oszt-hatja fel, azt a szervezet tevékenységére kell fordítania
3. Az alakítás legfontosabb lépései:
- Alakuló ülés megszervezése
  - Alapszabály elkészítése és szavazással annak elfogadása
- Ebben feltétlen határozni kell a szervezete nevéről, székhelyéről, céljáról, a tagok jogairól és kötelezettségeiről, a szervezet felépítéséről, tisztségviselőiről (a jogi képviselőről), az esetleges megszűnés körülményeiről
- Tisztségviselők megválasztása
4. A hivatalos nyilvántartásba vétel módja:
- Az egyesület székhelye szerint illetékes megyei (fővárosi) bírósághoz kell benyújtani a képviseletre jogosult személy(ek)nek egy *bejegyzésre irányuló kérelmet* az aláírásukkal. Ehhez mellékelni kell az *elfogadott alapszabályt*, az *alakuló ülés jegyzőkönyvét* (a jegyzőkönyv vezetőjének és két hitelesítőnek az aláírásával), a *megválasztott tisztségviselőknél a nyilatkozatát* arról, hogy a megbízatást vállalják, s hogy büntetlen előéletű magyar állampolgárok. Praktikus, ha az alakuló ülésen készült *jelenléti ívet* is mellékelünk beadványunkhoz. A nyilvántartásba vételt a bíróság illetéktelenesen, soron kívül végzi.

(Az egyesülési jogról szóló 1989. évi II. törvény alapján)

Hogyan szervezzünk – alakítsunk – alapítványt

1. Miért érdemes alapítványt alakítani?
- Az emberek valamilyen cél elérésére tartós együttműködésbe fognak
  - Hivatalos bejegyzés – jogi személyiség státuszának megszerzése – alapján jobb tárgyalási helyzetbe kerülhetnek más hivatalos intézményekkel, önkormányzati, vagy kormányzati szervezetekkel
  - Nagyobb esélyük lesz külső támogatások, pályázati források, kedvezmények elérésére mintha magánszemélyek informális csoportjaként léteznének
  - Nagyobb esélyük lesz arra, hogy részt vegyenek a tevékenységükkel a tagságukat érintő szabályozók, rendeletek, törvények alakításában
2. Az alapítványi forma legfontosabb jellemzői:
- tartós közérdekű célra alapítható
  - az alapítvány javára a célja megvalósításához szükséges vagyont kell rendelni
  - alapítható nyílt alapítvány, amihez bárki csatlakozhat, illetve zárt alapítvány is
  - vagyonával önállóan gazdálkodik, vállalkozói tevékenységet is folytathat (de elsődlegesen gazdasági tevékenység folytatása céljából nem alapítható)
  - működése felett az ügyészség a reá irányadó szabályok szerint törvényességi felügyeletet gyakorol
3. Az alapítvány céljára rendelt vagyonról
- Az alapításkor a vagyon pénzből, ingó és ingatlan dolgokból, illetve ezek hozadékaiból vagy vagyoni értékű jogokból állhat. A bíróságnak mindig azt kell vizsgálni, hogy az alapító okiratban megjelölt cél a vagyon terjedelmével, mennyiségével, értékével összhangban áll-e, s hogy ez a vagyon a tartós közérdekű cél elérését lehetővé teszi-e. Természetesen ezt az összes körülmény figyelembe vételével kell eldönteni. A mérlegelésnél figyelembe kell azonban azt is venni, hogy az alapítvány vagyona a későbbiekben szaporodhat is. A bíróságnak a vagyon mértékén felül arról is meg kell győződnie, hogy az alapítvány nyilvántartásba vételekor a cél eléréséhez szükséges vagyona az alapítvány rendelkezésére áll-e. Ez konkrétan azt jelenti, hogy pénzbeli adomány esetében a pénzügyi intézményben elkülönített bankszámlán kell elhelyezni, és ennek tanúsításához a számlavezető pénzügyi intézmény igazolását kell csatolni a bírósági nyilvántartásba vételi kérelemhez. Az alapító okiratban a vagyon összegét minden esetben pontosan meg kell határozni. Az alapítvány alapítója a nyilvántartásba vételt követően nem csökkentheti a kötelezettségvállalásának a mértékét arra hivatkozással, hogy a pénzügyi helyzete megváltozott, és az alapítvány létrehozása után közvetlenül nem rendelkezhet az alapítványi célra rendelt vagyonnal.

4. Az alakulás fontosabb lépései:
  - alapító okirat elkészítése
Ebben meg kell jelölni az alapítvány nevét, célját, székhelyét és a céljára rendelt vagyon felhasználási módját
  - a kezelő szerv kijelölése
Elsődlegesen az alapító által történik, azonban ha az alapító ezt nem teszi meg, akkor a bíróság jelöli ki a kezelő szervet. Az alapító a kezelő szervre meghatározó befolyást nem gyakorolhat. A kezelő szerv az alapítvány általános ügydöntő, ügyvezető és képviselő szerve. Ez azt jelenti, hogy a kezelő szerv (kuratórium) kezeli az alapítvány vagyonát az alapítvány céljának megfelelően és érdekében, s képviseli az alapítványt hatóságok előtt és harmadik személyekkel szemben
  - nyilvántartásba vételi kérelem benyújtása
5. A hivatalos nyilvántartásba vétel módja:

Az alapítvány a bírósági nyilvántartásba vétellel jön létre. A nyilvántartásba vétel nem tagadható meg, ha az alapító megfelel a Polgári Törvénykönyvben (74/A-G. §) meghatározott feltételeknek. Az alapítványt a székhely szerint illetékes megyei (fővárosi) bíróság veszi nyilvántartásba, a kérelmet az alapítónak kell benyújtania. A kérelemhez csatolni kell az alapító okiratot, az alapítvány képviselő szerve tagjainak a tagság elfogadására és a jogszabályban meghatározott követelményekre vonatkozó nyilatkozatát, az igazolást az alapítvány céljára rendelt vagyon rendelkezésre bocsátásáról, és a székhelyhasználat jogcímét igazoló okirat másolatát. A bíróság a kérelemről nemperes eljárásban határoz, amely eljárás illetékmentes. A bíróság legkésőbb a kérelem érkezésétől számított hatvan napon belül köteles dönteni a nyilvántartásba vételről vagy a kérelem elutasításáról. E határidő elmulasztásához az ún. automatikus bejegyzés jogkövetkezménye fűződik, azaz ha a kérelem elbírálására hatvan napon belül nem került sor, a nyilvántartásba vétel a határidő leteltét követő kilencedik napon a kérelem szerinti tartalommal létrejön.

(A Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény alapján)

Részletesebben az Alapszabályról

1. Miért van szükség alapszabályra?

Azért, hogy legyenek meg az eszközök és eljárások a szervezet demokratikus ellenőrzéséhez és rendezett működéséhez.
Legyen meg a szervezet formális identitása.
Világosan láthatóvá tegye a szervezet céljait és működésének módját.
2. Mire ügyeljünk az alapszabály megalkotásakor?

Az alapszabály nem cél, hanem eszköz.
Kerüljük el az agyonbürokratizálást, lehetetlen mindent előre látni és szabályozni
3. Mi legyen az alapszabályban?

A szervezet neve;
  - kerüljük el az összekeverhetőséget
  - ne legyen túl specifikus, ami kizárhat érdeklődőket
  - érdemes olyan néven gondolkodni, amelynek rövidítése figyelemfelkeltő értelmes betűszót adA szervezet céljának megfogalmazása;
  - legyen világos
  - legyen rugalmas, de ne annyira, hogy visszaélésekre adjon lehetőségetA tagság kérdése;
  - tagság fajtái (pl. társult v. tiszteletbeli tagság)
  - tagság korlátai (ki lehet tag)A választmány és tisztségviselők megválasztása;
  - a megválasztás módja
  - a tisztségviselők és a választmány jogai (pl. aláírás, pénztalás)
  - a szavazás érvényessége (megkívánt létszám)
  - a mandátum időtartama
  - a tisztségviselők és a választmány feladatköre
  - választmány üléseinek rendszeressége

Az éves közgyűlések;

- meghirdetés időpontja
- érvényességhez szükséges létszám
- pénzügyi beszámoló szükségessége

A rendkívüli közgyűlések;

- összehívásának szabályozása
- érvényességhez szükséges létszám

A pénzügyek ellenőrzése;

- a kincstárnok szerepe
- a pénzszerzés módjai

A szervezet feloszlata

4. Egyéb

Kész alapszabály-sémát csak gondos tanulmányozás után alkalmazzunk!

A szabályokat és eljárásokat ne bonyolítsuk agyon!

Ne vegyük az alapszabályt írott szentségszámba!

eszköz legyen, és ne végcél!

Szemponatok, jótanácsok közösségi rádió elindításához

Sean Donovan vezérigazgató, KZYX Philo, California

Az amerikai szerző írását abban a reményben közöljük, hogy segítségül szolgál hasonló hazai vállalkozások elindításának.

Néhány alapvető kérdés

- Van-e szükség az adott területen egy új közszolgálati rádióra?
- Ha ez lesz a második (vagy harmadik) rádió a területen, mennyiben fog különbözni a már meglévőktől?
- Milyenek a megcélzott piacon a kereskedelmi rádiók?
- Felvették-e már a kapcsolatot különféle rádiós szövetségekkel?
- Tisztában van-e a hallgatóság a közösségi rádió fogalmával?
- Ismerik-e közelebbről a körzeti ideggyógyászt?

Pénzügyi kérdések

- Vannak-e rövid és hosszú távú pénzügyi forrásaik? A rádió pénzbe kerül!
- Milyen pénzteremtésre irányuló terveik vannak? Milyen támogatást fognak tudni felkutatni.
- Tisztában vannak-e a könyvelési alapfogalmakkal?
- Tudnak-e könyvelést vezetni?

Ritkán fizetődik ki olcsó megoldásokat választani. A spórolás gondokhoz fog vezetni. A javítgatás és az elhibázott pénzügyek többre kerülnek, mint előszörre jól megcsinálni.

Igazgatótanács

- Ki legyen az igazgatótanácsban, illetve a rádiót irányító testületben és miért?

Pénzes emberek vagy a pénzforráshoz közelállók?

Civil és közösségi csoportokhoz közelálló emberek?

Más médiákkal kapcsolatot tartó emberek?

Szakemberek: közösségi témában, pénzügyekben, politikában, marketingben, fejlesztésben és pénzszerzésben?

- Van-e jogi státuszuk? Tanulmányozták-e a rendeleteket? Létrehoztak-e egy alapító okiratot? Van-e hosszú távú tervük? Tisztában vannak-e azzal, hogy hogyan kell ellenőrizni a vezetőség gazdálkodását, döntéshozatali technikáját vagy pénzkihelyezési gyakorlatát?

Az igazgatótanács felelős a szervezet egészéért; ki kell választania a vezetőket és meg kell állapítania a javadalmazásukat; minden hatalmát át kell adnia a vezetőknek, hogy azok végrehajtsák az igazgatótanács által kidolgozott terveket; ellenőriznie kell az üzletpolitikát, a gazdálkodást és a stratégiát; jóvá kell hagynia a kölcsönkérelmeket, a biztosítási szerződést és ellenőriznie kell a pénzügyeket; tanácsadói szerepet kell betöltenie a vezetők felé; figyelemmel kell kísérnie a személyzeti politikát és a jóléti juttatásokat; biztosítania kell a helyi, állami és szövetségi rendeletekkel összehangolt működést.

- Hajlandó Ön időt áldozni annak ellenőrzésére, hogy a rádió megfelelően működjön?
- Hajlandó Ön bizottsági, elnökségi tiszteket betölteni?

Projekt menedzser

- Felvették már a kapcsolatot a különböző hatóságokkal és sajtó-szervezetekkel?

És egy jónevű idegszanatóriummal?

- Felvették-e a kapcsolatot valakivel, aki már túl van egy rádió-alapításon? Esetleg két-három ilyennel?
- Létrehozták-e a rádió közösségi tanácsadó testületét?
- Találtak-e már megfelelő stúdiót és irodát?
- Kijelölték-e az adó helyét?
- Felvették-e már a kapcsolatot egy mérnökkel a frekvencia-ügyekkel kapcsolatban?
- Megkezdtek-e már a projekthez szükséges anyagiak megszerzését?
- Küldtek-e már szét leveleket a potenciális hallgatóknak és támogatóknak?
- Van-e határideje a stáb kialakításának?
- Megpróbálták-e természetbeni hozzájárulást (szolgáltatásokat, eszközöket, anyagokat) szerezni?
- Előreláthatólag mikor „kerülnek ki az éterbe”?
- Mikor lesz készen az iroda és a stúdió? Fel vannak-e készülve esetleges sztrájkokra, késedelmekre, időjárás-beli viszontagságokra stb.
- Elkezdtek-e már kidolgozni a műsorterveket?
- Láttak-e már más közszolgálati rádióállomást?
- Rákerültek-e már a fontosabb meghívotti listákra?

Műszaki kérdések

- Folytattak-e már frekvencia-bemérést az Önök rádióállomása számára?
- Felszerelték már a stúdió-berendezéseket?
- Kapcsolatba léptek már antennaszerelőkkel, a berendezés-szállítókkal és más rádióállomásokkal használt vagy ajándék berendezés megszerzése céljából?

Jogi kérdések

- Adómentes lesz-e az Önök rádiója?
- Képes-e teljesíteni a rádió az anyagi kötelezettségeit?
- Számot vetettek-e azzal, hogy nyílt testületi üléseket kell majd tartaniuk és nyilvánossá kell tenni a pénzügyi eredmények egy részét?
- Ismerik-e a vonatkozó rendelkezéseket?
- Van-e jó ügyvédjük?

Önkéntesek

- Tudják-e hogyan kell kezelni és javadalmazni az önkénteseket?
- Volt-e Ön valaha önkéntes (társadalmi munkás)?
- Van-e komoly, rendszeres feladat az önkéntesek számára?
- Lehetővé teszik-e az önkénteseknek, hogy részt vegyenek a tervezésben, kikérik-e a tanácsaikat és megfogadják-e ajánlásaikat?
- Megengedhetik-e maguknak, hogy megtérítsék az önkéntesek közvetlen költségeit a rádió működtetésével kapcsolatban?

Egy új közösségi, közszolgálati rádióállomás létrehozása rendkívüli kihívásokkal és sikerélményekkel jár. De azt is meg kell jegyezni, ha más még nem mondta volna, hogy a projekt kivitelezése az örületbe fogja önöket kergetni!

4. KIKNEK SZÓL MAJD A RÁDIÓ?

Ebben a fázisban az alapítóknak azon kell elgondolkodniuk, hogy kik is a tervezett célcsoportjuk.

Feladat a tervezett és lehetséges hallgatói kör meghatározása.

Milyen szükségletei vannak az adott célcsoportnak, közösségnek, akikhez elsősorban szólni fogunk?

Milyen más helyi médiumok (rádiók, helyi lapok, kábel tévé) működnek a tervezett vonzáskörzetben?

Milyen műfajú adó a Civil Rádió?

Politikai pártoktól, helyi politikai-hatalmi központoktól, állami szervektől és gazdasági érdekcsoportoktól független, **helyi, közösségi rádióadó**.

Mikor a rádióalapításba kezdünk, egyik legalapvetőbb szándékunk az volt, hogy egy olyan médiumot indítsunk el, amely jól hallhatóan megkülönböztethető más rádióktól. A budapesti hallgató 10–15 adót foghat a rádiókészülékén, minek egy ugyanolyan tizenhatodik? Fontos szándékunk, hogy ne egy kicsi, gyengébb vagy halványabb Juventus, Danubius vagy éppen Petőfi Rádió legyünk.

A Civil Rádió adásaiban lehetőleg nem a szokványos témákat dolgozza fel, hanem – sajátos profilja kapcsán – főként olyanokat, amelyek a tömegkommunikáció többi műhelyéből kimaradnak. Ha mégis hasonló témához nyúlunk, akkor azt más megvilágításban, más módszerrel, más hangsúlyokkal interpretáljuk. Minthogy a mi adottságaink a többi rádiótól jelentősen eltérnek; a saját lehetőségeinkre, erősségeinkre építve alakítsuk a saját rádióunkat, annak arculatát – ez ma is az egyik legfontosabb törekvésünk.

A Civil Rádió

olyan közösségi adó, amely sem politikai, sem üzleti csoportok befolyása alatt nem áll, a polgárok, azok közösségei, civil szervezetei számára kínál folyamatos megszólalási lehetőséget;

a polgáris magatartást, az önszerveződést, a társadalmi részvételt, a szolidaritást, a szociális érzékenységet, a környezet iránti felelősséget helyezi előtérbe;

műsoraiban szinte kizárólag lokális (fővárosi, városrészi) ügyekkel, témákkal foglalkozik, szívesen vállalja a helyi konfliktusokat is;

önkéntesek működtetik, bevételeit – nonprofit módon – a rádió fenntartására, fejlesztésére fordítja;

működésével kapcsolatos fontosabb döntéseit demokratikusan hozza meg;

nem feltétlen mindenkire akar szólni (a fentiek miatt is);

partnernek tekinti a hallgatót és a riportalanyokat is, kapcsolatainak lényege az információcsere;

hangneme nem kioktató, nem akar állandóan okosnak látszani, kerüli a heroikus és patetikus jelzőket, személyes – de nem negédes – hangvételű;

az adások létrejöttének a hallgató is részese, számukra is hozzáférhető a rádió, annak munkájába bármikor bekapcsolódhatnak (ha elfogadják a legalapvetőbb működési kereteinket, feltételeinket);

főszereplője nem a híres sztár, hanem a „hétköznapi” polgár;

kerüli a látványos show-elemeket, a behízelt, simulékony hangnemet;

de ugyanakkor közvetlen, személyes, közérthető.

Ez az összefoglalás utal arra, hogy nem az országos és nem a nemzetközi élet jelenségeivel foglalkozunk, hiszen azt más rádiók bőséggel megteszik. Arra is utalás történt, hogy elsősorban a civil önszerveződéseknek, a helyi társadalmak polgáris értékeinek, s **nem a híres személyiségek, sztárok, politikusok megszólalásának kínálunk fórumot.**

A FIKSZ rádió alapelvei, jellege, arculata

Részlet „A FIKSZ rádió szabályzata” című dokumentumból

5. § A FIKSZ Rádió nem nyereségérdekelt, közösségi, szabad rádió. Kereskedelmi hirdetést és reklámot általában nem, politikai hirdetést egyáltalán nem sugároz.

6. § A FIKSZ Rádió tiszteletben tartja a Magyar Köztársaság alkotmányos rendjét. Tevékenysége során, minden más szempont fölé helyezve, tiszteletben tartja az emberi jogokat, és arra törekszik, hogy ne legyen alkalmas a személyek, nemek, népek, nemzetek, a nemzeti, etnikai, nyelvi és más kisebbségek, továbbá valamely egyház, vallási vagy világnézeti csoport elleni gyűlölet keltésére. (A rádiózásról és televíziózásról szóló 1996. évi I. törvény 3. § (2) bekezdésének testre szabott változata.)

7. § A FIKSZ Rádió szellemisége szociálisan érzékeny, kulturálisan igényes műsorkészítés, amelyet a humánus, az interaktivitás és a közvetlenség jellemez. A műsorokban ezen szellemiséggel ellenkező nézeteket a műsorkészítők nem hangoztathatnak. Amennyiben a FIKSZ Rádió által készített műsor bármelyik szereplője a FIKSZ Rádió szellemiségét sértő – rasszista (pl. cigányellenes, antiszemita), fasiszta vagy fasisztoid (pl. a holokauszt tényét tagadó vagy jelentőségét kicsinyítő), erőszakra felszólító, szexista (szexuális hovatartozás miatt hátrányosan megkülönböztető), vallási vagy más humánus világnézeti érzékenységet sértő, nacionalista (más népek, népcsoportok értékeit lebecsülő), sovíniszta (más népek, népcsoportok ellen uszító), irredenta (országhatár felülvizsgálatot vagy kiigazítást követelő) – kijelentést tesz; vagy e szellemiséget sértő módon viselkedik a műsorban, a műsorkészítő kötelessége erre felhívni a hallgatók figyelmét, és adott esetben elhatárolódnia. Tilos továbbá egészség- és környezetkárosító termékek (pl. alkohol, cigaretta, kábítószer), szolgáltatások és ilyen tevékenységgel foglalkozó szervezetek, személyek népszerűsítése bármilyen formában.

8. § A FIKSZ Rádió műsorszerkezetének kialakításakor – fontossági sorrendben – előnyben részesülnek az alábbi témájú műsorok:

- a) ifjúsági érdek- és értékvédelem;
- b) civil közélet, demokrácia;
- c) béke;
- d) ismeretterjesztés;
- e) környezet- és egészségvédelem, mentálhigiéné;
- f) kisebbségvédelem;
- g) alternatív kultúra.

9. § Kulturális preferenciarendszer:

- a) magyar kultúra;
- b) kelet-közép-európai kultúra;
- c) egyéb, nem angolszász európai kultúra;
- d) Európán kívüli, nem Egyesült Államokbeli kultúra;
- e) angolszász kultúra.

10. § A FIKSZ Rádió zenei műsorokból szerkesztett évi műsoridejének legalább negyven százaléka magyarországi gyártású zenei műsorszámokból áll. (A rádiózásról és televíziózásról szóló 1996. évi I. törvény 6. § -ának testre szabott változata.)

11. § A FIKSZ Rádióban közreműködők már az első, engedély nélküli adás előkészítése, propagálása és sugárzása során is teljes névvel mutatkoztak be a nyilvánosság előtt. Ezért kívánatos, hogy a műsorokban közreműködő személyek (műsorkészítők, interjú- és riportalanyok, művészek, hallgatók) a személyiség védelmére vonatkozó különleges esetek (pl. bűncselekménnyel kapcsolatos információk adása) kivételével a személyi igazolványuk vagy útlevelük szerinti teljes nevükkel szerepeljenek. (A betelefonáló hallgatókat természetesen nem áll módunkban igazoltatni, de a teljes név használata némi megfontoltságra készíti őket.)

12. § A FIKSZ Rádió hangvétele barátságos, intim és személyes. A megszólítás lehetőleg tegező.

13. § A FIKSZ Rádió interaktív rádió, amely fokozottan épít a hallgatói aktivitásra. Ennek érdekében minden műsor élő lebonyolítású, kivéve

- a) a FIKSZ Rádió stúdióján kívül lezajlott eseményekről készült felvételeket (pl. hangverseny, tüntetés, konferencia);
- b) a dokumentumműsorokat;
- c) az ismétléseket;
- d) a műorkészítő rendkívüli elfoglaltságából adódó, egyedileg felvételtől adásba kerülő műsorokat.

14. § A társadalmi közmegítélés szerint trágár kifejezések, akusztikus gesztusok öncélú és gyakori használata kerüendő. A helyes és jól artikulált beszédre, a gördülékeny fogalmazásra törekedni kell.

15. § Minden önállóan minősített műsorszám teljes egészében, változtatás nélkül hangzik el, a 16.–18. § szerinti kivétellel. Ezen műsorszámok elejének és végének egymásba úsztatása is tilos!

16. § A közlemények közzétételére vonatkozó 34. § (3) bekezdés szerinti utasítások esetében az utasítást követően még legalább tíz percig tartó zeneszám indokolt esetben lekeverhető.

17. § Hallgatói kezdeményezésre történő, és adásba kerülő telefonbeszélgetés esetében a hallgató kifejezett kérésére a zeneszám lekeverhető, ha a kérést megelőzően a zeneszámból kevesebb, mint két perc hangzott el, és a telefonbeszélgetést követően még legalább öt percig tartana a zeneszám. A telefonbeszélgetést követően a zeneszám teljes egészében végigjátszandó. Az ilyen módon megismételt zeneszám megszakítása tilos.

18. § Az önállóan minősített műsorszám műsor- illetve adászárás esetén lekeverhető, de a műsort úgy kell szerkeszteni, hogy erre előre látható okból ne kerüljön sor.

19. § Az önállóan minősített műsorszámokról a műsorszám elhangzása előtt a műsor jellegéhez illeszkedő tömörséggel a lehető legtöbb információnak (pl. eredeti és magyar cím, szerző, előadó, műfaj, stílus) el kell hangoznia, kivéve a kizárólag önállóan minősített műsorszámokból álló műsort.

20. § Stúdióbeszélgetés, interjú, műorkészítői szöveg alatt semmiféle szándékos akusztikai elem nincs; a beszéd szándékos torzítást, effektet nem tartalmaz.

21. § Műorkészítői kezdeményezésre történő telefoninterjú csak abban az esetben készíthető, ha semmilyen lehetőség nincs arra, hogy ésszerű határidőn belül az interjú alanya megjelenjen a stúdióban.

22. § A FIKSZ Rádió zenei arculatát a komolyzene, a népzene, a jazz és az igényes könnyűzene határozza meg. Poénzene kivételével az ezektől eltérő műfajú zeneszámokat adni tilos. (Tiltott kategóriába tartozik például: az operett, a magyar nóta, a lakodalmas rock, a kommersz tánczene, a techno és környezete, a diszkó.) Előnyben részesülnek a zenei ritkaságok.

23. § A FIKSZ Rádióban a FIKSZ Rádió szellemiségének betartása mellett mindenki a saját véleményét képviseli. A FIKSZ Rádióban nincs műsorvezető, hírolvasó, tudósító. Sem dokumentumainkban, sem adásban ezeket a fogalmakat nem használjuk.

24. § A FIKSZ Rádióban – történelmi okokból – általában nincs igazi pontos időjelzés. Az „öt pitty” után – ha lesz ilyen – is hozzávetőleges idő hangzik el, vagy esetleg az, hogy „FIKSZ időszámítás szerint ... van” .

Milyen a Civil Rádió zenei világa?

Olyan zenéket adunk, amelyek más rádiókban nemigen hallgathatók. Megegyezéseink szerint **a preferált zenei műfajok: hangszeres zene (jazz, new age), világzene, etno-jazz, dallamos progresszív rock, blues, népzene, hagyományos jazz, közérthető klasszikus zene.**

Törekszünk a hangszerek, s **nem a gépek által előállított zenéket** játszani. **Kimondottan kerüljük** az aktuális sláger-közhelyzenét, a disco, a rap, a techno, a party zenék, a musical, az operett műfajait, elismerve, hogy ezek is lehetnek értékes felvételek, de ezek a műfajok más adókon is megszólalnak. Lehetőség szerint törekszünk a **magyar előadók** és felvételek bemutatására is.

Fontos még, hogy a zenés blokkokban **a felvételeket végigjátsszuk**, általában nem beszélünk rá és nem szakítjuk meg a zenéket.

A Civil Rádió hangzásvilágának része a természetes hanglejtésű, magyar hangsúlyrendszerű beszéd, ha ezt az elhangzó gondolat úgy kívánja az alkalmi csend; a szignálok. Igyekszünk kerülni a zenével és a szignálokkal is a felesleges „ráindításokat” – tehát a rövid szüneteknek dramaturgiai szerepük is lehet. (Indokolt esetben persze nem kizárt, hogy éppen egy ráindításnak, átkeverésnek is jelentősége legyen.) S adások közben minél kevesebbet „hagyjuk egyedül” a hallgatót, a zenék között is meg-megszólalunk.

5. PROGRAMÉPÍTÉS

Milyen arculatú programot képzelnek? Mi lesz a rádió neve?

Hangnem, stílus, zenei világ, sajátosságok számbavétele.

Akiknek a csapatukból bármilyen résztervek vannak, írják le azokat vázlatosan.

Tervezzenek műsorsávokat, konkrét műsorokat, szlogent, azonosítót, műsorszignálokat!

Négy kisközösségi rádió műsorterve

Harmónia Rádió (Mártély)

1. Műsortartalom

Általános rész:

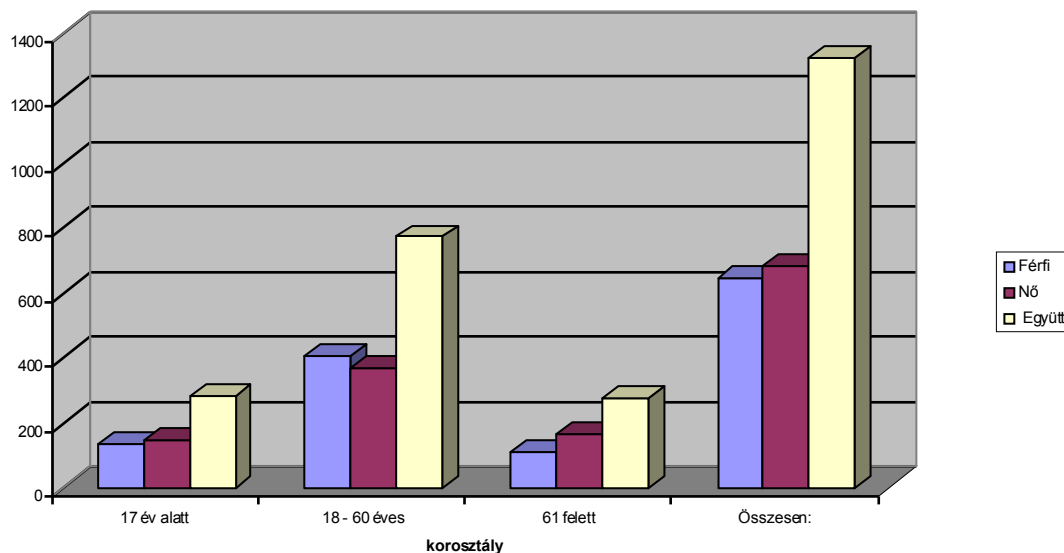
a) műsorszolgáltatás jellege, célcsoportja, műsor alapértékei

A Műsort az AQUA FORTIS Közhasznú Egyesület szolgáltatná naponta 6:30 és 18 óra között. A műsorszolgáltatást nem nyereségérdekelt műsorszóróként szeretnénk végezni.

A műsorterv elkészítése előtt egy felmérést végeztünk a Hódmezővásárhelytől 10 kilométerre fekvő 1325 fős településen.

A lakosság összetétele a következőképpen alakul:

Mártély lakosságának nemek illetve korcsoport szerinti megosztása

AZ AQUA FORTIS Közhasznú Egyesület alapszabályában a fontosabb célok a következők (AQUA FORTIS Közhasznú Egyesület Alapszabálya 3.§ – Az egyesület céljai):

1. A település és a kistérség gyermek és ifjúsági korosztály számára hasznos programok, rendezvények szervezése.
2. A gyermek és ifjúsági korosztály számára népszerűvé és elérhetővé tenni a médiák készítése iránti lehetőségeket.
3. A falu és a kistérség legszélesebb rétegeinek tájékoztatása.
4. A település turisztikai lehetőségének népszerűsítése.
5. A település és a kistérség informatikai hálózat kiépítésének elősegítése.

6. A teleház mozgalom támogatása, szoros együttműködés a kistérség teleházaival.
7. A település és a kistérség művészetének és kultúrájának a népszerűsítése
8. Szellemi és gyakorlati segítségnyújtás a falu életének minden területén.
9. Mártély település, a kistérség és Csongrád megye környezetvédelme
10. A népi hagyományok és a kézművesség ápolása
11. A hátrányos helyzetű rétegek képzésének, foglalkoztatásának és felzárkóztatásának elősegítése.
12. Kapcsolat keresése hasonló célú egyesületekkel, szervezetekkel.

A felmérés és az Egyesület alapszabályában szereplő célok alapján a műsor szerkezetével az alábbi célokat és célcsoportokat célozza meg.

- ifjúsági korosztály,
- a település lakosainak teljes körű tájékoztatása,
- a település művészetének, kultúrájának népszerűsítése,
- környezetvédelem,
- népi hagyományok és a kézművesség ápolása,
- a település turisztikai lehetőségeinek népszerűsítése,
- a civil társadalom erősítése, tájékoztatása
- a felmérés alapján kialakult adatok alapján hátrányos helyzetű rétegek felzárkóztatásának elősegítése (munkanélküliek, idősek)

b) tervezett műsorszerkezet (sávossal jelleggel fel kell tüntetni a műsorterv alapvető tematikai elemeit, a feltételezett műsortervet módosító tényezőket és a várható módosításokat szöveges formában össze kell foglalni)

Speciális rész:

a) speciális hallgatói csoportok

A pályázat III.1.a pontja alatt feltüntetett felmérés alapján a következő speciális hallgatói célcsoportokat jelöltük ki potenciális hallgatóként:

- ifjúsági korosztály,
- 60 év feletti korosztály
- munkanélküliek
- civil társadalom
- azok a hallgatók, akiket érdekel a település művészetének, kultúrájának a népszerűsítése, a környezetvédelem, a település turisztikai lehetőségeinek népszerűsítése, a népi hagyományok és a kézművesség ápolása.

b) a vállalt célt, hallgatói csoportokat milyen műsorszámok révén kívánja elérni, ezen műsorszámok rövid leírása

Műsor megnevezése	Műsor típusa	Rövid leírása	Kiválasztott cél illetve célcsoport	Időtartama	Időpont
Mártélyi Hallgató	Közszolgálati (6.1.1.)	Reggeli ébresztő-műsor, amelyben friss helyi és országos információkhoz juthatnak a hallgatók.	Munkába indulók, diákok, nyugdíjasok, vállalkozók, gazdák, munkanélküliek	2óra 30 perc naponta	Minden munkanap 6:30 és 9:00 óra között
Fülír	Kulturális célt vállaló műsor-szolgáltatás Főtípus: 3 Kategória: 5, 6, 7, 8, 9. Származ. hely: 1, 2, 3, 4, 0.	Zenés műsor, naponta más-más zenei stílusban.	Minden nap más-más rétegnek	2 óra naponta	Minden nap 12:00 és 14:00 óra között

5. PROGRAMÉPÍTÉS

Mártély Szava	A lakóhelyi közösség közéleti fórumaként működő műsor 5.3.1.	Közéleti műsor Benne az alábbi rovatok: <i>Ártér (Art-air) művelődési rovat</i> – Táj – szó <i>Hagyományörzés;</i> – <i>Mártélyi Kvártély</i> Idegenforgalom; Civil rovat, Valamint a vállalt cél megvalósítását megcélzó műsor-számok	ifjúsági korosztály, 60 év feletti korosztály, munkanélküliek, civil társadalom, azok a hallgatók, akiket érdekel a település művészetének, kultúrájának a népszerűsítése, a környezetvédelem, a település turisztikai lehetőségeinek népszerűsítése, a népi hagyományok és a kézművesség ápolása.	délelőttönként illetve délutánonként jelentkező magazinműsor Aktualitás hiányában, a délelőtti műsor az előző délutáni ismétlése. Hossza: 2 óra 30 perc	Munkanapokon 9:30 – 12:00, 15:10 – 17:30
Locsifecsi	Kulturális célt vállaló műsor-szolgáltatás 6.2.1.	Fiatalok számára szóló érdekvédelmi műsor	Fiataloknak szóló zenés, interaktív, közösségfejlesztő műsor	Vasárnap délutánonként Hossza: 3 óra 50 perc	Vasárnap 14:10 – 18:00
Országos hírek	Közszolgálati 5.1.1.	Országos és külföldi hírösszefoglaló	A településen élők tájékoztatása az országos, illetve a nemzetközi eseményekről	Hossza: 5 perc	Hétköznap: 7:00, 8:00, 9:00, 11:00, 13:00-15:00, 17:00 órákor Hétfvégén: 8:00, 11:00, 13:00
Helyi hírek	Közszolgálati 5.4.1.	Helyi hírek	A településen élők tájékoztatása a helyi eseményekről	Hossza: 5 perc	Hétköznap: 7:30, 8:30, 10:00, 12:00-14:00, 16:00 Hétfvégén: 10:00, 14:00
Napi esemény-összefoglaló	Közszolgálati 5.2.1.	Napi esemény-összefoglaló	Napi helyi és országos események összefoglalása	Munkanapokon. Hossza: 25 perc	17:30 – 18:55
Hétfvége	Szórakoztató műsor	Zenés műsor játékokkal	Zenés műsor, benne sok játék, vetélkedő, – be-telefonálás műsor	Szombat – vasárnap Hossza: 5 óra 30 perc	Szombat – vasárnap 6:30 – 12:00
Kívánságműsor	Szórakoztató műsor	Zenés kívánságműsor	Zenés műsor a hallgatók kívánságai alapján. A kért zenékhez üzeneteket is lehet küldeni.	Szombaton: Hossza: 3 óra 50 perc	Szombaton 14:10 – 18:00
Sulyomszem	Kulturális célt vállaló műsor-szolgáltatás 6.2.1.	Fiatalok számára szóló érdekvédelmi műsor	Fiataloknak szóló zenés, interaktív, közösségfejlesztő műsor	Munkanapokon Hossza: 50 perc	Munkanapokon 14:10–5:00

2. Műsorarányok:

Heti átlagos óraszámban mennyit tervez szolgáltatni az alábbi műsorterv-egységekből (ha nem tervez ilyen műsort szolgáltatni, azt jelezze):

1. közszolgálati műsorszámok: **12 óra 30 perc**
2. rendszeres híradásra szánt műsoridő:
  - Országos hírek: 3 óra 25 perc
  - Helyi hírek: 2 óra 50 perc
  - Összesen: 6 óra 15 perc**

3. nemzeti, etnikai kisebbségekre szánt műsoridő:

Nem tervezünk ilyet, mivel a vételkörzetben nem élnek nemzeti, etnikai kisebbségek.

4. a) *közműsor-szolgáltatók* esetén: a helyi közélettel foglalkozó, helyi mindennapi életet bemutató műsorok heti óraszám

b) *nem nyereségérdekelt* esetén: a vállalt speciális cél, célcsoport megvalósítására, illetve szolgáltatására irányuló műsorok heti óraszám: 47 óra 20 perc.

Pályázó nyilatkozata arról, hogy a rádió zenei műsorszámokból szerkesztett évi műsoridejének legalább 15%-át magyarországi gyártású zenei műsorszámokból fogja szerkeszteni

Alulírott (AQUA FORTIS Közhasznú Egyesület) kijelentem, hogy a rádió zenei műsorszámokból szerkesztett évi műsoridejének legalább 15%-át magyarországi gyártású zenei műsorszámokból fogja szerkeszteni.

EPER Rádió (Budapest)

ELSŐ PESTI EGYETEMI RÁDIÓ

Az Első Pesti Egyetemi Rádió kisközösségi rádió, mely Budapesten az Astorián levő ELTE épületéből sugározna. Célközönsége: egyetemisták, középiskolások, az egyetemen (ELTE BTK/ÁJTK) és gyakorló iskolájában oktatók és dolgozók.

A rádió *alapértékei*: kulturális célt vállaló műsorszolgáltatás. művelődési, kulturális, művészeti, humán- és természettudományi oktatási programok sugárzása

Kapcsolattartó személy: Hargitai Henrik (hargitai@emc.elte.hu). A rádió befogadó és működtető intézménye az ELTE Művészetelméleti és Médiakutatási Intézet média (kommunikáció) szaka.

Műsортípusok:

oktatási-népszerű ismeretterjesztő műsorok; egyetemi élet, diákélet; tematikus műsorok a hallgatókat érintő kérdésekről; a hallgatók által készített zenei műsorszámok; az idegen nyelvi tanszékek által készített idegen nyelvi műsorok.

Műsorsávok:

9–12 sáv: egyetemi aktuális kérdések, óra tematikák, rövid ismeretterjesztő spotok, zenével (egyetemi élet)

13–15 sáv: ismeretterjesztő és oktatási műsorok („rádióegyetem”)

15–18: egyetemisták készítette tematikus műsorok (tematikus)

18–09 sáv: korábbi ismeretterjesztő és oktatási műsorok (rádióegyetem archív)

Műsorszünet:

– Ünnepnapokon, illetve az egyetemi oktatási szünetek napján – mely napokon az egyetem zárva tart – adásszünet van.

– A szezonális szünetek időszakaiban (különösen: nyári szünet július 2–szeptember 2; téli szünet (december 15–január 2) a rádióban adásszünet van.

Fő műsортípusai:

– **Oktatási-népszerű ismeretterjesztő műsorok** előre megszerkesztett adások a természettudományok és humán tudományok tárgyköreiből. Két típusa a hosszabb elemző stílusú műsor, illetve a rövidebb, felvillanásszerű adás. Készítői a tanszékek oktatói, hallgatói, a kommunikáció szak oktatói és hallgatói segítségével

– **Egyetemi életet diákéletet bemutató, annak aktuális kérdéseiről szóló műsorok** az egyetemi diákönkormányzatok, diákújságok és hallgatók segítségével készített magazinszerű adások, melyek az aktuális eseményeket mutatják be

– **Tematikus műsorok a hallgatókat érintő kérdésekről:** a hallgatók által készített, az őket érdeklő témákról szóló műsorok

– **A hallgatók által készített zenei műsorszámok;** zenei szerkesztői vagy zenészi képességekkel rendelkező hallgatók műsorai, szigorúan a rádió által játszott zenei műajakon belül

- **Az idegen nyelvi tanszékek által készített idegen nyelvi műsorok.** az adott nyelvű kultúrát bemutató műsorszámok
- **Tanszéki műsorok:** adott tanszék életével foglalkozó műsorok
- **Óra-ajánlók:** az adott félévbem meghirdetett órák rövid, „reklámspotszerű” vagy „reklámriportszerű” bemutatásai

Az EPER gazdálkodása:

Az Első Pesti Egyetemi Rádió az ELTE BTK hallgató és oktatói önkéntes munkájával készül. A rádió műsorkészítői lehetőség szerint speciálkollégium keretében dolgozhatnak. A rádióhoz szükséges anyagi eszközök és nyersanyagok beszerzését az egyetem (alapító) támogatásával ill. a műsorok elkészítésére vonatkozó pályázatok útján kívánjuk megoldani. Az egyetem mint infrastrukturális és szellemi háttér biztosítja a rádió fennmaradását. A rádió technikai bázisaként az ELTE kommunikáció szak rádióstúdióját használjuk.

Kiegészítő dokumentum: az Első Pesti Egyetemi Rádió 13–15, 18–09 sávjának teljes műsoridejét kitöltő, a 09–12 órás sávot részben kitöltő Rádióegyetem adásokról.

Az első oktatási rádió- és tévéadások egyidősek magukkal a médiumokkal, sőt, sok országban a tévé az oktatási funkciójának köszönheti születését. Ezen médiumok megalakulásakor más motiválta az iskola-tévé és -rádióadások készítőit: akkor az elemi oktatási feladatoknak kellett megfelelniük, a rádióhullámok segítségével olyan helyekre eljuttatni a tanár hangját, ahol amúgy nem volt iskola. Ez a funkció ma is jelentős számos helyen a világban (India, Óceánia, Ausztrália, Afrika országai), míg a nyugati világban ismét reneszánszát éli, de más formában. Az infotainmenthez hasonló edutainment kifejezés tükrözi tartalmát: szórakoztatva oktatni.

A különböző távoktatási projektek egyik fő láncszeme is a televízió, a rádió és ma már az internet is. Fontos sikerükhöz, hogy az oktatási intézmények hivatalosan is felvegyék tantervükbe a médián át közvetített órákat. Az egyre divatosabb önképzés a másik fő hajtóereje az adásoknak. És ne felejtjük el, hogy nem csak a diákok, hanem a tanárok képzésében is fontos szerepe van. Azoknak is lehetőséget ad a művelődésre, akik nem tudnak bekapcsolódni az egyetemi/középiszkolai oktatásba különböző okokból.

Napjainkban alakul ki az *információs társadalom*. Ennek egyik fő médiuma a világháló, az internet, de a többi elektronikus médium – a rádió, a televízió – is jelentős átalakuláson megy keresztül. Az információs társadalom legértékesebb „terméke”, mint az elnevezés is mutatja, az információ maga. Az egyetemi oktatás szintén jelentős változás előtt áll: egyre több helyen bukkannak fel távoktatással (virtuális egyetem) foglalkozó szervezetek, egyes helyeken már diplomát is lehet távoktatással szerezni. A média felhasználása az oktatásban – a távoktatás – már az első elektronikus médium, a rádió megalakulásakor felmerült. A Magyar Rádió indulásakor, 1925-ben mondta megnyitó beszédében Demény Károly államtitkár: „...Ezzel bevonult a magyar művelődés rendszerébe egy új, jelentős tényező, amely nagy feladatokra hivatott, egyrészt népünk oktatása és kulturális emelkedése terén, másrészt a magyar műveltségnek, kiválta magyar zenének és általában a magyar névnek a külföldön való megismertetése terén.”

A nagy reményeket nem váltotta be a rádió, sem a televízió, mert – rövidebb időszakokat leszámítva – az oktatási műsorok aránya igen csekély maradt, s mára főleg a rádióban, szinte teljesen elenyészett. A kereskedelmi rádiók nem sugároznak oktatási műsorokat, nem feltétlenül azért, mert nem akarnak, hanem azért, mert nincsenek a mai kor igényeinek megfelelő műsorszámok. Az interneten is hasonló a helyzet: az információ inkább a napi híreket, illetve üzleti híreket jelenti, s csak kisebb mértékben a valóban hiteles tudást tartalmazó anyagokat. A nagyobb tudományos folyóiratok internetes megjelenését leszámítva kevés a hiteles tudásforrás, s ha van, az valószínűleg angol nyelven van. A tudományos, hiteles, de érdekes tudásra mindazonáltal nagy igény mutatkozna. Ezt bizonyítják csak hazánkban is a Spektrum TV illetve a Tudás Fája kiadványok sikerei. Ma itt a lehetőség, hogy az internet segítségével az egyetemi tudást eljuttassuk mindenkinek, a kor igényeinek megfelelő, multimédiás kivitelenben.

Célunk, hogy a magyar egyetemek tanárainak és hallgatóinak közreműködésével az Első Pesti Egyetemi Rádió hullámhosszán megteremtjük a rádióegyetemet, mely az egyetemi szintű tudás tára lenne.

Két fő *műsorfajtát* készítünk: egyrészt rövid, 1–5 perces klipekből álló adássorozatot, mely elsősorban a délelőtti magazin blokkban kapna helyet, másrészt hosszabb, 30–60 perces adásokat, melyek szintén sorozatokat

alkotnának, és egy nagyobb témát fejtenének ki bővebben, a déli és esti sávba. Mindkét adástípus műsorai meghallgathatók lesznek az interneten (Real Audio), vagy megrendelhetők CD-n, mellékelt nyomtatott segédanyaggal.

A Remete Rádió műsorterve

1. Műsortartalom

Általános rész:

a) műsorszolgáltatás jellege, célcsoportja, műsor alapértékei

Jellege

Napi négy órás, (16–20-ig) tervezett adásidőnk karakterét tekintve interaktív magazinműsor, amelynek tematikáját, szemléletét alapvetően a szomszédságból verbuválódó, érdeklődő, aktív műsorkészítők személyisége, érdeklődési köre és a helyi lakosság igényei határozzák meg. A REMETE RÁDIÓ ISTENKÚT ... Mhz a lakóhelyi közösség közéleti fórumaként – ezen belül kulturális céllal, és a hátrányos helyzetűekhez szólóan is – szolgáltatja műsorát.

A helyi közélettel foglalkozó, a helyi mindennapi életet bemutató műsoroknak nemcsak a lakosság közéleti aktivitásának fokozásában, a hallgatók közügyekbe való bevonásában lesz meghatározó szerepe, hanem – az immár negyedik éve folyamatosan kiadott Istenkúti Hírlevél tapasztalatai alapján – a helyi közösségi identitás kialakításában és megerősítésében is meghatározó szerepet szánunk a helyi nyilvánosság újabb orgánumának.

A napi négyórás magazinműsorok riport-bejátszások, stúdióbeszélgetések és telefon-interjúk segítségével járják majd körül az aktuális témákat, amelyeket az állandó időpontokban sugárzott hírek-programajánló-hírek (5., 6. és 7. órákor) műsorblokkjai tagolnak és a napi magazinműsorok vezetőinek személyességében összekapcsolódnak.

Tervezett témáink, céljaink: helyi és városi hírek, programajánló, helytörténet, környezeti értékek és veszélyek (környezetvédelem), kultúrtörténeti értékek, szemléletformálás, hagyományos családi értékek bemutatása, közösségen belüli konfliktuskezelés, érdekvédelem, a legfontosabb, mindannyiunkat érintő problémák, közösségi identitás erősítés, rendezvény-beszámoló és tudósítások, diákműsor, sport, portré, recept, rejtvény, humor, szolgáltatáskínálat ismertetése és ajánlása, telefonos információszolgáltatás élőadásban, üzenetek, ingyenes lakossági apróhirdetés, zenei műsorok, szőlő- és gyümölcsstermesztési tanácsok, befőzési tippek, informatika, művészet, színház, mozi, drogprevenció, hitélet, fiú–lány témák, barátság, szerelem, lakberendezés, piaci helyzet, várospolitikai, helyi vállalkozók, munkaerőpiaci információk, helyi zenekarok és dj-k, party-k bemutatása, híres emberek, személyek, cégek bemutatása, sulis, tanárok, kamaszkor, egészséges életmód, pályázati lehetőségek, idősök tapasztalatai és problémái.

Célcsoportja

A REMETE RÁDIÓ ISTENKÚT ... Mhz célcsoportja alapvetően három, egymással határos szomszédság, az istenkúti, a donátusi és az ürögi. Az istenkúti szomszédság, a volt istenkúti iskola közvetlen vonzaskörzete, a donátusi és az ürögi szomszédsággal kiegészülve pedig a tágabb vonzaskörzete. Az istenkúti szomszédságot – a pályázó Istenkúti Közösségért Egyesület tevékenységének elsődleges célcsoportja – az 1999-ben szervezetünk által készített erőforrástérkép részletesen feltárta, ebben a körzetben terjesztjük 1999 óta az Istenkúti Hírlevelet. A donátusi és az ürögi szomszédságra azért tervezzük kiterjeszteni a rádió által biztosítható helyi nyilvánosságot, mert egyrészt az utóbbi időben mindkét körzetben a helyi közéleti aktivitás erősödését észleljük (mindkét területen civil szervezet alakult, a Donátusban helyi lapot is terjesztenek), másrészt azért, mert szervezetünk ettől az évtől öt éves közművelődési megállapodás alapján a helyi művelődési ház működtetője, ennek az intézménynek pedig elsődleges célcsoportja a volt iskola tágabb (három önálló identitású szomszédságot magába foglaló) vonzaskörzete.

Alapértékei

Indítandó rádióink alapértékei megegyeznek szervezetünk eddigi közösségfejlesztési programja során képviseltekkel: szabadság, autonómia, kooperáció, társadalmi integráció, tolerancia, család, közösség, természeti értékek iránti elkötelezettség, a szociális, kulturális és életmódbeli heterogenitás értékékként való elfogadása és elismertetése.

- b) tervezett műsorszerkezet (sávossal jelleggel fel kell tüntetni a műsorterv alapvető tematikai elemeit, a feltételezett műsortervet módosító tényezőket és a várható módosításokat szöveges formában össze kell foglalni)
Napi négy órás magazinműsorainkat (16–20 óráig) egyórás műsorblokkokra tagolják a 17.00-kor és 19.00-kor sugárzott hírműsorok, valamint a 18.00-kor kezdődő programajánló. Így heti 28 műsorszerkezetileg elkülönített tematikai elem helyezhető el a műsorszolgáltatás heti rendjében. (A tervezett tematikai elemek felsorolását lásd fent a műsorszolgáltatás jelleg részben a tervezett témáink céljaink között.)
Műsortervünkben alapvető módosító tényező, hogy műsorszolgáltatásunk kialakítása még nem történt meg, ennek gyakorlatát jelen pályázatunk függvényében alakíthatjuk majd ki. Előzetes várakozásunk szerint eleinte a tervezett tematikai elemek közül havi átlagban sem kerülne sor mindegyikre, illetve ezek a kezdeti időszakban nagyon kevésbé különülnének el egymástól.
Mindenesetre egy jelentős médiatapasztalattal bíró hétfős stáb már a pályázati szakaszban összeállt, minden napra más szerkesztő-műsorvezető kerülhet adásba, és a műsorkészítők száma reményeink szerint már az első időszakban jelentősen gyarapodni fog.

Speciális rész:

- a) speciális hallgatói csoportok
A három önálló identitással rendelkező egymással határos szomszédság (Istenkút, Ürög, Donátus), az Istenkúti Közösségért Egyesület szolgáltatásait igénybe vevők és rendezvényeit látogatók csoportja, a szociálisan hátrányos helyzetűek csoportja, a nagycsaládosok, az időskorúak, a volt istenkúti diákok, a szőlősgazdák, a tömegközlekedési eszközt, valamint a gépkocsit használók, az általános iskolás, valamint a közép- és felsőfokú képzésben részt vevő diákok, a Pécsi Tudományegyetem szobráshallgatói, a helyi értelmiség.
- b) a vállalt célt, hallgatói csoportokat milyen műsorszámok révén kívánja elérni, ezen műsorszámok rövid leírása
Mivel műsorszolgáltató tevékenységünk egyelőre nincsen, ezért a műsorszámok rövid leírása helyett csak tervezett témáink, céljaink összefoglalásával szolgálhatok: helyi és városi hírek, programajánló, helytörténet, környezeti értékek és veszélyek (környezetvédelem), kultúrtörténeti értékek, szemléletformálás, hagyományos családi értékek bemutatása, közösségen belüli konfliktuskezelés, érdekvédelem, a legfontosabb, mindannyiunkat érintő problémák, közösségi identitás erősítés, rendezvény-beszámolók és tudósítások, diákműsor, sport, portré, recept, rejtély, humor, szolgáltatáskínálat ismertetése és ajánlása, telefonos információszolgáltatás élőadásban, üzenetek, ingyenes lakossági apróhirdetés, zenei műsorok, szőlő- és gyümölcsstermesztési tanácsok, befőzési tippek, informatika, művészet, színház, mozi, drogvédelem, hitélet, fiú-lány témák, barátság, szerelem, lakberendezés, piaci helyzet, várospolitikai, helyi vállalkozók, munkaerőpiaci információk, helyi zenekarok és dj-k, party-k bemutatása, híres emberek, személyek, cégek bemutatása, sulis, tanárok, kamaszkor, egészséges életmód, pályázati lehetőségek, idősök tapasztalatai és problémái.
A tervezett speciális hallgatói csoportok elérésében a tematikai elemeken túl elsőrangú szerepet tulajdonítunk annak, hogy már összeállt műsorkészítő stábunk tagjai személyükben képviselik szomszédságuk speciális hallgatói csoportjait. /Közülük való szót hozzájuk, ő alakítja ki a jelenleg még csak elgondolás szintjén létező műsorszámokat – és ezek végleges kialakításába eleve bevonhatja a megcélzott hallgatókat.

2. Műsorarányok:

Heti átlagos óraszámában mennyit tervez szolgáltatni az alábbi műsorterv-egységekből (ha nem tervez ilyen műsort szolgáltatni azt jelezze):

1. közszolgálati műsorszámok – heti négy óra
2. rendszeres híradásra szánt műsoridő heti egy óra
3. nemzeti, etnikai kisebbségekre szánt műsoridő heti fél óra
4. a) *közműsor-szolgáltatók* esetén: a helyi közélettel foglalkozó, helyi mindennapi életet bemutató műsorok heti óraszám ---
b) *nem nyereségérdekelt* esetén: a vállalt speciális cél, célcsoport megvalósítására, illetve szolgáltatására irányuló műsorok heti óraszám: 21 óra, a heti teljes adásidő 1/3-része

Pályázó nyilatkozata arról, hogy a rádió zenei műsorszámokból szerkesztett évi műsoridejének legalább 15%-át magyarországi gyártású zenei műsorszámokból fogja szerkeszteni

Alulírott Peták Péter, a pályázó Istenkúti Közösségért Egyesület képviselőjében kijelentem, hogy a rádió zenei műsorszámokból szerkesztett évi műsoridejének legalább 15%-át magyarországi gyártású zenei műsorszámokból fogja szerkeszteni.

A Triangulum Rádió műsorterve

1. Műsortartalom

Általános rész:

- a) A megvalósítani kívánt műsorszolgáltatás helyi, kisközösségi célokat szolgáló, nem nyereségérdekelt jellegű műsorszolgáltatás, amely a helyi közélet fórumaként működik, felvállalja a kulturális szolgáltatást és a hátrányos helyzetűekkel való törődést.

Fő célcsoportjai: Óriszentpéter helyi lakossága és az idelátogató turisták.

A műsor alapvető értékei: nyílt és objektív helyi tájékoztatás a helyi szereplők megszólaltatásával, szociális és ökológiai érzékenység, kultúra közvetítés: a helyi tradíció (és dialektus) ápolása mellett nyitás Európa, a távolabbi kultúrák és a „más”-ságok felé, sokszínű, igényes zenei kínálat, ötletes újdonságok, derűs, civil, közvetlen emberi hangvétel.

- b) A tervezett heti műsorszerkezet hétköznapi reggeli információs és közéleti sávokból, szerda délutáni közéleti és kulturális sávokból, valamint szombat délutáni-esti és vasárnap délelőtti kulturális, művészeti, szórakoztató, ismeretterjesztő műsorsávokból áll. *(Részletesen lásd a sávdiagramokat.)*

Speciális rész:

- a) Speciális hallgatói csoportok:

- 6–14 éves korú iskolás korosztály
- középiskolások, veszélyeztetett fiatalok
- a helyi közügyek iránt érdeklődő felnőtt lakosság
- az uniós csatlakozással érintett mezőgazdasági és egyéb vállalkozók
- hátrányos helyzetű csoportok (idősek, csökkent munkaképességűek, munkanélküliek, szenvedélybetegek)
- östermelők, bió- és ökogazdálkodást folytató helyi gazdák
- helyi természet- és környezetvédők
- a turizmus helyi szolgáltatói, szállásadók, vendéglátók
- az Őrséget, az Őrségi Nemzeti Parkot felkereső, a helyi értékekre kíváncsi és fogékony vendégek.
- zene-, színház- és irodalomkedvelő helyiek és átutazók

- b) A térségi tájékoztatást szolgálja az *Őrvidéki Krónika* reggeli vagy esti kiadása, a helyi és országos hírek.

A *SzerkesztőŐrségi óra* a hallgatói kérdések, témafelvetések nyomán szerkesztett aktuális riport és háttér műsor, zenével és szórakoztató elemekkel vegyítve. (Pl.: az életből ellesett, groteszk, váratlan helyzetekkel – *Hullámpala* címen – és *Kime-heccc!* címmel rövid spotok áhírekből, fiktív reklámokból, szójátékokból, stb.) A *Szókimondó* helyi közéleti vitaműsor aktuális témákról.

A *Folytassa X!* olyan neves művészek közreműködésével készül, akik a „Virágzás Napjai” vagy a „Hétreország” nevű őrsvégi kulturális fesztiválokra érkeznek meghívottként. Lehetőséget kapnak, hogy – a helyben rögzített produkciójukon kívül – az általuk kedvelt irodalmi, zenei vagy más műsorszámokat ajánljanak be a műsorba.

A *Kisvilág* című sorozat olyan emberek portréit mutatja be, akik a helyi értékek éltetői és megújítói.

A *Meseszóval* a helyi gyűjtésű mesekincset dolgozza fel, helybéli, nem hivatásos előadókkal.

A *Harmatfű* és a *Természetesen, Őrség!* a környezet-tudatosságot erősíti. A *Gazdálkodj okosan* ezt a szemléletet a mezőgazdaság területén érvényesíti.

Különböző zenei stílusokból merítenek a *Zene – szóval*, a *Síppal-dobbal* és a *Hangfogó* című műsorok.

A hátrányos helyzetű csoportokkal foglalkozik a *Nem mondhatom el senkinek* című havi és az *Egy fedél alatt* című heti műsor.

A *Kontúrok* az európai kitekintést szolgálja, különös tekintettel a közelgő csatlakozásra.

Az *Útravaló* szombat esténként közöl egy-egy magvas gondolatot tíz percben.

Nem szokványos helyszíneket és akusztikai jelenségeket mutat be a *Hallatlan* című játékos, kísérletező műsor.

Hetente két visszatekintő műsor jelentkezik: a *Szumma* a helyi közélet heti mérlege, a *Hogy volt?* kulturális ismétlő műsor.

2. Műsorarányok

Hetente átlagosan:

120 perc közszolgálati műsort

100 perc rendszeres híradást

0 perc nemzeti, etnikai kisebbségre szánt műsort** A nemzeti kisebbségnek számító szlovén nyelvű lakosságnak helyi rádió műsorszolgáltatása van Szentgotthárdon.

277,5 perc kulturális célt vállaló műsort

37,5 perc hátrányos helyzetűeknek szánt műsort

575 perc lakóhelyi közösség közéleti fórumaként működő műsort tervezünk.

Milyen műsorok szólalnak meg a Civil Rádióban?

A Civil Rádióban **állandó műsorsávokat** alakítottunk ki. Ezek egy viszonylag rendszeres, a hallgatók számára kiszámítható napi műsorszerkezet keretét jelentik:

6:30–9:00	Reggeli Jó Hír magazin
9:00–11:00	Disputa – ahol a hallgató hallható!
11:00–15:00	Szieszta – sok zenével a háttérrádiózóknak
15:00–16:00	A Harmónia Rádió műhelyének műsora
16:00–18:00	Délutáni magazin
18:00–19:00	Népzenei sáv
19:00–20:00	Esti beszélgetések
20:00–21:00	Zenei sáv
21:00–23:00	Esti beszélgetések
23:00–0:00	Zenei sáv
0:00–2:00	A Harmónia Rádió zenei sávja
2:00–6.30	Zenei szerkesztőink zenélnek

A reggeli magazinban igyekszünk pergően beszámolni Budapest életéről, civil hírekkel, programajánlatokkal, időjárással, közlekedési információkkal és belpolitikai szalaghírekkel. A délelőtti és a délutáni **magazinműsorokban** több rövid téma, hír, riport, rovat szerepel – tehát ezek **pergőbb, dinamikus műsorrészek** –; az este két órája már egy-egy hosszabb portré, kerekasztal beszélgetés, vagy más **elmélyültebb** – de verbális – műsorfajta foglal magába. Mindhárom műsoregységre igaz, hogy **abban nem folyamatos zenei összeállítások hangzanak el**, egy, legfeljebb két zeneszám választja el egymástól az előbbi „beszélős” részeket.

Néhány rádiós műfajelméleti alapvetés

A műfajok kérdésével számtalan szakirodalom, könyv, jegyzet foglalkozik, amelyek jól használhatóak az érdeklődők számára. Az alábbiakban mi csak néhány, általunk fontosnak ítélt gyakorlati jótanácsot idézünk az AMARC-nak a közösségi rádiózásról készült oktatóanyagából..

1. Miért szerkesztünk?

Számtalan oka lehet, amiért meg akarod szerkeszteni a munkádat:

lerövidítheted az anyagodat, ha eltávolítod a fölösleges részeket, az ismétléseket, hosszú szüneteket;

- az interjúdat vagy az anyagodat összefogottabbá tudod szerkeszteni;
- ki tudsz vágni zavaró zajokat, pl. széknycikorgást, ajtócsapkodást, köhögést, tüszentést, hadarást;
- ki tudsz vágni bakikat a felolvasásból;
- újraserkesztheted a felvett anyagot, hogy érthetőbb legyen;
- kellő hosszúságúra vágott anyaggal ki tudsz tölteni egy váratlan szünetet;

Nem szabad bármelyik szerkesztési eljárást egy interjú lényegének megváltoztatására használni. Ha például egy választ nem az eredeti kérdés után rakunk, annak súlyos következményei lehetnek a bíróságon! Ideális esetben annyira felépítéd előre a felvételt, hogy csak minimális utószerkesztési munkát kell végezned, mégis, különösen kezdetben, sok fölösleges anyagod lesz – ne aggódj, bele fogsz jönni!

Mielőtt hozzáfogsz a szerkesztéshez, hallgasd végig az anyagot és jegyezd fel a részeket, amiket meg akarsz tartani.

Próbáld meg szigorú lenni az anyagoddal szemben, nagyon határozott elképzeléseid kell, hogy legyenek arról, mit akarsz megtartani illetve kivágni.

Ellenőrizd le, hogy az anyag világos és hallgatható legyen, soha ne feledd: a közönség csak egyszer hallgatja meg a műsort, nem tekerheti vissza a kazettát a végén. Lehet az a legizgalmasabb és legérdekesebb anyag, amit valaha készítettél, de ha zavaros és rendezetlen, nem fog átjönni a túloldalon (pláne ha a rádió más háttérzajokkal együtt szól!)

Igyekezd megőrizni az eredeti felvétel ritmusát és szüneteit: ez azt jelenti, hogy meg kell figyelned a beszélő légzéstechnikáját, sőt benne kell hagynod nyögéseket illetve töltelékszavakat.

Mint azt már korábban említettük, a szerkesztés megspórolható vagy minimálisra redukálható abban az esetben, ha jó az interjúd. Néhány hasznos tanács, hogyan spórolj az energiáddal:

- Ne vegyél föl túl sok anyagot, egy rövid kazettához – kábé 3 perc – nem kell 10 percnél többet rögzíteni.
- Ha az interjúalanyod elkezd csapongani, észrevétlen nyomd be a pause-gombot és csak akkor nyomd be újra, amikor a következő kérdést felteszed.
- Mindig vegyél fel pár perc háttérzajt az atmoszféra érzékeltetésére (vágóhang / háttérhangok) az interjú helyszínén, amiket később felhasználhatsz, ha szüneteket kell beiktatnod az interjúba (ez sokkal természetesebbnek hat, mintha egy darab befutószalagot illesztene oda).
- Figyelj oda, hogy a kérdéseid megfelelőek legyenek és a tárgyra vonatkozzanak.
- Nyugodtan kérd meg az interjúalanyodat, hogy fejtse ki világosabban a mondandóját, a második válasz rendszerint tömörebb és lényegretörőbb az elsőnél.

2. Előadás – beszéd – magatartás

- Légy olyan, amilyen vagy. A műsort már megtervezted, és a székben ülve arra vársz, hogy adni kezdjél; vegyél egy mély lélegzetet, relaxálj. Ha elvégezted az előkészületi munkákat, nyugodtan bízatsz abban, hogy a dolgok simán fognak menni, kivéve, ha a berendezés tönkremegy! Próbáld meg elfelejteni a többi műsorvezetőt, akiket már hallottál, és légy önmagad. Más műsorvezető stílusának másolása nemcsak nehéz, de emlékezned kell arra, hogy a hallgatók csak az „eredeti változathoz” tudják hasonlítani – és nem mindig a te javadra dől el az összehasonlítás!

Általános hibák

- A túl gyors beszéd. Amikor először kerülsz adásba, természetes, hogy ideges vagy és hadarva mondasz szavakat. Tudatosan próbáld relaxálni, végy egy mély lélegzetet és nyugtasd meg magad.
- A műsorod túl komplikált vagy zavaros. Előfordulhat: annyira felkészültél, hogy teletűzded a műsorodat végeláthatatlan tényekkel és apró információkkal, amit a hallgató „szőnyegbombázásként” érzékel majd. Legyen világos, mit akarsz elmondani, és körültekintően tervezd meg, mi a téma tálalásának legjobb módja.
- Az előadásmód „lapos” vagy „unalmas”. Ha nem hangzik érdekesnek, amiről beszélsz, hogyan várhatod el a hallgatótól, hogy érdeklődést tanúsítson? Mindig emlékezni kell arra, hogy – szemben egy „face to face” beszélgetéstől – a hangodnak kell hordoznia az érdeklődést, az izgalmat, a különlegességet arról, amit mondasz. Ezenkívül a hanglejtésednek szintén nagy utat kell bejárnia a mikrofontól a keverőn, az adón és az éter hullámain keresztül a hallgató rádiójának hangszórójáig. Ez a technológia lenyűgöző érdeme. Amit neked ebből meg kell jegyezned, az az, hogy ez a nagy „utazás” valamennyire ellaposítja a hanglejtésedet. Meg kell tehát próbálnod eltúlozni természetes hanghordozásodat – már amikor lehet –, de ne próbáld meg fölvenni a nagyrádiók bemondóinak hamis, behízelt stílusát!
- A műsorod nem érdekes. Talán úgy találtad, könnyű dolog élő műsort csinálni, és csak az amatőröknek van szükségük felkészülési időre, mielőtt adásba mennek. Ha semmiféle terved nincs a műsorral kapcsolatban, különlegesen tehetségesnek kell ahhoz lenned, hogy úgy tudjál „fecsegni”, hogy az a hallgatóknak is érdekes legyen. Gondolj a hallgatóságra, érdeklődési területükre, és legfőképp arra, hogy a műsort miattuk csinálod (és nem csak magad miatt).
- A szabad rádiózásban általában bevett érintkezési forma a tegezés, de ez még nem jelenti azt, hogy lekezelően beszélhetsz. Ne oktasd ki a hallgatót, ez nagyon lefárasztja őket, végül aztán kikapcsolnak. Úgy kell el-

képzelned a műsort, mint egy szerkesztett, ugyanakkor könnyed társalgást a hallgatóval. Ha lelki szemeid előtt lebeg valaki, akivel beszélsz, az segíthet a helyes tónus megtalálásában.

- Úgy beszélsz a hallgatókhoz, mintha azok tömegben hallgatnának téged. A legtöbb ember azonban akkor hallgatja a rádiót, amikor magában van, vagy legalább is egyedül a gondolataival. Úgy beszéljél, mintha csak egy emberhez beszélnél. Ne mondj olyan dolgokat, hogy „Hölgyeim és Uraim!” vagy „ti ott kinn” vagy „mindenki, aki hallgat”.

3. Interjú-technikák

- Mielőtt elindulsz az interjúalanyhoz, vagy – élő műsor esetén – a vendégedet bekíséred a stúdióba, győződj meg arról, hogy mindened megvan, ami szükséges. Ellenőrizd, hogy működnek-e a felvevők, hogy van-e elég szalagod.
- Ellenőrizd, hogy megvan-e a jegyzetfüzeted, tollad és a kérdésekről készített jegyzeted. Az a legjobb, ha kérdéseidet nem írod le szóról szóra. Inkább jegyzetpontjaid és szükséges információid legyenek arról, amit fel akarsz tárn.
- Legyen világos, hogy mit akarsz kihozni az interjúból.
- Ha a stúdión kívül rögzíted az interjút, győződj meg arról, hogy a hely megfelelő és nem túl zajos-e.

4. Hogyan kérdezzünk?

Akkor a legérdekesebb az interjú a hallgató számára, ha a vendégek beszélnek a legtöbbet. Hosszú lélegzetű kérdések és rövid igen/nem válaszok nem keltik fel a hallgatók érdeklődését. Kifejtő kérdéseket próbálj meg feltenni, amikre nem lehet egyszerű igen/nem a válasz.

A tipikus kifejtő kérdések a következővel indulnak:

- „Mi a véleménye...”
- „Miért gondolja...”
- „Ki, mi, hogyan, miért, hol, mikor... stb.”

Próbálj meg nem eldöntendő kérdéseket feltenni, olyan kérdéseket, amikre egyetlen „igen” vagy „nem” lehet a válasz. A tipikus eldöntendő kérdések a következőképpen kezdődnek:

- „Gondolod, hogy...”
- „Igaz, hogy...”
- „Boldog amiatt, hogy...”

5. Az odafigyelés fontossága

Annak ellenére, hogy nagyon körültekintően készítetted elő interjúdat, soha nem tudhatod pontosan, mit fog mondani vendéged az interjú alatt. Éppen ezért ne legyen egy olyan kérdéssorod, amihez foggal-körömmel ragaszkodsz, tekintet nélkül arra, amit a vendéged mond. Ha elkezd valami érdekesről beszélni, kövesd őt a gondolatmenetében. Sokkal érdekesebb lehet így, mintha előre eltervezett kérdéseidet teszed fel.

Hogy könnyebb legyen a vendégedre való odafigyelés, a jegyzeteid legyenek minimálisak. Szedd pontokba azokat a problémákat és információkat, amiket fel akarsz tárn. Így nem leszel a jegyzeted olvasásával elfoglalva, és végig a vendégedre tudsz figyelni. Ha nem kapsz az érdekes pontoknál, amiket felvet, a hallgatók csalódottak lesznek, hogy kihagyta a ziccert!

6. Mi a hír?

Lássuk a hír általánosan elfogadott definícióját, ami valami ilyesmi:

- új;
- érdekes;
- fontos vagy érinti a hallgatót;
- tényszerű.

Egyértelmű, hogy ami az egyik embernek „új, érdekes és fontos”, az lehet, hogy a másoknak „rég, unalmas és érdektelen”. Ennélfogva nagyon fontos, hogy gondolj a hallgatóidra, amikor a hírsokrot írod. Ha valami nem új vagy érdekes vagy fontos számukra, akkor annak nincs helye a hírekben!

A headline (és más fontos pontok)

Az első dolog, amit el kell dönteni: mi a történet? Miért új(don)ság ez az információ hallgatóid számára? A történet legfőbb pontja fogja kiadni a headline-t. Az első mondat tehát

- magyarázza el a történet legfontosabb tényét,
- meg kell, hogy ragadja a hallgatók figyelmét, vagy világossá kell tenni: számukra fontos, hogy halljanak a történetről,
- világosnak, tömörnek és lényegretörőnek kell lennie.

A headline általában tartalmazza a történet „kijét” és „mijét”.

Az ezután következő mondatok fontossági sorrendben tartalmazzák a pontokat. A legkevésbé fontos legyen a legutolsó. Attól függően fogják elmondani a „mikort”, „holt”, „hogyan” és „miértet”, hogy mely kérdések a történet szempontjából. Ha olyan szöveget írsz, amelyet hírcsokorban szánsz felolvasásra, akkor általában három és öt mondat közötti történetekről lehet csak szó, tehát ki kell választani a legfontosabb tényeket. Ha a történet magyarázata megkívánja, akkor háttér-információkat is kell adni.

A hírárás stílusa

Mint általában a rádióknak szánt írásoknál, a hírárásnál is fontos, hogy világos és könnyen érthető legyen. Úgy írd, mintha beszélnél, világos, rövid mondatokban. Ne másold le szövegrészeket sajtóanyagokból, találkozókról szóló beszámolókból, vagy cikkekből! Ezeket általában nagyon nehéz olvasni és néha annak a csoportnak a sajátos zsargonját tartalmazza, ahonnan a szöveg származik.

Bár a legfontosabb pontnak az első mondatban kell szerepelnie, ne rakd a legfontosabb szót a legeslegelejére. A hallgatóknak szükségük van egy kis időre, amíg tudnak váltani egy-egy új hírre, tehát a kulcsneveket és tényeket valahová az első mondat közepére vagy végére kell elhelyezni.

Bár az a cél, hogy megragadjuk a hallgató figyelmét, el kell kerülni, hogy túldimenzionáljuk a történetet. Ne túlozz vagy fűjd fel a sztorit aránytalanul. Légy óvatos az olyan szavak használatával, mint „brutális”, „tragédia”, „mészárlás”, „horror” stb. Ezeket a szavakat őrizd meg az igazi kivételekre, és inkább csak a tényeket előadva bízd a hallgatóra a döntést.

A hírcsokor sorrendjének kiválasztása

Éppúgy, mint a történeten belüli sorrendnél, a hírcsokornál is a hallgatók számára legérdekesebb hírrel kell kezdeni. Ennek eldöntésére, hogy melyik a legfontosabb, nincs szabály. Néha ez teljesen egyértelmű és mindenki egyetértene, máskor pedig nagyon nehéz választani két-három történet között. De ha egyszer eldöntötted, akkor a hírcsokornak nagyjából csökkenő fontossági sorrendben kell tartalmaznia a híreket.

Az első történet általában több időt kap, mint az utolsó. Előfordulhat, hogy egy kevésbé fontos történetet előre akarsz hozni a hírcsokorban, mert összefüggésben van egy olyan hírrel, amely korábban szerepel. Ezzel nincs probléma. Egyetlen fontos szabály van: a hallgatók érezzék úgy, hogy a történetek logikus sorrendben követik egymást.

Ha hírműsorod célközönsége valamilyen kisebbségi csoport – szociális, etnikai vagy korcsoport – ne feledkezz meg róla, hogy általános hírigényüket a nagy média valószínűleg kielégíti. A te hírcsokrod tehát olyan témákra koncentráljon inkább, amelyről máshol nem hallhatnak.

A hír olvasása

A hír olvasásának módja fontos, ha azt akarod, hogy az információ eljusson a hallgatókhoz. Nincs értelme világosan megírni a híreket, ha az elvész a felolvasás közben.

Vigyázz, hogy:

- ne olvass túl gyorsan;
- ne motyogj;
- ne olvass monotonon, amely arra készítené az embereket, hogy kikapcsolják a rádiót.

Minden mondatban hangsúlyozd a fontos szavakat. Sokat segít, ha megérted és gondolsz arra, amit olvasol. Így automatikusan hangsúlyozni fogod a kulcsfontosságú szavakat.

Hallatsszon úgy, hogy érdekel, amit olvasol. Ez érdekli a hallgatókat, tehát téged is kellene, hogy érdekeljen. Ha te unatkozósnak hallatsz, ők is unatkozni fognak.

Hangozzék úgy, mintha elhinnéd, amit olvasol. Kikutattad, ellenőrizted a történetet, tehát nem szabad úgy hangoznia, mintha nem lennél biztos az igazságában. Ha érdemes arra, hogy adásba kerüljön, akkor megéri, hogy világosan és erőteljesen legyen elmondva.

(A „Szabaddon – a szabad, közösségi rádiózásról” c. kötetből.)

Interaktivitás a szabad rádiózásban

A szabad rádiókat nem véletlenül hívják közösségi rádióknak is. Mindkét kifejezés azt takarja, hogy a rádiózásnak ez a típusa alapvetően különbözik a rádiózás minden más fajtájától. Leginkább abban, hogy hangvétele, beszédmódja nem elidegenítő, hanem ellenkezőleg: beengedő, bevonó típusú.

Közösségi rádiózáson nem csak azt kell érteni, hogy e rádiókat rendszerint közösségek üzemeltetik (jóllehet ez igaz). A közösségi rádiózás kifejezésben benne foglaltatik az is, hogy ezek a rádiók valamilyen szempontok alapján körülírható csoportoknak szólnak, még akkor is, ha ez a szempont csak az, hogy az emberek e csoportja az adott rádió hallgatója. Azaz: „közösség”-en nemcsak a műsorkészítőket kell érteni, hanem a hallgatókat is.

Hogy a hallgatókból közösség válik-e (azaz a rádió betölti-e hivatását), az adott rádión múlik. Különböző utak vezetnek ahhoz, hogy a hallgatók egy idő után saját magukat is, mint egy adott közösség tagjait ismerjék fel. Az egyik ilyen út, hogy a rádió egy jól körülírható (lehet, hogy szűk) csoport érdeklődését elégíti ki, tehát már eleve egy valamilyen csoportosítási szempont alapján közösségnek tekinthető körnek szól. Ha azonban nem egy már kész vagy félkész közösséget szeretnénk megszólítani, akkor a feladat egy közösség megteremtése.

Ennek módja a hallgatók bevonása a rádió életébe, azaz a hallgatói lét közösségszervező erővé való emelése.

Hogyan érhető ez el?

Az eszközök: a nyílt beszéd, a nem elidegenítő, nem médiaszerű fogalmazás, illetve az interaktivitás, azaz a hallgatókkal való kapcsolat kétirányúvá tétele.

Ez a kapcsolat akkor válik kétirányúvá, ha a hallgatók is a műsor részévé, alkotóivá, formálóivá válnak. Mivel rádióról van szó, ezért a hallgatóknak bebeszélési, megszólalási lehetőséget kell teremtenünk a műsorokban. Nem kivételként, nem érdekességként, hanem alapszolgáltatásként. Fontos, hogy a betelefonáló hallgatóknak ne legyen „Nahát, szerepelek a tévében!” – élménye, ne sorolják be a rádiót a megszokott médiakategóriákba, hanem vegyék természetesnek, hogy közbeszólhatnak.

Ez természetesen fokozott józanságot, elővigyázatosságot és felkészültséget igényel a műsorkészítőktől: folyamatosan résen kell lenniük, hogy ne kaphassanak nyilvánosságot gyűlölködő, gyalázkodó, alkotmányba ütköző kijelentések, és hogy az adott rádió által fontosnak tartott egyéb követelmények se sérüljenek.

A Médiatörvény szerint nem lehet valakit egyből adásba kapcsolni, az interaktivitást, a bevonó jelleget viszont alapvetően sérti egy közbülső lépcső, egy szűrő beépítése. Ezért az adásban, de minden egyéb lehetséges módon is nyilvánvalóvá kell tenni, hogy az adott telefonszám tárcsázója azonnal adásba kerülhessen – amennyiben ezt maga is óhajtja.

Ahhoz, hogy a hallgatók adekvát lépésnek érezzék a betelefonálást, a műsorvezetőknek köznapi, nyitott, őszinte, nem elidegenítő beszédmódot kell alkalmazniuk. Nem kell elhallgatni, ha valamiről nincs információjuk, nem kell szégyellni kifejezni bizonytalanságukat, adott esetben nem kell tartani a véleménynyilvánítástól, hiszen ez „provokálja” a vitát. Az interaktív műsorok egyfajta vitafórum-szerepet is betöltenek, jótékony hatással: megmutatják a leegyszerűsítő gondolkodás veszélyeit, a lehetséges szempontok végiggondolására sarkallnak és érthető, világos fogalmazásra kényszerítik a műsorkészítőt és a hallgatót egyaránt.

A hallgatóknak természetesen mások a szempontjaik mint a műsorkészítőknek, és gyakran az egyes hallgatók szempontjai is eltérőek. A hallgató rossz esetben csak a saját szempontjait veszi figyelembe: szeretne elmondani mindent, ami a fejében van, témát szeretne váltani, vagy egyszerűen csak beszélgetni szeretne. A műsorkészítő célja ezzel szemben az, hogy minél többen megszólalhassanak (azaz az egyes betelefonálók ne beszélhessék végig az adást), lehetőleg az áttekinthetőség keretein belül tartsa, irányítsa a vitát, s ha a téma még fut, akkor arról legyen szó.

Megfigyelhető azonban, hogy egy idő után a hallgatók hajlamosak maguktól is érvényesíteni a műsorkészítői szempontokat, miután hallgatóként nekik is az az érdekük, hogy a többi betelefonáló is érvényesítse azokat, azaz egy-egy hallgató szempontjai ne befolyásolják döntően a műsor alakulását. A rádió és az egyes hallgatók így közösséget alkotva, csoportszerűen töreksznek konszenzusra.

Milyen szerep marad a műsorkészítőnek, ha a műsoridő nagy részét a betelefonálók töltik ki? Az ilyen műsorokban jóval nagyobb felelősség hárul rá mint a hagyományos programokban. A műsorkészítő a felelős azért, hogy a sokszínűség, a különböző vélemények és szempontok ne csapjanak át káoszba, azaz a műsor azok szá-

mára is élvezhető legyen, akik nem telefonálnak be – bármennyire a hallgatói közreműködésre épít is egy műsor, már csak technikai okokból is ők maradnak többségben. A műsorkészítő felelőssége az is, hogy sértő, féltelmet keltő, gyalázkodó vélemények ne hangozhassanak el az éterben.

Egy ilyen struktúrában természetesen a műsorvezető marad továbbra is központi figura: nem csak meghallgatja, amit a hallgatók mondanak, hanem beszélget velük, világos fogalmazásra és érvelésre kényszeríti őket, szembe-sít a lehetséges ellenérvekkel, vitatkozik, orientál és segít, miközben egy pillanatig sem éreztetheti vélt kivételezett helyzetét vagy képzelt felsőbbrendűségét. A közösségi rádiózás többek között abban különbözik a rádiózás más formáitól, hogy a műsorkészítő nem válik felsőbbrendűvé, jobb vagy fontosabb emberré attól, hogy a véletlen különös játéka folytán éppen egy rádióstúdióban ül.

(A „Szabadon – a szabad, közösségi rádiózásról” c. kötetből.)

6. MEKKORA A SZELLEMI ÉS EGYÉB KAPACITÁSUK?

Mekkora műsoridőt szeretnének?

Lehetséges források, támogatók, partnerek, háttérintézmény számbavétele.

Forrásteremtés a szabad rádiók gyakorlatában

Szabad rádiók esetében a következő potenciális bevételi forrásokat különböztethetjük meg:

- állami, vagy önkormányzati támogatás,
- szponzoráció,
- reklámbevétel,
- alapítványi vagy egyéb nonprofit jellegű támogatások,
- hallgatói támogatások.

(Most tekintsünk el attól, hogy egy szabad rádiót fenntartása alapvetően lehetetlen lenne a közreműködők önkéntes munkája és energiabefektetése nélkül és csak a valódi pénzügyi bevételi forrásokat vegyük sorra.)

A felsorolt támogatási formák közül az első három szükségmegoldás, de sok rádió számára nélkülözhetetlen forrás. A lehetséges források közül filozófiailag azonban egyértelműen a hallgatói támogatások illeszkednek legjobban a szabad, vagy közösségi rádiózás jellegzetességeihez. Ha egy rádió hosszú távra tervez és kiszámítható gazdálkodást szeretne, akkor a hallgatók támogatására kell alapoznia – ez az a forrás, amelynek adakozókedvét a rádió leginkább tudja befolyásolni, szemben az egyéb forrásokkal.

1. Az állami vagy önkormányzati támogatás (a szabad rádiók esetében az utóbbi a gyakoribb) kiegészítő pénzügyi forrásként képzelhető el. Ha egy rádió kizárólag vagy nagyjából ilyenekre támaszkodik, akkor az könnyen veszélyeztetheti a rádió szellemi függetlenségét és csökkentheti a hallgatók azonosulási hajlandóságát.

Némileg kivételt képez ez alól egy, a magyar jogszabályok által biztosított lehetőség, amely az Országos Rádió és Televízió Testület felügyelete alá tartozó **Műsorszolgáltatási Alap** bevételeinek százalékában, majd nem automatizmusként határozza meg a nem nyereségérdekelt rádióknak kiosztandó állami támogatások mértékét. Az első, ebből a forrásból eredő támogatások 1998 végén folytak be néhány ilyen rádióhoz, így a rendszerrel kapcsolatos tapasztalatok még nem elégségesek ahhoz, hogy megmondhassuk, működő megoldás-e ez. Az bizonyos, hogy ez a fajta támogatás akkor működhet jól, *ha valóban automatizmusként kapható, vagy csak formai követelményeknek kell megfelelni elnyeréséhez.* Az egyéb állami típusú támogatások Magyarországon csekélyek, néhány állami költségvetési alap (elsősorban a Nemzeti Kulturális Alap) tart fenn olyan programokat, amelyek alá besorolható néhány, az ilyen típusú rádiók által végzett tevékenység, de ezekre nem alapozható egy rádióállomás fenntartása.

Az önkormányzatok által nyújtott vagy nyújtható támogatások értelemszerűen nagyon változóak. Tanácsos olyan típusú támogatásokat kérni az önkormányzattól, amelyek elmaradása nem ingatja meg alapjaiban a rádió működését: ez lehet kedvezményes helységrterlet, vagy bizonyos egyszeri, nem műsor-jellegű programok támogatása.

2. A szponzorációnak két fajtája lehetséges: az egyik az, amelyért valamilyen ellenszolgáltatást kér a szponzor – ezért ez besorolható a reklám kategóriájába. Az önzetlen, cégszerű szponzoráció, amelyért az adakozó nem kér ellenszolgáltatást, a hallgató támogatások alá is besorolható lenne, mégis érdemes ezzel a forrástípussal külön foglalkozni.

A szabad rádiózás gondolatát és elméleti alapjait könnyen sértheti a reklámozás, sokak szerint ezért fontos, hogy a műsorokban ne legyen reklám. *A szabad rádiók szerepe és különlegessége éppen abban van, hogy ellássanak olyan feladatokat, amelyekre a gazdasági vállalkozás formájában működő média képtelen. Ezek közé tartozik a közösségteremtés, hátrányos helyzetű, gazdaságilag erőtlén, gyenge érdekérvényesítő képességű csoportok ügyének felvállalása, a társadalom sokszínűségének bemutatása, az értékteremtés és – közvetítés, a helyi közösségben vagy a társadalomban fontos, de a média figyelmét ki nem hívó ügyekről való be-*

széd. Attól, hogy az adásban reklámok is megjelennek, ez a hivatás persze még betölthető lenne, de a hatást mindenképpen csökkenti, és sokkal nehezebbé válik a kereskedelmi médiától való elkülönülés, hiszen a hallgatók a kereskedelmi jelleget elsősorban a reklámokkal azonosítják. (Mindazonáltal vannak és lesznek rádiók, amelyek életben maradásukhoz nem mondhatnak le erről a bevételi forrásról, ezért is szólunk majd erről külön.)

A kereskedelmi típusú bevételek egy enyhébb, a szabad rádiózás filozófiáját kevésbé sértő formája lehet a szponzoráció. Kerülendő, hogy egyes műsorok legyenek szponzoráltak, sőt, már a reklámmal kapcsolatban említett okokból kerülendő, hogy a szponzoráció a műsorfolyamban bármikor megjelenjen. Ezért ajánlott inkább **a rádió által szervezett, nem műsor-jellegű események (fesztiválok, koncertek, színházi előadások, kiállítások, konferenciák, táborok stb.) szponzoráltatása.** De még ezekben az esetekben is különös kreativitásra van szükség, hogy a szponzoráció ne a hagyományos formákban jelenjék meg az eseményen: el kell fogadtatni a szponzorral (persze meglehet, ez nem sikerül), hogy a közönség, amelyet megszólít ilyen környezetben más megjelenést vár, és a hagyományos reklámozási formák ebben a környezetben csak visszatetszést kelthetnek.

- 3. A reklámozásról** fentebb már elmondtuk, hogy miért kerülendő mint bevételi forrás. Ha egy rádió nem engedheti meg magának, hogy lemondjon erről a bevételi forrásról, akkor egy dolgot tanácsolhatunk: meg kell értetni a reklámozni kívánó céggel, hogy hagyományos reklámjaival itt nem megy semmire. *Nem vállalható, hogy ugyanazok a reklámok jelenjenek meg egy szabad rádióban, mint egy kereskedelmiben, és az ilyen reklámok hatékonysága is sokkal kisebb ilyen környezetben – ezért érdeke a reklámozónak is, hogy ezt megértse.* Általában persze nem multinacionális cégek kívánnak reklámozni a szabad rádiókban, de bárki is a reklámozó, világossá kell tennünk előtte, hogy itt egészen más terepen jár, mint amihez hozzászokott. Ha a szabad rádiókról azt mondtuk, hogy éppen azáltal töltik be hivatásukat, hogy nem elidegenítő formákban kommunikálnak a hallgatókkal, akkor az is igaz, hogy **a gyökeresen különböző szövegkörnyezet a reklámozóktól is új stratégiákat kíván.** Hasznos, ha a reklámozónak felajánljuk, hogy konzultálunk vele ezen eltérő reklámstratégiának a kialakításában. Mindenképpen vegyük figyelembe a médiatörvényeknek a nem nyereségérdekeltektől műsorszolgáltatásra vonatkozó reklámozási korlátozásait (Magyarországon ez a kvóta a műsoridő 5%-a, azaz óránként max. 3 perc).
- 4. Az alapítványi vagy egyéb nonprofit szervezetektől származó pályázati támogatások** kevésbé konfliktusosak, nem ellenkeznek a szabad rádiózás alapeszméivel, bár ez függhet a támogatni kívánt résztevékenységtől is. Az ilyen támogatások ugyanis a legritkább esetben vonatkoznak egyszerűen egy rádió működésére – sokkal inkább valamilyen típusú műsor készítésére, valamilyen, az adott szervezet által fontosnak tartott érték közvetítésre, egyszóval valamilyen konkrét tevékenységre vonatkoznak. Az ilyen támogatásokkal kapcsolatban a legfontosabb az egyre bonyolultabb pályázati rendszerekben való eligazodás, az adminisztratív követelményeknek való megfelelni tudás elsajátítása.
- 5. A hallgatói támogatások** a forrásteremtésnek az a formája, amely a leginkább illeszkedik a szabad, közösségi típusú rádiózás filozófiájához. Ahhoz, hogy egy rádió számottevő bevételeket tudjon elérni ebből a forrásból, vagy erre tudja alapozni működését, három dolog szükséges:
  - olyan közösségi jelleg, amelyben a hallgatók azonosulnak a rádióval és felismerik: saját maguknak is fontos, hogy hozzájáruljanak fennmaradásához;
  - átlátható gazdálkodás, a hallgatók rendszeres tájékoztatása a rádió pénzügyeiről. Ez teremti meg a hallgatók bizalmát abban, hogy biztosan jó célra fordítják a pénzüket;
  - marketing. Bár furcsának tűnhet ez a kifejezés egy, a szabad rádiókról szóló szövegben, de önmagában nincs ebben semmi rossz. Be kell látnunk: ha el akarjuk érni, hogy a hallgatók áldozzanak a rádióra, akkor egyrészt meg kell értetnünk velük, hogy ez miért fontos, másrészt *meg kell ajándékoznunk őket az adakozásért járó örömmel*, harmadrészt, az adakozókedvet biztosan növeli – és szórakoztatóbb is – ha valamilyen formát teremtünk a dolognak. Nem elhanyagolható az a szempont sem, hogy a hallgatóknak értesülniük kell arról: a rádió azt szeretné, ha támogatnák, hisz a legelkötelezettebb hallgatónak sem fog magától eszébe jutni, hogy adakozzék.

Ma már a hallgatói támogatások területén is több típust kell megkülönböztetnünk. Az egyik az 1998 óta minden civil szervezet előtt nyitva álló lehetőség, hogy a **személyi jövedelemadó-bevétel 1%-**ából részesedjék. E lehetőség szerint minden magyar adózó állampolgár maga rendelkezhet adója egy százalékának valamely

civil szervezethez történő átutalásáról (vigyázat, csak olyan szervezetek részesülhetnek ilyen adományban, amelyeknek nincsen köztartozása!). Ma már ezen a területen is egyre nagyobb verseny van a civil szervezetek között, de a rádiók kifejezetten előnyös helyzetben vannak ebben a versenyben. Míg a civil szervezetek többsége elsősorban csak azoknak a támogatására számíthat, akik valamilyen formában maguk is tevékenyen részt vesznek a szervezet életében, a rádiók vagy a rádiót is üzemeltető szervezetek nagy számban képesek elérni velük semmifajta személyes kapcsolatban nem lévő potenciális adományozókat is, elsősorban mert mindennapos hozzáférési lehetőségük van célcsoportjukhoz. Mivel azonban az egy százalékért folyó verseny igen nagy (hisz a legtöbb óvoda és iskola, illetve kulturális intézmény is tart fent alapítványt ilyen célból), egy rádió elsősorban akkor számíthat bevételre ebből a forrásból (és általában a hallgatóktól) ha a nagyfokú hallgatói azonosulást képes elérni. Ez akkor lehetséges, ha a rádió betölti közösségteremtő hivatását. Természetesen a személyi jövedelemadó egy százalékából történő részesedés sem képes önmagában eltartani egy rádiót, de egy jól működő szervezet néhány százezer forintba biztosan számíthat ebből a forrásból.

A hallgatói támogatásoknak egy – komoly munkát igénylő – formája a rádió általi **rendezvényszervezés**. Ez csak már bejáratott, gazdaságilag megalapozott rádióknak ajánlott, mivel befektetést igényel, s emiatt kockázatosabb a többi lehetséges bevételi forrásnál. Ez a lehetőség abban áll, hogy a rádió szervezhet különböző – elsősorban kulturális – eseményeket, melyek bevételét a rádió működésére fordítják. Az ilyen rendezvények meghirdetésekor egyértelműen *tudatosítani* kell a hallgatókban, hogy *a rendezvényen való részvétel a rádió támogatásának egyik formája*.

A bevétel természetesen csak akkor gazdagítja a rádiót, ha a rendezvény nyereséges volt. Egy rendezvény – koncert, színházi előadás, filmklub, party, fesztivál stb. – nyereséges megrendezése nagyon nehéz feladat és gyakran nyereségorientált, nagy apparátussal rendelkező szervezeteknek sem sikerül. Ezért javasolt olyan rendezvények szervezése, amelyek előzetes tőkeigénye nem túl nagy, így a kockázat is kisebb. Az esetleges kockázat tovább csökkenthető: **ez az a terület, amelyen olyan támogatások is bátrabban vehetőek igénybe, amelyek a műsorkészítési tevékenység esetében aggályosabbak**: szponzoráció, bizonyos esetekben reklám és egyes alapítványi támogatások is könnyebben elérhetők ilyen egyszeri, konkrét események támogatására. Ilyen esetekben az önkormányzati vagy állami jellegű támogatás is elfogadhatóbb és elérhetőbb is, elsősorban természetbeni támogatás vagy különböző kedvezmények formájában. Fontos, hogy az ilyen események szervezésekor mindig legyen figyelemmel a nonprofit szervezetek vállalkozói tevékenységére vonatkozó különleges jogszabályokra!

A hallgatói támogatások legletisztultabb formája **a hallgatóktól célzottan a rádió támogatására**, egyéb ellenszolgáltatás és közvetítő nélkül **érkező támogatás**, azaz amikor a hallgatók pénzt – vagy egyéb támogatást – adnak a rádióknak.

Utópiának tűnhet – és néhány évvel ezelőtt még az volt –, hogy emberek külön kényszer és bármilyen jellegű előnyszerzés reménye nélkül pénzt áldozzanak valamire. Az utóbbi évtizedek egyik legnagyobb eredménye, hogy ez mégis lehetséges, és ezt többek közt a magyar szabad rádiózás bizonyította be.

Annak, hogy egy rádió gazdálkodásában az ilyen típusú hallgatói támogatások meghatározó szerepet tudjanak játszani, van néhány elengedhetetlen feltétele:

- viszonylagosan *nagy hallgatói létszám*. Természetesen nem kereskedelmi méretekben kell gondolkodni, de jó tudni, hogy rendszerint a hallgatóknak csak egy töredéke áll az elkötelezettségnek, tudatosságnak és/vagy a jólétnek azon a fokán, hogy áldozzon ilyesmire. Ha ezer ember évente és fejenként ezer forintot adományoz a rádióknak, az egymillió forint, ami már komoly bevételnek számít az általában évi néhány millió forinttal gazdálkodó szabad rádiók esetében. Ahhoz azonban, hogy ezer ember adakozzon, sokszor ezer hallgatóra van szükség. Nem mindenki „hallgató”, aki hallgatja az adást: ahhoz, hogy valaki önmagát, mint egy adott rádió hallgatóját definiálja, a kereskedelmi médiában ismeretlen mértékű azonosulásra van szükség.
- *A hallgatókkal fenntartott különleges viszony*. A tudatos hallgató is csak abban az esetben áldoz a rádióra, ha tudja, hogy a pénzt felelősen fogják felhasználni, és ha érzi, hogy fontos a segítsége. Mivel a segítsége tényleg fontos, ezt nem nehéz éreztetnünk. A rádióknak azonban mindig fair viszonyt kell fenntartania a hallgatókkal, úgy a műsorban, mint azon kívül. Ennek része a pénzügyek teljes átláthatósága is.
- *A hallgatói támogatások akkor működnek, ha akciószerűen, időben koncentráltan nyújtunk lehetőséget adakozásra*. Tanácsos kijelölni egy időszakot, amikor a rádió a hallgatói támogatásokat várja. Az ilyen akciók hatékonyságát növeli, ha valamilyen eseménysorozat szab neki keretet. Összeköthető hallgatói közvélemény-kutatási akciókkal, műsorkészítő-hallgató találkozókkal. Növeli a hallgatói bizalmat, ha a rádió valamilyen apró, az azonosulást elősegítő, a kivételezettség érzetét keltő egyszeri *ajándékot ad*

adományozóinak (ez lehet feliratos ruhadarab, bögre, matrica, törülköző, sapka – a lényeg, hogy az össze- és a rádióhoz tartozás érzését növelje a hallgatókban, meg persze hogy kifejezze a rádió hálóját).

- Egy ilyen akció természetesen komoly szervezőmunkát igényel. Akár az akció köré tervezett rendezvények megszervezése, akár az esetleges ajándéktárgyak elkészíttetése, befizetési csekkok vagy elismervények beszerzése stb. A legfontosabb feladat mindezek mellett az, hogy *megértessük a hallgatókkal az adott időszak különlegességét, rendkívüliségét*. Egy rádióknak erre természetesen a legjobb eszköze maga a műsorfolyam – értelemszerűen így éri el a legnagyobb biztonsággal saját hallgatóságát. Szokásos eljárás ilyen esetekben, hogy *az adott időszakban (néhány napban vagy héten) a rádió adása hangsúlyosan magáról a rádióról és a támogató akcióról szól*.

A fent ismertetett lehetséges pénzügyi források közül általában **egy sem alkalmas arra, hogy önmagában megoldja** egy nonprofit alapon működő rádió gazdálkodását. Ezért **a lehetséges források kombinációja** az, amely megalapozhatja egy rádió költségvetését. Ebben a csomagban azonban minél nagyobb súllyal, minél nagyobb arányban kell jelen lennie a hallgatói támogatásoknak és csak a feltétlenül szükséges mértékben tanácsos igénybe venni kormányzati vagy kereskedelmi jellegű forrásokat.

(A „Szabadon – a szabad, közösségi rádiózásról” c. kötetből.)

Hogyan pályázzunk?

10 jótanács pályázatok készítéséhez

A mai pénzügyi időkben különösen gyakorivá váló kérdés: településeknek, egyes intézményeknek, társadalmi szervezeteknek, egyesületeknek a működtetéséhez újabb szakmai programok finanszírozásához hogyan lehetne külső forrásokat találni?

Látható az a tendencia is, hogy az állami költségvetésből a folyamatos támogatás lehetősége és szándéka is egyre korlátozottabb – elsősorban csak az alapvető létfeltételek biztosítására hagyatkozik. Ugyanakkor az egyes szakminisztériumok, az alapítványok, de más pénzelosztó (vagy újra elosztó) szervezetek is pénzeszközeiket ésszerűbbnek tartják célirányos, konkrét feladatokat – programokat felvállaló pályázatok keretében szétosztani, amelyek meghatározott és talán ellenőrizhető felhasználást szolgálnak.

Ez egészen új helyzetet teremt, hiszen az automatikus – leosztás – helyett ezekért a támogatásokért a pályázónak – meg kell mutatnia magát –, programot kell összeállítania, gyakran versenytársakkal kell megmérkőznie. Ehhez a feladathoz kívánunk segítséget nyújtani az alábbiakban:

1. Ahhoz, hogy pályázatíráshoz kezdjünk, először is ismerni kell, hogy milyen lehetséges források, pályázati kiírások, támogatási felhívások, alapítványok, ösztöndíjak, stb. vannak, amelyek céljaink eléréséhez számításba jöhetnek. Ezt a csatornát a mai világban érdemes körültekintően kiépíteni, amihez szolgálatunkra lehet a Pályázatfigyelő, de egyéb folyóiratok, közönségszolgálati irodák, telefonszolgálatok, könyvtárak és más intézmények működése is.
2. Nélkülözhetetlen a sikeres pályázathoz, hogy a helyzet (a település, a társaság-egyesület, egyszóval a pályázó helyzetének, a lehetséges belső erőforrásoknak) elemzését, a feladat bemutatását, a vállalt programot – amely az előbbi elemzésre épül – világosan és szakszerűen írjuk le. Ez a fázisa a feladatunknak különösen alapos felkészültséget igényel. Különböző nagyságrendű és tematikájú pályázatok léteznek:
  - Az átláthatóbb, egyszerűbb, kisebb támogatási összegeket igénylő pályamű elkészítésére valószínűleg vállalkozhatunk helyben magunk, ha lehetséges persze itt is érdemes – a témától függően – szakemberrel konzultálni.
  - Előfordulhat, hogy átfogóbb, speciális probléma megoldására, kezelésére a település vagy a közösség életét hosszabb távon meghatározó, nagyobb támogatási kérelmet akarunk benyújtani. Ilyen esetben lehetséges, hogy – felkészült szakértőknek is – több hetes (hónapos) előkészítő, elemző, programkészítő munkára, komolyabb energiák mozgósítására van szükség.Ne sajnáljuk ilyen esetben – akár a megszerzett támogatás összegének néhány százalékában – a szakértőkre fordított költséget, ez minden bizonnyal belátható időn belül megtérül. Egy mélyreható, szakszerű, helyzetfeltáró elemzés a későbbiekben más helyzetekben, egyéb döntésekben is segítségünkre lehet.

3. Ne feledjük, ha átfogó és alapos programmal (programokkal) rendelkezünk – tehát hosszabb távon tudjuk, hogy mit és hogyan akarunk – a későbbiekben akár annak egy-egy részecskéjére különböző pályázati helyekre esetleg egyidejűleg is beadhatjuk programunkat, vagy annak egy-egy részét könnyen adaptálhatjuk egy új forráshely lehetőségének megjelenésével.
4. Gyakori, hogy pályázatunkat a bírálók elutasítják. Vagy, mert mi nem eléggé beláthatóan, meggyőzően fogalmaztuk meg programunkat, vagy mert a mi programunk – az adott kiírásba – profilja, nagyságrendje vagy egyéb okból nem fért bele, de az is lehet, hogy a bírálók nem voltak elég bölcssek, érzékenyek. Az alkalmi elutasítás velejárója a pályázat készítésének, nem szabad, hogy elkeseredetté, sértődötté váljunk. 8–10 pályázatból jó ha 2–3 van, ami támogatást kap.
Itt is az átfogó-előrelátó tervezés segíthet, az új és új próbálkozásainknál már nem kell mindig előlről kezdeni a munkát, gyakran elég, ha a már meglévő programunkat, tervezetünket aktualizáljuk.
5. Informálnak kell lennünk azokról a gyakorlati példákról, amelyek a mi programunkhoz hasonlóak vagy ahhoz közelálló témájúak, amelyek tapasztalatai segítségünkre lehetnek, s amely példákra saját tervezetünkben akár hivatkozhatunk is.
Informáltaknak kell lennünk olyan szakértőkről, akik pályázatunk elbírálóinak szakvéleményükkel támogató nyilatkozatokat adhatják. Főként olyan személyekkel jó kapcsolatban lennünk, akik szakértőként tekintéllyel bírnak, s akik a pályázó eddigi működéséről, háttéréről pozitívan tájékozottak.
6. Általában fontosnak tartjuk, hogy a pályázóról kialakult kép, vélemény, annak karaktere (imágoja), a közvéleményben tudatosan legyen kiépítve; az erre való törekvés a pozitív megítélés, a sikeres pályázat egyik fontos eleme.
Itt szólunk a public relations (pr), a kapcsolatépítés, a közönségkapcsolatok kérdéséről, ami – igen leegyszerűsítve – azt jelenti, hogy – éltető társadalmi közeget – alakítunk ki magunk körül, amely a sikeres együttműködés záloga. Ezt a pályázatok készítőinek is fontos tudniuk.
7. Néhány formai elem jótanácsként:
  - Válasszunk kifejező címet pályamunkánkhoz.
  - Az elején röviden (lehetőleg 2–3 mondatban) foglaljuk össze jól érthetően a pályázat tartalmát.
  - Hosszabb anyagoknál feltétlen készítsünk tartalomjegyzéket, így áttekinthetőbb lesz a dolgozatunk.
  - Ha szükséges, készítsünk mellékleteket (sajtókiadványok, táblázatok, diagramok, blokk-sémák), amelyekkel illusztrálhatjuk, s meggyőzőbbé tehetjük írásunkat.
8. Törekedjünk arra, hogy a pályázat hangneme legyen mértéktartó, szerény, ugyanakkor magabiztos. A szöveg lehetőleg sablonoktól mentes, eredeti megfogalmazású legyen.
Helyzetünkről, eredményeinkről, céljainkról reálisan fogalmazzunk, ellenkező esetben könnyen lelepleződhetünk, s így hitelét veszítheti dolgozatunk.
9. A pályázat legyen cselekvésre orientált (hacsak nem valamilyen elméleti téma kutatására, teoretikus feldolgozására kérünk támogatást), váljon érzékelhetővé előle haladásunk iránya. Legyen világos, hogy milyen pont-ról, milyen pontra juthatunk el támogatóink segítségével, foglaljuk jól össze, hogy milyen hozadéka, következménye, új eredménye várható a támogatást igénylő programnak. Írjunk arról is, hogy az hogyan működhet tovább a támogatás felhasználása után, esetleg keletkezik-e valamilyen új struktúra.
Hangsúlyozzuk ki, hogy kiknek az együttműködését, összefogását tudjuk megnyerni.
10. Ha elnyertük a pályázati támogatást, még nem ért véget a pályázók feladata, sőt az igazán csak most kezdődik:
  - Általában ilyenkor történik az eddigi terv pontosítása, esetleg részletesebb kidolgozása.
  - Nemcsak a támogatás elnyerésének, de felhasználásának – a pénz elköltésének – a tudományára is szükségünk van, főként, ha ésszerűen, takarékosan akarunk cselekedni.
  - Egyre gyakoribb, hogy a támogatók a programot menetközben is követni, segíteni, ellenőrizni kívánják – erre is legyünk felkészültek.
  - A program végén vagy a támogatási időszak leteltével készítsünk összefoglalót, rögzítsük írásban (vagy egyéb módon is) a jelentősebb lépéseket, szakaszokat, új döntési helyzeteket – értékeljük a folyamatot.

Ez a munka hozzásegíthet bennünket ahhoz is, hogy adott esetben publikálni tudjuk működésünket, szakmai elemzést készíthessünk arról.

7. HOL MŰKÖDJÖN A STÚDIÓ, HOL LEGYEN AZ ADÓ ÉS AZ ANTENNA?

*Van-e jól hozzáférhető hely stúdiónak, valahol a közelben magas torony, ház az antennának?
(A minimális műszaki funkciók bemutatása, amivel mindenképpen számolni kell,
a lehetséges fejlettebb variációk felvázolása.)
Ezek kezdetben lehetnek közösen összeadva, de az alapító intézmény korábbi tulajdonából is.*

Egy kisközösségi rádió alapvető technikai felszerelése

A most ismertetett vázlat nem kívánja részletes technikai jellemzőkkel bemutatni egy rádió teljes felszerelését, hanem csak azokat az eszközöket veszi számba, melyek egy kisközösségi rádió biztos működtetéséhez fontosak. A rádióstúdió lelke a keverőpult. Ebből számtalan típus és méret létezik, kettőtől harminc csatornáig. Ennek kiválasztásakor érdemes megszámlálni, hány bemeneti jelforrásunk lesz, és néhány csatorna ráhagyással választani típust. Figyelembe kell venni, hogy ha mono csatornák vannak a pulton, akkor egy sztereo berendezés bekötéséhez két csatornára lesz szükségünk. Érdemes olyan pultot választani, amelyben legalább néhány csatornán tudjuk az EQ-t (hangszínt) állítani, ezzel javíthatjuk a mikrofonba beszélők hangszínét, vagy a kazettán lévő szalagzajt is csökkenthetjük. Az EQ szabályozásának szélsőséges esetét a kereskedelmi rádiókban halljuk, ahol minden műsorvezetőnek külön, előre beállított hangszínt kevernek ki a hangmérnökök.

Alapvető fontosságúak még a mikrofonok is. Ha időnk és pénzünk engedi, kérdezzünk meg szakértőt a rendelkezésre álló tér legjobb akusztikai kihasználásáról, és az ehhez ideális mikrofon-típusról – és vegyünk meg egy sokkal olcsóbbat. Még használható mikrofont ugyanis kb. 10 000 Ft-tól kaphatunk, de vannak több százezer forintért is. A betelefonáló hallgatót pedig egy telefon hybriden keresztül tudjuk adásba adni.

Többféle hangbejátszó berendezést (CD, kazettás deck, minidisc, DAT-magnó, stb.) csatlakoztathatunk a pult-hoz – itt mindig a praktikumot nézzük: melyik az, amelyiket használni is fogjuk, mindegyik nem szükséges. Az indulásnál megteszi egy jobb minőségű, de nem rádióadásra tervezett darab is, a CD-játszóknál azonban fontos, hogy a „play” gomb megnyomásakor a CD rögtön induljon.

A számítógépet sokféle módon tudjuk használni adásra, néha egy számítógép meg is csinálja az egész adást. Ha adásra akarjuk használni, ki tudja váltani a CD-játszókat, de meg is vághatjuk rajta az anyagainkat, és adásba is adhatjuk azokat.

Szükséges még egy visszahallgatási rendszer: hangszórók és/vagy fülhallgatók. Az adást keverő technikus számára mindenképpen biztosítsunk jó minőségű visszahallgatást, mert az esetleges technikai problémákat így hamar észreveheti.

A kimenő adást rögzítenünk is kell, ennek legolcsóbb és legkényelmesebb megoldása egy LP-be kapcsolt videomagnó. Ez jó minőségben rögzíti adásunkat, és csak 6-8 óránként kell cserélni, a kazetta hosszától függően.

Az eddig felsorolt berendezések helye a stúdió, de szükségünk van még egy adóra és egy antennára is. A legcél-szerűbb az, hogyha ezeket a stúdiónak helyet adó épület tetején helyezhetjük el: így a jeltovábbítás egyébként elég magas költségeit egy néhány tíz méteres kábel árára tudjuk csökkenteni.

Az itt felsorolt berendezéseken túl – ha erre rendelkezésre áll keret – sok egyéb technikai eszközt be lehet építeni. Minden mikrofonra lehet mikrofonprocesszort kapcsolni, és lehet egy adásvezérlő processzort az adó elé tenni. Ezek szabályozzák az adás hangerejét, és esetleg hangszínét is: ha halkabb az adás, felerősítik; ha hangosabb, kicsit visszavesznek belőle. Ezek a processzorok csökkentik a természetes hangzást, mindent egy adott hangerőre beállítanak, ezáltal elveszhetnek jelentőségteljes csendek, sóhajok, hangsúlyok. Ez a kereskedelmi rádiók eszköze a háttérként való minél erőteljesebb szólásra; közösségi és kisközösségi rádiók csak rendkívül finom beállításokkal használják ezeket az eszközöket.

Technikai alapismeretek

Ahhoz, hogy műsorszórási rádiózásról beszélhessünk, szükség van műsorkészítőkre, akik a stúdió(k)ban vagy külső helyszín(ek)en elkészítik az egyes programokat alkotó rádióműsorokat. E programokat modulációs vonalak segítségével juttatjuk el az adóállomásokig, amelyek antennái elektromágneses rezgések formájában sugározzák ki azokat. E rezgéseket a vevőkészülékek segítségével alakítjuk át ismét hallható hangokká, és a lánc végén van a hallgató, akiért az egész cirkuszt csináljuk. Ha bármelyik „alkotórész” hiányzik, nincs rádiózás. A műsorkészítőket még csak-csak lehet szabályozgatni, de a hallgatókat – szerencsére – nem lehet szabványosítani. Kérdés, hogy a lánc többi láncszemére – vagyis a műszaki berendezésekre – érdemes-e külön-külön szabványokat alkotni?

1. Műsorstruktúra és rendszertechnika

Az adóberendezésen és a vele egybeépített sztereó-kóderen kívül – szerencsére – a rádióműsor-szórási rendszer többi elemére nem találtak ki konstrukciós jellegű kötelező hatósági előírásokat. Amikor a többi berendezést, a teljes rendszert próbáljuk megtervezni, majd megvalósítani, elsősorban nem műszaki megfontolásokból kell kiindulnunk. Egy rádióállomás ugyanis – többé-kevésbé bonyolult – műsorszerkezeti-gazdasági-műszaki rendszer.

A gazdasági szempontokat nem figyelmen kívül hagyva általánosságban azt mondhatjuk, hogy rádióállomást annyi pénzből valósíthatunk meg, amekkora összeget szánni akarunk rá. Legolcsóbban kalózási rádiót csinálhatunk; az engedélyezett rádió költségeinek egy része nem tőlünk függ.

A legfontosabb kérdés tehát, hogy milyen műsorkoncepcióhoz akarunk technikai hátteret teremteni? A műsorkoncepció alapja viszont az, hogy milyen célból csinálunk rádiót; divatos kifejezéssel élve: mi a rádió küldetése?

A törvény előírja a kisugárzott műsor rögzítését és 30 napig történő tárolását is. A rádióműsor rögzítése legolcsóbban egy zsebrádió fejhallgató-kimenetére csatlakoztatott, félsebességgel felvevő képmagnóval valósítható meg.

Az engedéllyel rendelkező rádióállomást számos adminisztratív kötelezettség terheli. Jóllehet ezek a feladatok is megoldhatók papírral és íróeszközzel, célszerűbb számítógépet használni.

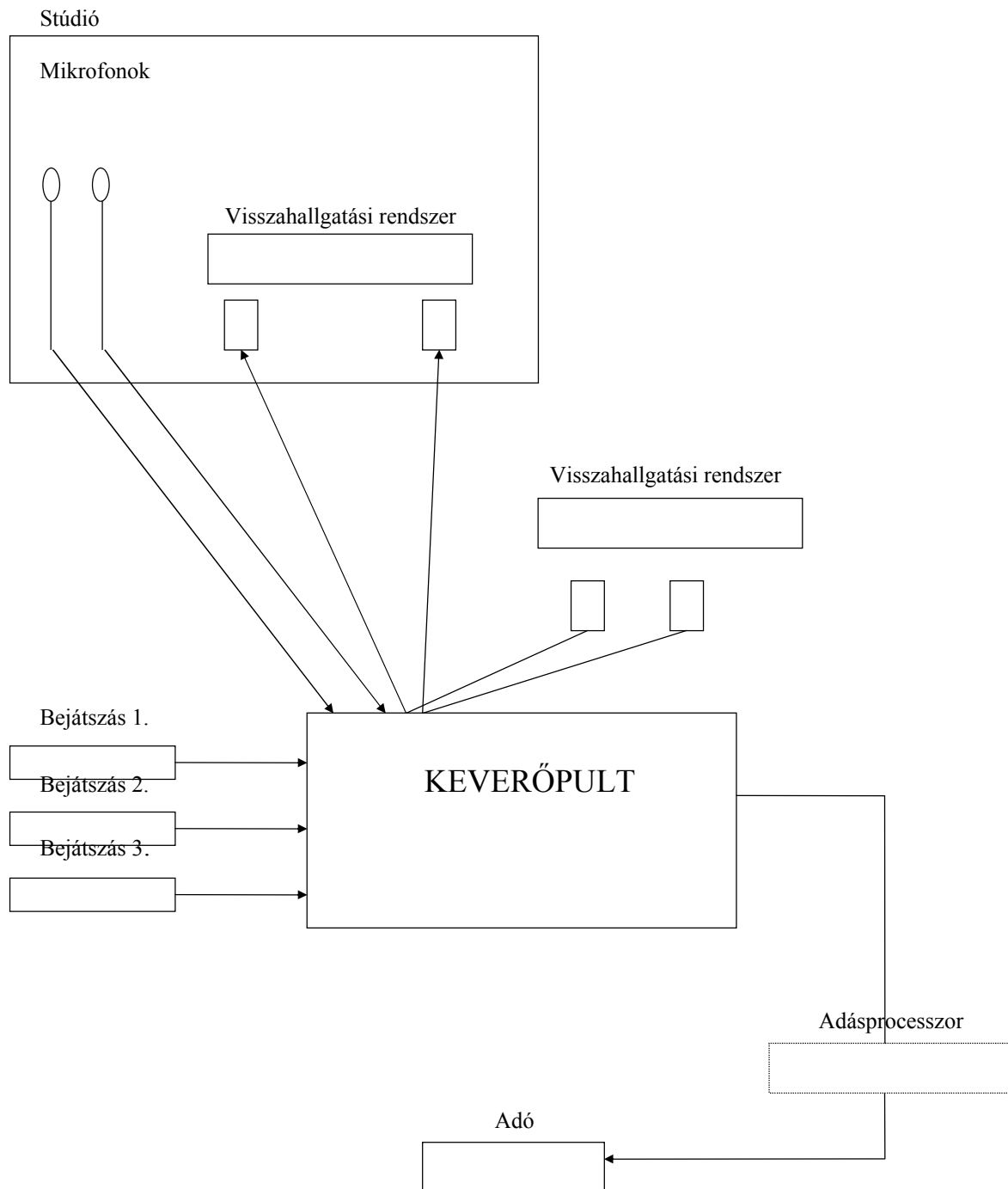
Végül gondoskodni kell a berendezések elhelyezéséről. A kis rádióállomás – a kóder, az adó és az antenna kivételével – egyetlen, néhány négyzetméternyi helyiségben is elfér; úgymond nincs olyan parányi hely, ahonnan ne lehetne rádiózni. Napi 24 órán keresztül sugárzó rádió azonban már igen nehezen működtethető egyetlen szobából.

A műsorvezetői szövegelésből, slágerlistából, bárgyú telefonos játékokból és reklámokból álló rádióprogram egy idő után unalmassá válhat. A műsorszerkezet színesíthető riportokkal, beszélgetésekkel. A riportok külső helyszínen is készülhetnek. Napjainkban a legjobb hangminőségű riport hordozható DAT-magnóval készíthető, de majdnem ilyen jól szólnak a minidiszk-walkmannel felvett riportok is. Sajnos, a legtöbbször ezeknél sokkal gyatrább kompakt-kazettás diktafonokat használunk, hiszen egy minidiszk-walkman árából akár 10 ócska diktafon is megvásárolható.

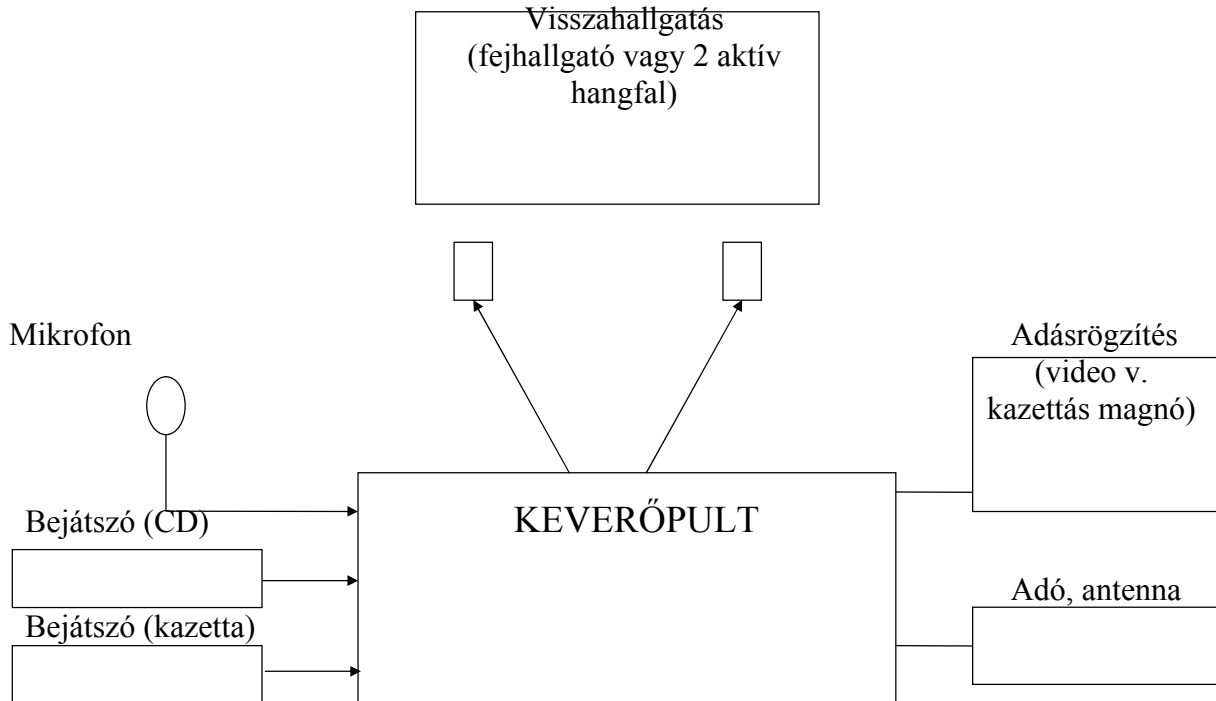
A stúdióbeszélgetések közvetítése kétfajta technikával történhet. Az egyik esetben egy vagy két mikrofon köré tömörülnek a beszélgetés résztvevői. Mivel ilyenkor a mikrofon elég távol van a beszélők szájától, mindenképpen hallatszani fog a stúdió akusztikája. Ez azt jelenti, hogy ha fontos (lenne) a beszéd érthetősége, akusztikailag jól tervezett és minél nagyobb méretű stúdiót kell(ene) kialakítanunk. Ráadásul ez a stúdióhelyiség már egy másik szoba, mint ahol a technikai eszközök vannak. A kéthelyiségű rádió – amely tehát előadói helyiségből és technikai helyiségből áll – számos egyéb költségnövelő megoldást igényel. Meg kell oldani a két helyiség akusztikus elválasztását, és ha ez sikerül, akkor meg kell oldani a két helyiség közötti kapcsolatot. Szakszerűen ezt úgy mondjuk, hogy jelző-, kommunikációs és kulissza rendszert kell kialakítanunk. A jelzőrendszer többnyire lámpákból áll: a villogó jelzés figyelmeztet, felkészít valamire, a folyamatosan égő piros pedig azt jelzi, hogy a stúdió mikrofonja(i) adásban van(nak). A kommunikációs vagy utasító rendszer segítségével adáson kívül, pl. zene közben beszélgethetnek egymással a két helyiségben tartózkodó személyek. A kulisszarendszer az az erősítő-hangsugárzó egység, amelyet az előadói helyiségben teszi lehetővé a műsor figyelését – természetesen úgy, hogy a mikrofon(ok) jele nem kerül erre a rendszerre, mert különben gerjedés lépne föl. Az előadói helyiség és a technikai helyiség figyelőrendszere, kommunikációs rendszere és utasító-rendszere egymással összefüggő rendszert alkot. Ha az előadói helyiségből utasít valaki, akkor a technikai helyiség figyelő rendszere az éppen folyó műsor jelét visszaveszi az utasítás időtartamára.

Egy rádió vázlatos technikai alapfelépítése

Egy rádió vázlatos technikai alapfelépítése

Fordítva, ha a technikai helyiségből történik utasítás, akkor a kulisszarendszerben hallható műsorjel szintje csökken számottevően. A kéthelyiséges rádió keverőasztala ennek megfelelően nemcsak rendszertechnika-
ilag, hanem áramkörileg is bonyolultabb, hiszen az egyes rendszereknek egymás és a műsorjel zavarása nélkül, koppanások, szótaglemaradások nélkül kell működniük.

Nem hagyható figyelmen kívül az a tény, hogy a kéthelyiséges rádiót már legalább két személy: a műsorvezető és a technikus működteti. Nem önmagában a létszám duplázódása a gond, hanem az, hogy az elválasztott technikai helyiségben dolgozó technikus előbb-utóbb önálló életet kezd élni: telefonálgat, beszélget stb. Ez az önálló lét egyrészt nagyon zavarhatja a műsorvezetőt, másrészt viszont felhívhatja a műsorvezető figyelmét arra, hogy a műsor bizony unalmas.

A stúdióbeszélgetések közvetítésének másik útja az, hogy a beszélgetés minden egyes résztvevője külön-külön közelmikrofont kap. Ma már több cég is gyárt olyan, nagyon szép hangú mikrofonokat, amelyeknek szára a fülre akasztható, mint egy szemüveg, és a mikrofon a száj elé lóg. Az ilyen módon mikrofonozott beszélgetésnek több előnye van. Nincs feltétlenül szükség két helyiségre, mert a környezeti zajok alig hallatszanak be az adásba. Ugyancsak emiatt esetleg megtakaríthatjuk az akusztikai tervezést. A keverőasztal csatornaszáma nő ugyan, de minden beszélő hangját jól érthetőre lehet színtezni, szűrni. Nagyon szép sztereó beszélgetést lehet kikeverni, és a beszélgetés hangzása megejtően intim lesz. A megoldás egyik „hátránya” éppen az intimitásból fakad: ez a mikrofonozás nem viseli el, lebuktatja az őszintétlen harsányságot.

Ha lopni akarjuk a híreket, akkor számos eszközt használhatunk hozzá: napilapokat, más rádiók és tévék hírműsorait, a teletextet stb. Ha azonban önértetekesek vagyunk, és saját hírekre, tudósításokra törekszünk, akkor elengedhetetlen a telefax, a rádiótelefon, a saját tudósítói hálózat. A hírek, információk ugyanis nem maguktól jönnek, azokért bizony házhoz kell menni, és/vagy fizetni kell értük a hírügynökségeknek. Rádióink mellesleg újabb szobával bővíthet: a hírszerkesztőséggel. A hírszerkesztőségi szobában fogadhatjuk a telefonon, rádiótelefonon esetleg bérelt vonalon érkező tudósításokat is.

Az eddigiekben feltételeztük, hogy a rádióállomás minden adása élő. Ahogy azonban fejlődik a rádió, egyre nagyobb a csábítás a konzerv műsoranyagok készítésére. Részben különválik hát az adás-lebonyolítás és a műsorkészítés folyamata, ami újabb jelentős technikai és építészeti beruházást igényel. Lesz külön adáslebonyolító stúdióink és lesz(nek) műsorkészítő stúdió(ink). Természetesen mind a két stúdiófajta lehet egy- vagy kéthelyiséges. Vannak azonban olyan stúdiók is, amelyek csak technikai helyiségből állnak. Ezeket előkészítő vagy montírozó helyiségnek nevezzük. Az előkészítő helyiségben végezhető el a műsorok átjátszása, a riportok, tudósítások, dokumentumanyagok vágása is. S ezzel eljutottunk az egyik legdrágább rádiózási művelethez. A riportok, tudósítások rövidítése, átszerkesztése ugyan külföldön sem ismeretlen, ám igencsak módjával élnek vele. Az alapelv ugyanis az, hogy kevesebbe kerül a képzett, profi riporter, tudósító alkalmazása, mint felesleges gépek beszerzése. A szerző tapasztalata is ezzel egyező: aki nem képes egy aktuális anyagot eleve adáskészre készíteni, az jobbára csupán mikrofonállványnak használható. A montírozás során egyébként – a Magyar Rádió kivételével – nem hangszalagot vágunk, hanem számítógépbe töltjük a nyers felvételt, és digitális vágás után a végterméket vagy azonnal adásba küldjük, vagy föl vesszük valamilyen hanghordozóra.

2. Stúdióakusztika

Való igaz, hogy olcsóbbá tehető egy rádióállomás létesítése akkor, ha megpróbáljuk megtakarítani a stúdió akusztikai tervezését és a korrekt kivitelezést. Az igazság azonban az, hogy az akusztikailag jól tervezett és gondosan, szakszerűen megépített stúdió meghálálja a befektetett pénzt és munkát: a beszéd jól érthető lesz, a technikai helyiségben kevésbé lesz fárasztó a munka. Sajnos, sok rádiónak a falára ragasztanak teljesen feleslegesen tojástartó dobozokat, amelyeknek semmilyen akusztikai szerepük nincs. Az akusztika kialakítása igen nagy felkészültséget és gondos kivitelezést igényel; házilagos megoldása reménytelen.

3. Mikrofonok, mikrofonozás

A beszédet mikrofonok segítségével alakítjuk át elektromos jellé. Időnként néhány száz forintért is kaphatók mikrofonok, s ezek is jól szólnak – első hallásra. A profik azonban a 100.000 forintnál is drágább mikrofonokra is gyakran becsmérő megjegyzéseket tesznek – hol hát az igazság?

Igazságot tenni talán nem is lehet, hiszen a stúdiótechnika követelményrendszerében legtöbbször nem a hangzás, még csak nem is hangminőség a legfontosabb szempont. Sokkal jelentősebb szerepe van a paraméterek állandóságának, az üzembiztonságnak, a kezelhetőségnek, a szolgáltatásoknak stb.

Mit is várunk a jó mikrofontól?

Először is, hogy minél kisebb torzítással működjék, akár suttogás, akár üvöltés éri. Már gyenge hangrezgés esetén is nagy jelet adjon ki magából, és ilyenkor se sisteregjen. Ha a nyelét tapogatjuk, ne recsegjen-ropog-

jon, s ne durranjon, ha köpködős, fújós hangok ('p', 'f') érik. Olyan irányból fogja föl a hangot, amelyből akarjuk. Tetszőleges hosszúságú kábellel csatlakozhassunk a mikrofon és a mikrofont követő berendezés közé. Bírja ki azt is, ha időnként a földre pottyán, és külső helyszínen a meleg, a hőzáró vagy a jégeső se zavarja.

A közelmikrofonnak számító popmikrofonok helyett „normális”, lehetőleg kondenzátor stúdiómikrofont érdemes használni.

Érdemes elvégezni egy egyszerű kísérletet! Tegyük szorosán a szájunk elé egy pulóvert! Ha most beszélni kezdünk, társaink alig fogják érteni mondandónkat. Ha a pulóvert elvesszük a szánktól, mindenki megkönnyebbül. A pulóverhez hasonlóan viselkednek a szélvédő szivacsok is: 5 kHz fölött vágni kezdenek. A köpködő hangzók hatását, a torlónyomást persze ki kell védeni valahogyan. A legolcsóbb, és nagyon hatásos módszer az, ha a mikrofontól kis távolságra egy tíz-húsz cm átmérőjű drótkeretet helyezünk el, amelyet közönséges nylonharisnyával töltünk ki. A szerkezet egyszersmind azt is megakadályozza, hogy a beszélő túl közel kerüljön a mikrofonhoz. Ilyen szerkezetet a mikrofontyártók is csinálnak, persze sokkal drágábban.

Sok gondot szokott okozni a többszereplős adások mikrofonozása. A legegyszerűbb megoldás egyetlen körkarakterisztikájú mikrofon elhelyezése, ám ez az elrendezés a legérzékenyebb a stúdió akusztikájára. Előnye viszont, hogy a szereplők mozgására nem kényes, s hogy a körmikrofon hangja mindig természetesebb, mint a veséé vagy a nyolcasé. Azt is említettük, hogy több szereplő esetén az egyes résztvevők hangja legoptimálisabban a szájmikrofonnal keverhető, kezelhető. Ennek a megoldásnak is vannak hátrányai: a kis szájtávolság miatt elkerülhetetlen a szivacs. Kicsit kényelmetlen a szerkezetet a fejen viselni, mert mindig úgy érzi az ember, hogy le akar esni a mikrofon, különösen akkor, ha a tartószerkezet már kicsit kitágult. Nagyon kritikus a mikrofon és a száj távolsága, ugyanis ha a mikrofon túl közel van a beszélő szájához, a 'p' és 'f' hangok robbanásokat okoznak a hangképben. Ám ha kicsit figyelünk, a stúdiócélokra készített kondenzátor vagy elektret szájmikrofonok nagyon szépen szólnak. Áruk 50 000 és 250 000 forint között van.

De miért is fontos ennyire a beszédátvitel minősége, amikor a beszédcsatorna köztudottan 300 Hz és 3 kHz között van? Bizony, a köz rosszul tájékozott: az említett beszédcsatorna vagy telefonsávot egyrészt a száz évvel ezelőtti technikai adottságok határozták meg, másrészt a telefon hallgatása egészen az utóbbi időkig a fülünkre szorított hallgatóval történt, tehát a hangélményt nem befolyásolta a lehallgató helyiség akusztikája. A telefonhang rosszul érthető, a zöngés-zöngétlen mássalhangzók nem különböztethetők meg egymástól. Ezért szoktunk oly sokszor visszakérdezni.

4. Kompakt-kazettás riportertermagnók

A rádiós célokra is használható kazettás magnó minél kisebb méretű és kisebb súlyú legyen: a legvonzóbb a walkman kategória. A törlést és az előmágnesezést feltétlenül nagyfrekvenciás oszcillátor segítségével végezze a készülék. A hangfrekvenciás átvitel legalább 60 Hz ... 12,5 kHz legyen, de akkor lehetünk nyugodtak, ha a sávhatárok 40 Hz-en, illetve 16 kHz-en vannak vasoxid szalaggal is. A kivezérést kézzel és automatikusan is be lehessen állítani. Az automatikával szemben az a legfontosabb követelmény, hogy gyorsan szabályozzon le, és lassan szabályozzon föl. Ez a feltétele annak, hogy ne nagyon hüppögjön a felvétel. A felvételi szintet legalább valamilyen egyszerű szintindikátor jelezze. Úgyszintén mutassa valami az áramforrás (elemek, akkumulátorok, hálózati tápegység) állapotát. A – szerencsés esetben automata – szalagválasztó legalább a vasoxid és a krómdioxid jellegű szalaggal töltött kazetták használatát tegye lehetővé.

Az elkészült felvételt a magnóba épített hangszórával – esetleg a fülhallgató segítségével – meg lehessen hallgatni. Az ellenőrzést minden felvétel után végezzük el, mert még mindig jobb megismételni a beszélgetést, mint üres kazettával hazatérni.

5. Asztali kazettás deckek

Mint minden más készülék esetében, a kazettás deckek stúdiótechnikai használatakor is a legfontosabb szempont a megbízhatóság. A javarészt fémöntvény futómű kétségtelenül tartósabb, mint a fröccsöntött műanyag mechanika, de szinte megfizethetetlenül drága is. Érdemes hát számítást végeznünk, mi olcsóbb: néhány hónaponként kidobni a szétnyúzott decket, vagy megvenni a hosszú élettartamú készüléket.

A modern kazettás deckek futóműve általában elektronikus vezérlésű. E megoldás egyetlen hátránya, hogy a beragadt kazettát nehezebb kimenteni belőle, mint a mechanikus vezérlésű fajtából. Az elektronika általában azt is lehetővé teszi, hogy a magnó távvezérelhetővé alakítható legyen, s akár a keverőasztal megfelelő csatornájának szabályozójával is indíthatjuk a lejátszást – esetleg a felvételt is. Ma már – a legeslegolcsóbb deckek kivételével – alapszolgáltatásnak minősül a műsorszám elejének, pontosabban a két felvétel közötti szünet helyének automatikus megkeresése.

Ma már minden deck tartalmaz valamilyen zajcsökkentőt is. A legelterjedtebb Dolby B-n kívül nincs is szükség más fajtra, erre is csak azért, hogy a gyári műsoros kazettákat lejátszhasssuk. A magnónak mindenfajta – vasoxid, króm-dioxid, metálkazettát fogadnia kell. Az átkapcsolás legyen automatikus. Az előmágnevezést ahhoz a kazettatípushoz állítsuk be, amelyet a leggyakrabban használunk. Napjainkban már az olcsóbb deckek is tartalmaznak automata kalibrálót. Látványos, de felesleges játékszerről van szó. Egyáltalán nem felesleges viszont a fejhallgató-csatlakozó és a szalaghossz-számláló. Ez utóbbiból az a fajta használható jobban, amelyik legalább megközelítően a játékidőt mutatja.

Gyakran nagyon nehéz ellenállni a kétkazettás deckek csábításának, hiszen áruk nem magasabb, mint egykazettás társaiké. Ha azonban műszaki paramétereiket tekintjük, a kétkazettás változatok mindig gyengébbek. Sok rajtuk a felesleges kezelőszerv is.

A kazettás deckek legfontosabb paramétere – talán meglepő – a készülék üzemi akusztikus zajszintje. Ezt az értéket soha nem adják meg, ezért magnóválasztáskor a fülünkkel győződünk meg arról, hogy a deck még gyorscsévéléskor sem zúg-e túl hangosan. Lejátszás közben pedig egyáltalán nem szabad mechanikus zajt hallanunk. Ha arra gondolunk, hogy naponta több órán át tartózkodunk gépek közelében, ez a követelmény igazán nem tekinthető túlzásnak.

6. CD-játszók és kompaktlemezek

A kommersz CD-játszók legtöbb szolgáltatása a stúdiótechnikai gyakorlatban teljesen felesleges. Nemcsak szükségtelen, hanem hasznavehetetlen is az infravörös távvezérlő. Ha ugyanis legalább két CD-játszót használunk, a távvezérlő mindkét készüléket vezérli egyszerre, esetleg más berendezéseket – pl. minidiszk-játszó – sem hagy békén. Nagy gond persze nincs: ha a távvezérlőt nem zártuk el gondosan, előbb-utóbb úgyis lába kél.

Hasznos funkció viszont a programozhatóság. Nem azért, mert ugyanarról a lemezről tetszésünk szerinti számú nótát játszhatunk le tetszésünk szerinti sorrendben – igényes szerkesztő ugyanabban a műsorban nem égeti magát ezzel. A programozással – egyetlen sorszám megadásával – oldható meg az a feladat, hogy a CD-játszó a szám végén leálljon.

Ugyancsak fontos szolgáltatás az idő kijelzése. Általában az adott nótából még hátralévő időre vagyunk kíváncsiak. Sajnos, a legtöbb kommersz CD-játszó alapállapota a már eltelt idő kijelzése, vagyis új CD behelyezésekor át kell kapcsolni az időjelzés-módot.

Újabban előszeretettel spórolják le a gyártók a fejhallgató-kimenetet, pedig egy-egy szám keresésekor nagy szükségünk lehet rá.

A kompaktlemez nagyon sérülékeny, ezért csak addig tartsuk a tokján kívül, ameddig feltétlenül szükséges. A portól óvatosan puha ronggyal tisztítsuk meg. Kencefice használata szükségtelen, bár a CD-tisztító lötyök biztos nem ártanak a korongnak. A lemezre semmilyen feliratot, címkét ne ragasszunk, esetleg a legbelső, átlátszó részt jelöljük meg óvatosan. Ha az eredeti tok eltörött, azonnal cseréljük ki újra! A CD-k meghibásodási statisztikája teljesen rapszodikus. Természetesen nagyobb az esélyünk arra, hogy gyári hibás vagy romlandó lemezeink legyenek, ha névtelen cégek kalózgyanús kínálatából választunk. A fűtőtestet, a rátaposást természetesen a CD sem kedveli. A tulajdonosváltást azonban igen: az általam felkeresett hazai rádióállomások vezetői egyértelműen állítják, hogy a CD-k sajátos vándorlási szokásokkal rendelkeznek. Ez a szokás annyiban hasonlít a költöző madarakéhoz, hogy időnként egy csapat CD eltűnik a stúdióból. A madarak azonban visszatérnek, az értékesebb, pótolhatatlan lemezek viszont soha.

7. A minidiszk

A minidiszk rendszer kommersz hangrögzítő eszköznek indult, hogy kisvártatva a profik is felfedezzék, és megtalálják benne a riportkészítés csaknem ideális eszközét.

A minidiszk használata nagyon egyszerű, de azért nem fenéki tejfel. A legnépszerűbb minidiszk-walkmanek első sorozata különösen kellemetlen élményeket okozott mindenkinek. Az első sorozat ugyanis úgy működött, hogy a lemez behelyezésekor a szerkezet a legelső felvétel letelejére állt, s ha ekkor elindítottuk a felvételt, minden addigi információt letörölt. Az újabb változatok is a lemez elejére állnak, de csak annyit törölnek, amennyi az új felvétel ideje. Ha régi felvételeinket teljes egészében meg akarjuk őrizni, akkor a legutolsó felvétel végére kell „tekerceselni”.

A minidiszk-walkmanek felvételkor kétféle üzemmódban is használhatók. Az egyik üzemmód az automata felvétel. Ilyenkor a kivezérlés állításával nem kell bajlódni. A másik a manuális. A kettő között hangminőségbeli különbség alig van; az automatika nagyszerűen működik.

A legtöbb vitát nem is a szolgáltatások száma, hanem a megbízhatóság és a hangminőség kérdése váltja ki. Tapasztalataim szerint a készülékek strapabírók, de a lemezeket természetesen óvni kell. A riportcélú felvételek nagyon szépen szólnak, különösen sztereóban. Sokkal szebben, mint a legjobb kazettás riportok. Könnyűzene esetén már nem ilyen rózsás a kép, a komolyzene pedig szörnyű.

8. Stúdiómonitor-rendszerek

A hangminőség szempontjából a legszomorúbb tapasztalatokat éppen a végerősítők, hangsugárzók vonatkozásában szerezhettük. Ezen méregdrága eszközök minőségi paramétereinek vizsgálata helyett ismét egy fontos kérdést kell feltennünk: mit is kell(ene) hallgatnunk ezekkel a készülékekkel? Élő rádióközvetítés esetén nyilvánvalóan az adást.

A legcélszerűbb, ha a lánc mindkét pontját – a stúdió és a vevőkészülék kimenetét – is figyeljük. Mivel a stúdióban elkövetett hibák inkább a stúdió kimenetét figyelve fedezhetők föl, csak időnként váltsunk át adásfigyelésre! A stúdióbeli műsorhallgatás fő célja tehát nem az élvezkedés, hanem a hibák felfedezése. De milyen hibáké? Ha az adás minden fontos jellemzőjét figyelembe vennénk, akkor bizony nagyon sokféle hibának kellene kideríthetőnek lennie. Ezek egy része ún. durva hiba: ilyen pl. a jelkimaradás, pattogás, recsegés, oldalsere, sistergés, véletlen monósítás, az arányok vagy a hangszínek bántó mértékű elállítódása.

Úgy tűnik, hogy ma még nem lehet olyan hangsugárzót gyártani, amely szépen is szól, és az üzem követelményeit is kielégíti. Sokkal súlyosabb problémával állunk szemben, mint azt gondolnánk. A hangtechnikus ugyanis naponta több órán keresztül ugyanazt a kemény, torz vacakot hallgatja, s egy idő után észre sem veszi, milyen rossz eszközei vannak. Kétségbeesetten próbálkozik ezek segítségével tetszetős hangképet előállítani – egyebek mellett intenzíven tekergeti a keverőasztal hangszínszabályzóit –, s mert a célt nem ér(het)ji el, előbb-utóbb elfásul. Időközben tönkremegy a hallása is, hiszen azt hiszi, hogy ha bömbölteti a berendezéseit, akkor könnyebben észleli a hibákat.

Mit tehetünk tehát?

Bármilyen monitorrendszert használunk, normális szobahangerőnél nagyobb szinten csak kivételes esetekben üzemeltessük azt. A hangsugárzók közelében dolgozók napi munkaideje ne legyen több 4 óránál!

Végül egy nagyon gyakran használt kontrolleszközzől, a fül- és fejhallgatóról, a fülesről is essék szó! Ha végképp nincs más lehetőségünk (pl. egyhelyiséges, egylégtérű stúdiókialakítás esetén), csakis akkor használjunk fülest! Torzításuk ugyan kisebb, mint a hangdobozoké, ám viselésük fárasztó, és irreális, a hangszórós hallgatástól eltérő sztereót hallunk vele. A füles elszigeteli egymástól a rádió munkatársait, a közöttük zajló kommunikáció az ideges ordítozás és a csökevényes jelbeszéd sajátos keveréke lesz, állandó bökdőséssel tarkítva.

9. Keverőasztalok

A rádióstúdiók legjellegzetesebb, központinak tekintett eszköze a keverőasztal. Mint minden összetett funkciójú eszközt, így természetesen a keverőasztalokat sem csupán egyetlen szempont szerint csoportosíthatjuk. Az egyik rendezőelv az, hogy az asztalt egyetlen helyre telepítve, stabilan beépítve használjuk-e, vagy hordozni is szeretnénk. A másik csoportosítás az asztal legalapvetőbb felhasználási módja szerint történik. Az asztalt felvételkészítésre, adás-előkészítésre, adás-lebonyolításra vagy hangosításra használhatjuk. A keverőasztalokat úgy is osztályozhatjuk, hogy egy adott cél kiszolgálására készültek-e – pl. hangjáték, rockzene, magazinműsorok, hírolvasás –, vagy igyekszünk minden feladatot ugyanolyan asztallal megoldani. Az előbbieket célasztalnak, az utóbbiakat általános asztalnak hívják.

Bár a felhasználót a legkevésbé sem érdekli, hogy mi van az asztalban, a szolgáltatások száma és jellege a belső felépítés függvénye is.

A keverőasztalok rendszerezésének újabb szempontja a megbízhatóság. A meghibásodás csekély mértéke általában összefügg a termék árával, s viszonylag nagy biztonsággal győződhetünk meg arról, hogy a gyártónak fontos-e a tartós működés. Általában elegendő alaposabban megnézni az asztalba épített toló-potenciómétereiket. A jó tolópoti rendkívül drága, mert kis sorozatban készül, és robosztus felépítésű. Megjegyezzük, hogy a rövid poti eleve gyanús, bár ebből is készítenek jót. Ha azonban a fő jelút potija 10 cm-nél rövidebb, akkor az asztalt nem nekünk találták ki. A mechanikai felépítés is sokat számít. A legtöbb keverőasztal moduláris felépítésű, ami azért kedvező, mert meghibásodás esetén – feltéve, hogy kiderül, mi hibásodott meg – pár perc alatt betehető a tartalék modul. A modulcsatlakozó-sor azonban szintén hibaforrás, és általában kifinomult érzék kell ahhoz, hogy a modul egyből beletaláljon csatlakozójának párjába. Ha mellédugunk, a csatlakozó tönkremehet.

Korántsem utolsó kategorizálási szempont az asztalok műszaki jellemzője. Sajnos itt nagyon éles a határ. Vannak jó és vannak rossz asztalok. Az előbbi nagyon ritka, mert a hangminőség még paraméterek sokaságával is csak körülményesen jellemezhető. Ennek ellenére a neves gyártók általában tudják, hogy mely kritikus értékek alatt szól rettenetesen az asztal. Az egyik kritikus paraméter az asztal túlvezérelhetősége. Ha ez az érték a névleges szinthez – általában 0 dBu-hoz, 775 mV-hoz – képest legalább 18 dB, akkor már reménykedhetünk. A másik fontos jellemző a frekvenciamenet. Nem az az érdekes, hogy a jellemző átviteli sávban milyen – ott általában 20 Hz és 20 kHz között szokott lenni – hanem hogy milyen a sávon kívüli viselkedése. Ha túl nagy a sáv szélesség, az asztal különösen hosszú kábelek esetén rengeteg zavart fog összeszedni, számítógépet pedig a közelébe se lehet majd tenni. A jel-zaj arány mikrofonbemenetről is érje el a 70 dB-t, különben adásunk sutyorogni fog. Drágább asztaloknál megadják a mikrofónia értékét is. Ha jó minőségűek az alkatrészek, nem ad ki magából zavaró jelet az asztal akkor sem, ha ráütünk. Nagyon fontos paraméter még az asztal mechanikus zaja, amit soha nem adnak meg. Márpedig ha pl. a transzformátor zúg, meg fogunk bolondulni.

A kisebb közösségi rádiókban csak egy-két keverőasztalt használunk, s törekedünk kell arra, hogy ezek a lehető leguniverzálisabbak legyenek. Ezért a csatornaszámmal nem érdemes takarékoskodni, hiszen adás-levétel közben úgyis annyi mindenre kell figyelni, hogy nincs idő az asztalra éppen nem férő jelforrások csatlakoztatására. Mivel az asztalt sokan kezelik majd, a lehető legkevesebb kezelőszervet kell tartalmaznia, teljesen felesleges pl. a nagyszintű (magnók, CD-játszók stb.) csatornában a bonyolult hangszínszabályozó. Nagyon fontos, hogy a különböző funkciók ki-be kapcsolását egyértelmű fényjelzések (lámpácskák) is jelezzék. A munkatársaktól megkövetelhető, hogy munkájuk végeztével az asztalt ún. alapállapotba hozva adják át a következő stábnak, mert egy-egy benyomva felejtett gomb lehetetlenné teheti az egész adáskészítői munkát.

10. Számítógép a rádióban

Az elmúlt tíz esztendőben megváltoztatta a világot a számítógép. Természetesen a műsorszóró rádiózás sem kerülhette el a sorsát, s bár továbbra is meggyőződés, hogy nagyon jó rádióműsort, akár egésznapos programot lehet készíteni és sugározni nélküle is, a számítógép sokat segíthet a munkánkban.

Egy rádióállomás üzemeltetése éppen olyan gazdasági tevékenység is (sajnos), mint bármilyen más vállalkozás. Ezért kézenfekvő, hogy a számítógépet ügyviteli célokra is használjuk: gépen futhat a pénzügyi nyilvántartás, könyvelés éppúgy mint a hivatalos levelezés. Van azonban a pénzügyi elszámolásban egy olyan elem, amely más gazdasági szervezeteknél nincs, s ez a különféle jogdíjak (szerzői, előadói, kiadói) elszámolása. Mivel a jogvédő egyesületekhez tételesen kell benyújtani a kisjogos művek (a könnyűzene többsége ilyen) játszási jellemzőit – melyik nóta mikor hangzott el, mi a címe, ki a szerzője, hány perces volt –, célszerű olyan programot beszerezni, amely az adásba juttatáskor máris könyveli a kért tételeket.

A közönségkapcsolatok szempontjából az egyik internetes lehetőség az elektronikus levelezés, hiszen egy e-mailt (közkedvelt becenevén emilt) könnyebb elküldeni, mint egy hagyományos levelet. Célszerű, ha a rádió minden egyes munkatársának van saját e-mail-címe, ami igazán nem kerül pénzbe, hiszen számos szolgáltató „ad bérbe” ingyen elektromos postafiókot. A postafiók arra is jó, hogy egy-egy műsornak vagy műsorakciónak saját elektromos postacíme legyen. Az ingyenes postafiók-szolgáltatók azonban semmit nem garantálnak, ezért fontos, hogy a rádióknak legalább egy „igazi” e-mailje is legyen.

Egy modern közösségi rádióknak természetesen honlapja is van. A pöffeszkedésen kívül a honlap tartalmazhatja a rádió műsorrendjét – amit a rádióújságok sajnos feleslegesnek tartanak –, és persze számos egyéb információt, közöttük pl. a rádióállomás pontos frekvenciáját(!), a hirdetési tarifákat, a műsorkészítők portréját. Jobb honlapokról egyes műsorok letölthetők, netán az élő műsor is hallgatható RealAudio program segítségével. Azt, hogy melyik magyarországi rádióknak van honlapja, illetve melyeket hallgathatjuk Interneten keresztül is, megtudhatjuk a „Hullámvadász” című honlapról: <http://emc.elte.hu/~hargitai/media/>. Ezen a honlapon még a kalózási rádiók is szerepelnek.

Ha megengedhetjük magunknak, a honlapon legyen csevegő oldal, csati (chat) is. A csacogás nagymértékben terjesztheti ki a rádió közönségkapcsolatait, sőt – a csati a műsorkészítés eszköze is lehet. Olyan szolgáltatás, amelynek segítségével az Internetet a legelterjedtebb böngészőkkel használók egy nyilvános panelen írásban beszélgethetnek egymással. Számunkra a csati azt a lehetőséget nyújtja, hogy egy-egy műsor elhangzásával azonos időben felmérhetjük, tetszik-e a műsorunk egy adott hallgatói körben, szöveges kiegészítő információkat közölhetünk, és – mivel a csati valós idejű szolgáltatás – azonnal adásban is reagálhatunk azokra a hallgatói véleményekre, amelyek a csatin megjelennek.

S ezzel már át is csúszunk a számítógépes műsorkészítés területére, s azt talán mondanunk sem kell, hogy az Internetről – kellő óvatossággal – rengeteg hírértékű információt szerezhetünk.

Speciálisan rádiós alkalmazása a számítógépnek a hangfelvételek készítése, montírozása és az adás-lebonyolítás. A felvételkészítés akár sokcsatornás is lehet, és ma már egyre gyakoribb, hogy a teljes adás nem élő része is számítógép-merevlemezről kerül adásba.

A hangkártya

A műsorkészítéshez és az adás-lebonyolításhoz használatos számítógépek alapvetően abban térnek el az általános célú gépektől, hogy jó minőségű hangkártya van bennük.

A számítógép-használók világában igen népszerűvé vált az mp3-as tömörítés, hiszen az ilyen fájlok rövidek, elférnek az ingyenesen feltehető honlapok tárhelyein is. Az mp3 utólagos feldolgozása azonban nehézkes, és a tömörítés következménye olyan géphang, amely már közepes hi-fi berendezésen is gyatrán szól. Az mp3 további hátránya, hogy igencsak leköti a számítógép erőforrásait. A lényegesen nagyobb tárhelykapacitást igénylő, viszont könnyebben feldolgozható WAV-fájl hangzása már sokkal szebb.

A hangmontírozó programok sokszor egybeépülnek a hangfelvevő programokkal. Az ilyen programok közül azok a használhatóbbak, amelyek a montírozási helyeket kérésünkre összesítik, hogy az esetleges szintugrások minél kevésbé legyenek hallhatók. A program gyorsasága a benne alkalmazott algoritmustól függ, és ebből a szempontból igencsak eltérőek az egyes programok. A montírozó program kiválasztásakor figyeljük meg, hogy a vágási hely kijelölését követően mennyit kell várni a vágás elkészültére. A legtöbb program listát is készít a vágásról, hogy az esetlegesen tévesen eltávolított rész visszailleszhető legyen, illetve máshová is be tudjuk illeszteni azt a hanganyag átszerkesztése során. A vágás legkritikusabb része a montírozási pont kijelölése. Ennek megkönnyítésére az egyes programok nagyító eszközöket használnak, amelyekkel a kívánt pont környezetét vizsgálhatjuk. Kedvező, ha az így létrejött ablak hurokban játszható le, a hurok lejátszáskor tologatható, és a mérete folyamatosan szűkíthető addig, amíg a kérdéses pontot meg nem találtuk.

(A „Szabadon – a szabad, közösségi rádiózásról” c. kötetből.)

Rádiózni egyszerűen Magazinműsor készítése elérhető eszközökkel

(Esettanulmány)

Bevezetés

A református 30 perc rádióműsor kéthetente szerdán este jelentkezik a Civil rádióban (FM98), immáron harmadik éve. Magazinműsorunkat CD lemezen juttatjuk el a stúdióba.

Jelen leírás célja, hogy segítségül szolgáljon azok számára, akik rádióműsor készítésben gondolkodnak, de úgy érzik, hogy ehhez nincsenek meg a feltételeik. A mi általunk használt műsorváz és technikai feltételrendszer jó alapot szolgáltat mindenkinek számára, melyre aztán építhet, vagy melyen könnyedén változtathat, csiszolhat.

Nem utolsó sorban véleményünk szerint elérhető árú és nem professzionális felhasználói ismereteket igénylő műsorkészítési háttérrel ismertetünk, mely ugyanakkor FM sugárzási minőséget nyújt.

Referenciaként csak azt tudom ajánlani, hallgassátok a Civil Rádiót, és benne a református 30 percet kéthetente, szerdán este 10 órakor.

A műsor felépítése

Szerkezetileg a következő képen épül fel a református 30 perc műsora:

– Szignál	0,5 perc;
– Zeneszám1+köszöntő szöveg+tartalom	2,5 perc;
– Beszélgetés1	7 perc;
– Zeneszám2+önazonosító szignál	3 perc;
– Beszélgetés2	6 perc;
– Zeneszám3	2 perc;
– Jegyzet1	5 perc;
– Zeneszám4+elköszönő szöveg	4 perc;

Ez a szerkezet rugalmasan változhat adásról-adásra, vezérfonalként azonban érdemes megjegyezni, hogy nekünk a 30 perces műsorhoz 18 perc vágott anyagot kell előállítani (+/- 2 perc). Ez az anyag alkotja majd a műsor gerincét.

Általában először elkészül egy interjú, beszélgetés egy adott témában. Ez felkerül a számítógépre, az archívumba.

Ez újraírható CD-n jut el ahhoz, aki vágni fogja azt. Ő a szerkesztés után megfelelő idejű és tematikus részekben visszajuttatja a műsor végleges kialakítójához az anyagot.

A műsor végleges kialakítója kiválasztja a zenéket és megírja az összekötő szövegeket.

Az aktuális hírekkel, hirdetésekkel együtt az adás előtt néhány nappal rögzítjük az összekötő szövegeket, majd a rögzített anyagot befésüljük az előzetes műsorvázlatba.

A kész adást a sugárzás előtt mindig meghallgatja valaki (nem a készítője! Pl. lektor, nagyobb tapasztalatú segítő, referencia ismerős), hogy az esetleges bakikat, tárgyi tévedéseket minimalizálni tudjuk.

Majd irány a stúdió, ahol a technikusnak személyesen adjuk át az anyagot, kérve a pontos kezdést.

Egy 30 perces műsor elkészítése időben jelenleg a következő képen becsülhető:

1. Beszélgetés megszervezése	20 perc;
2. Beszélgetés rögzítése	45 perc;
3. Utómunkák	90 perc;
4. Összekötő szövegek felvétele	45 perc;
5. Műsor végleges kialakítása, CD írása	90 perc;

Így kéthetente kb. 5 órányi munkával tudjuk előállítani a műsort. A csapat jelenleg 3–4 fő, így a személyes elfoglaltság kevesebb, mint a teljes ráfordított idő.

Utómunkák személyi számítógépen

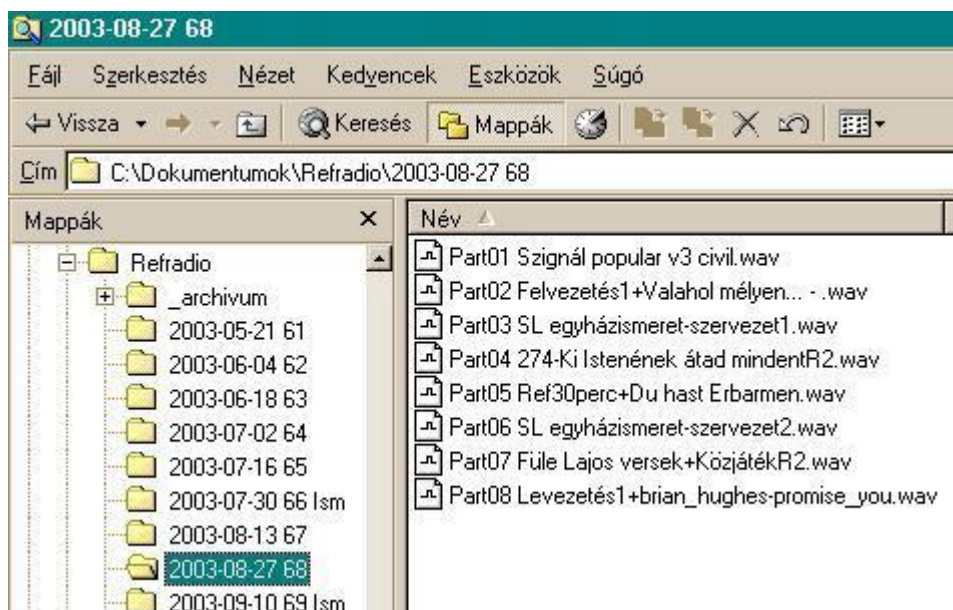
A MiniDisc-ről a felvételeket egy hangkártya analóg bemenetén keresztül wav fájlként rögzítjük vágatlan nyers formában.

A rögzítéshez és a vágáshoz bármilyen hangszerkesztő program használható, mely a következőket tudja az alapfunkcióban tudott kijelölés/vágás mellett:

- Felvétel wav formátumban sztereóban;
- A hangfájl normalizálása. Valójában a hangerősség automatikus beállítása a még nem torz legerősebb szintre;
- Fade in/Fade out. Be ill. lekeverés;
- Dinamika kompresszió. A halk és a hangos részek közötti hangerősség különbség csökkentése. Nem kell törekedni a teljes kiegyenlítésre, hiszen a rádióállomás maga is sugárzás előtt végez ilyen kompressziót;
- Esetleg digitális zajcsökkentés.

Akik megengedhetik maguknak, használják pl. a Sound Forge valamelyik kiadását, mely igen jó, de drága szoftver.

Az elkészült részeket az adott adás dátumával jelzett könyvtárba másoljuk, növekvő sorszámmal ellátva.

Ezután CD-re írjuk az elkészült adást, audió CD-ként. Ellenőrizzük, hogy a track-ek között ne legyenek szünetek!

A CD-re írást ne végezzük 4x-es sebességnél gyorsabban, hogy ne legyen probléma audió lejátszón meghallgatni ugrálás mentesen a végeredményt.

A CD írás ideje alatt gyűjtsük ki a felhasznált zenék adatait, ha az szerzői jogot érint, és ezt a műsorral együtt adjuk át a rádió technikusának.

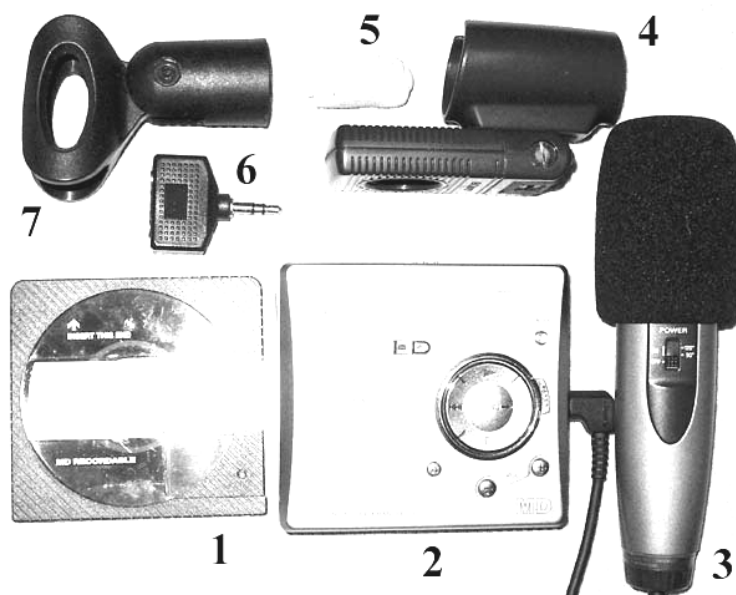
Mielőtt elvinnénk a kész műsort a stúdióba, hallgassuk meg a lejátszhatóságot egy nem túl profi lejátszón. Különösen a műsor végét, mert az már a sérülékenyebb külső sávokra íródik (a CD ugye belülről-kifelé haladva telik meg).

A használt számítógép legalább P3-500MHz, 256Mb Memória, 20Gb merevlemez és Backup (biztonsági másolat) készítési lehetőség, no meg hangkártya és CD író.

Technikai feltételek

Ebben a fejezetben bemutatjuk a „terepi” felszerelésünket. A terepi alatt azt értjük, amivel nekiindulunk riportozni.

A mellékelt fotó segít azonosítani a részeket:

1. MiniDisc lemez;
Lehetőleg 5-ösével vesszük, ajándék dobozzal, a nagyobb műszaki boltokban. Legtöbbször 74 perceset.
2. MiniDisc lejátszó/felvevő;
Nekünk 2 db készülékünk van, egy Sony és egy Sharp. Tapasztalataink alapján lényeges tulajdonságok, ami a vásárlásnál szempont lehet:
  - Rázkódás védett legyen;
  - 3,5-ös felvételi bemenete legyen;
  - Automatikus felvételi jelszint állítási lehetőség legyen;
3. Sony ECM-MS907 sztereó mikrofon digitális hangrögzítéshez;
Nekünk 2 db ilyen eszközünk van, bevált;
4. Sony mikrofon talp (tartozéka az ECM-MS907-nek);
5. Blu-Tack ragasztógyurma;
Hasznos ha nem vízszintes felületre kell rögzíteni a mikrofont a talppal;
6. 3,5-ös sztereó közösítő aljzat;
Néha, ha többen beszélgetünk ezzel szoktuk a két pontosan megegyező műszaki paraméterű mikrofonunkat közösítve a felvételi bemenetre kapcsolni.
7. Fényképező állvány csatlakozóval rendelkező mikrofon foglalat;
Zenei felvételek készítéséhez;

Záró gondolatok

A professzionális rádióműsorban a technikus, a szerkesztő, a riporter és a riportalany rendelkezik akkora rutinnal, hogy fél szavakból, jelekből jól együtt tudja tartani a műsort.

Mindannyian figyelnek az élő adás keretében:

- az időre;
- a téma megfelelő mélységű feldolgozására;
- a felvetett kérdések lezárására;
- a műsor ívére, ritmusára, a műsor stílusára, nyelvezetére;
- stb.

Tapasztalatunk alapján az idáig vezető út hosszú, bár az előre haladás üteme fokozatosan gyorsul. (Bizonnyos előrehaladás már nálunk is tapasztalható).

A rutin megszerzésével, előbb-utóbb a műsorkészítés fázisai kieshetnek (pl. az interjúkat, beszélgetéseket vágni már nem szükséges) a végére pedig a CD-t is el lehet spórolni, és beülve egy stúdióba tudunk élőben rádióműsort készíteni.

Az adások nyomán létrejött az archívumunk, mely a számítógépes műsorkészítés mellékterméke. Visszamenőleg minden adás megvan mp3 formában, és ha az élet úgy hozza, tematikus összeállításokat, vagy válogatás műsorokat igen könnyen elő lehet állítani.

Végezetül sok sikert kívánunk mindenkinek, és szeretettel várjuk a tapasztalatokat, visszajelzéseket,

Makrai-Kis Zoltán
kpz@sportfoto.hu

A Triangulum Rádió műszaki terve

Műszaki feltételek

A pályázó köteles ismertetni a tervezett műsorszolgáltatás rendszertechnikai tervét és rövid műszaki koncepcióját. Köteles nyilatkozni továbbá arról, hogy a műszaki felszerelése megfelel a hazai és a nemzetközi szabványoknak.

4.3.1.1. Ha a pályázó maga kívánja végezni a műsorszórást, akkor a szóráshoz szükséges berendezések alapvető műszaki jellemzőit is ismertetnie kell.

A műsorszolgáltatási terv rövid műszaki koncepciója

Az Őri Alapítvány korábbi, sikeres pályázatai révén (DemNet, NYITSZAK, Phare CBC, SZARÁMA) rendelkezik számítógépekkel, illetve különböző hangtechnikai eszközökkel, amelyeket az Alapítvány által működtetett Őrségi TeleHáz használ lakossági szolgáltatás céljaira.

Az Őriszentpéter telephelyre tervezett kisközösségi rádió technikai bázisa is az **Őrségi TeleHáz** lenne.

A **külső helyszínen** készülő riportokhoz SONY MZ-G750 minidisc rekordert használunk, AKG D60S mikrofonnal.

A **stúdió munkához** rendelkezésre áll:

- 1 db 16 csatornás DOD 1642 keverő
- 1 db asztali CD-Minidisc lejátszó-felvevő (Sony MXD-D4)
- 5 db mikrofon (AKG C1000 S típusú a műsorvezetőnek, 4 db AKG D60S a vendégeknek)

Az **utómunka** (hangszerkesztés, vágás, keverés) folyamatát Pentium III. 700 MHz számítógépen, AUDIO PHILE 2946 hangkártyával Soundforge szoftver segítségével végezzük.

A **műsorszolgáltatást** is számítógépes alapon oldanánk meg egy – később beszerzendő – adáslebonnyolító szoftver segítségével. Több ajánlat közül a lehetőségeknek és a célnak leginkább megfelelő Double DJ fantázianevű, magyar gyártmányú szoftvert választottuk. Ezt az adáslebonnyolítót a keverőbe csatlakoztatva történne:

- a műsor lebonnyolítása (automata, vagy félautomata üzemmódban),
- a kötelező 30 napos archiválás
- a hírek illetve a reklámok bejátszása
- az interaktív kapcsolat a hallgatókkal (telefon, SMS)

A keverőből az audio jelet egy kompresszor/limiteren vezetnénk keresztül, ahonnan a tervek szerint egy RVR Tex 20 típusú adóra, majd innen a telephely közelében elhelyezett antennára jut majd a sugárzandó jel.

8. MILYEN KÖLTSÉGEI VÁRHATÓK A RÁDIÓNAK?

*Az elindításhoz, eszközök beszerzéséhez szükséges költségek;
Működtetés: anyag, dologi, szolgáltatások, kommunikációs, személyi kiadások;
Pályázatok, lehetséges források folyamatos figyelése;
Helyi vállalkozók megkeresése.*

Milyen számítható forrásaik vannak, mi hiányzik, amit tervezéssel, szervezéssel elő kellene teremteni?

A Triangulum Rádió gazdálkodási és pénzügyi terve

A Triangulum Rádió – mint nem nyereségérdekelt, kisközösségi műsorszolgáltató – gazdálkodására nézve a fenntartó nonprofit szervezet, az Őri Alapítvány gazdálkodása a mérvadó.

Az Alapítvány pályázati támogatásokból tartja fenn az Őrségi TeleHáz elnevezésű közösségi szolgáltató központot Óriszentpéteren. Ez a helyszín a Triangulum Rádió tervezett telephelye.

A rádió működtetéséhez szükséges műszaki berendezések rendelkezésre állnak a TeleHázban, az adáslebonylító szoftver, az adó és az antenna kivételével, amelyek megvásárlására az Alapítvány 400.000 Ft –ot önerőből rendelkezésre bocsát sikeres pályázat esetén.

A közösségi rádió műsorait a helyi szereplők önkéntes munkával készítik. A lebonyolítás személyi- és rezsioldalát az induláskor az Őrségi TeleHáz biztosítja.

A várható bevételek eleinte pályázati forrásokból biztosíthatók, majd fokozatosan kiegészülnek a szolgáltatási bevételekkel. Esélyt ad erre a teleházak eddig kialakult üzleti kapcsolat rendszere, amely révén reklámbevételekre tehet szert a rádió. (A mellékletben lásd a Telegarant Kft bevétel garanciát nyújtó támogató nyilatkozatát.)

A nem nyereségérdekelt műsorszolgáltató számára engedélyezett óránkénti 3 perc reklámmal kalkulálva a tervezett éves műsorperc közel 3.000 perc reklámot tenne lehetővé. Célunk 2004-re a 10%-os kihasználtság elérése, 1.000Ft/perc árral kalkulálva.

2. Tervezett kiadások és költségek

Tervezett költségek

Költségek	2 0 0 2	2 0 0 3	2 0 0 4
Eszköz beruházás	400 000	50 000	80 000
Bérkiegészítés	0	180 000	240 000
Rezsi hozzájárulás	0	120 000	180 000

Tervezett bevételek

Bevételek	2 0 0 2	2 0 0 3	2 0 0 4
Önrész	455.000	55.000	0
Pályázati támogatás	0	200.000	200.000
Szolgáltatási bevétel	0	100.000	300.000

Az ORTT állásfoglalása a kisközösségi rádiók jogállásáról az ORTT pályázataival szemponjtából

MŰSORSZOLGÁLTATÁSI ALAP
1088 BUDAPEST, REVICZKY U. 5.
LEVELEZÉSI CÍM: 1052 BUDAPEST, VÁCI U. 16/B.
TELEFON: 327-2020, FAX: 267-5151

Ügyintéző: Prókai Kiss Zsuzsanna

Iktatószám: MA-1028- 28 /2003.

Szabad Rádiók Magyarországi

Szervezete

Péterfi Ferenc

Budapest

Ó u. 11.1/6.

1066

Tárgy: tájékoztatás állásfoglalásról

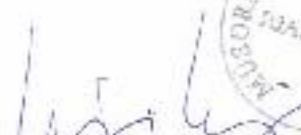
Tisztelt Péterfi Ferenc!

Tájékoztatom, hogy az Országos Rádió és Televízió Testület 2003. augusztus 27-
ei állásfoglalása értelmében a kisközösségi rádiós műsorszolgáltatási jogosultságot
elnyert műsorszolgáltatók a helyi rádiós műsorszolgáltatók részére meghirdetett
pályázati eljárásokban jogosultak részt venni.

A pályázati eljárásainkról bővebb felvilágosítás, a pályázati felhívások és a hozzá
kapcsolódó mellékletek megtalálhatóak és letölthetőek a Műsorszolgáltatási Alap
honlapján (<http://alap.ortt.hu>).

További munkájukhoz sok sikert kívánok!

Tisztelettel:

dr. Csányi Kinga

a Műsorszolgáltatási Alap igazgatója

Budapest, 2003. szeptember 10.

A szerzői jogdíjakkal kapcsolatos költségekről

artisjus

artisjus

Magyar Szerzői Jogvédő Iroda Egyesület

1061 Budapest, Aranyasszony út 29.
1539 Budapest 114. Pf.: 593
E-mail: mszoi@artisjus.com

MÉDIA OSZTÁLY

Telefon/06-1/342-0791
telefax: 06-1/322-1267
Web: <http://www.artisjus.com>
H. Br. 388/1. em.

Szabad Rádiók Magyarországi Szervezete
Péterfi Ferenc ügyvivő részére

Budapest
O. u. 11. l/6.
1066

Tisztelt Péterfi úr!

Hivatkozva 2002. szeptember 17-én kelt, a kisközösségi rádiók szerzői díjfizetési kötelezettségével kapcsolatos levelére az alábbiakról tájékoztatom.

A levelében leírt rádióműserek nyilvánosságához közvetítése is szerzői engedélyhez és szerzői jogdíj megfizetéséhez kötött tevékenységnek minősül a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. tv. 16. §. (1) bek., 26. §-a értelmében. Az engedély az Artisjus-szal kötött sugárzási szerződéssel szerezhető meg a fent hivatkozott törvény 27. §-a alapján. A szerzői jogdíj mértékére a Magyar Közlönyben évente közzétett Artisjus Közlemény irányadó, a 2002. évi jogdíjmértékeket a Magyar Közlöny 2002. évi 2. számában közzétett Díjszabás IV. fejezet B) alfejezet 2.1. pontja tartalmazza. A Díjszabás szerint a rádiók reklámbevételeük 4 %-ának, előfizetői díjbevételeük 2 %-ának, költségvetési támogatásuk 1 %-ának megfelelő együttes összegű szerzői jogdíj megfizetésére kötelesek. A szerzői díj százalékos, ezért ha az adott rádiónak kevés a reklámbevétele, a szerzői díj összege is ennek megfelelően alakul. Ha a rádiónak nincs reklámbevétele, csak pl. önkormányzati vagy egyéb költségvetési támogatása, ezen összeg 1 %-ának megfelelő szerzői jogdíj megfizetésére köteles. Az indulás első évében a rádiót a fent említett díjszabás alapján kedvezmény illeti meg, azaz a fizetendő jogdíj 50 %-ig elszámolhatja számlával igazolható költségeit.

Budapest, 2002. október 10.

Tisztelettel:
Dr. Morvai Nóra
osztályvezető

A szerzői jogokról röviden

1. Kit és milyen műre illet meg a szerzői jogi védelem?

Szerzői jogi védelem alá tartoznak az irodalmi, tudományos és művészeti alkotások (például: irodalmi mű, nyilvánosan tartott beszéd, szöveges vagy szöveg nélküli zenemű). A védelem az alkotást egyéni, eredeti jellege alapján illeti meg, azaz nem függ esztétikai, minőségi vagy mennyiségi jellemzőktől.

A szerzői jog azt illeti meg, aki a művet megalkotta, azaz a szerzőt. A szerzőt a mű létrejöttétől megilleti a szerzői jogok összessége, azaz mind a személyhez fűződő (például a mű nyilvánosságra hozatalának joga vagy a szerző nevének feltüntetése), mind pedig a vagyoni jogok (például a terjesztés vagy az átdolgozás joga).

2. Milyen jogok illetik meg a szerzőt?

Először is a szerző határozhat arról, hogy műve nyilvánosságra hozható-e, és arról is, hogy visszavonja-e a nyilvánosságra hozatalra vonatkozó engedélyét (ezt csak alapos okból és írásban teheti meg). Másodsor megilleti a jog, hogy a művén vagy a művére vonatkozó közleményen szerzőként feltüntessék, azaz elhangozzon a neve. Harmadsor joga van a műve anyagi vagy nem anyagi formában történő bármilyen felhasználására és minden egyes felhasználás engedélyezésére. E kategórián belül az egyik legfontosabb, hogy a szerzőnek kizárólagos joga a művét sugárzással a nyilvánossághoz közvetíteni, illetve erre engedélyt adni.

3. Ki és milyen határidőn belül léphet fel a szerzői jogok megsértése esetén?

A szerzői jogok a szerző életében és halálától számított hetven éven át részesülnek védelemben. A szerző halála után a jog megsértése miatt a védelmi időn belül a szerző hagyatékának gondnoka léphet fel, ilyenek hiányában pedig az, aki ezen jogokat öröklési jogcímen megszerezte.

4. A szabad felhasználás esetei

A szabad felhasználás körében a már nyilvánosságra hozott művek felhasználása díjtalan, és ahhoz a szerző engedélye nem szükséges. Ilyen esetnek minősül például a mű egy részletének bemutatása vagy a tény- és híryananyagot tartalmazó közlemények átvétele a forrás megjelölésével.

5. A felhasználás

A felhasználásra engedély felhasználási szerződéssel szerezhető. Ezen engedély fejében a szerzőt főszabály szerint arányos díjazás illeti meg. Az írók, a zeneszerzők és a szövegírók számára fizetendő díjak mértékére vonatkozóan a művekkel kapcsolatos szerzői jogok közös kezelését végző szervezet köt szerződést a felhasználóval. A rádió számára az engedélyt megadottnak kell a törvény rendelkezése alapján tekinteni, ha a közös kezelést végző szervezetnek a megállapított díjat befizette.

6. A szerzői jog megsértésének következményei

A szerző jogainak megsértése esetén – az eset körülményei szerint – többek között a következő polgári jogi igényeket támaszthatja:

- követelheti a jogsértés megtörténtének bírósági megállapítását;
- követelheti a jogsértés abbahagyását és a jogsértő eltiltását a további jogsértéstől;
- követelheti, hogy a jogsértő – nyilatkozattal vagy más megfelelő módon – adjon elégtételt, és hogy szükség esetén a jogsértő részéről és költségén az elégtételnek megfelelő nyilvánosságot biztosítsanak;

A szerzői jog megsértése esetén a polgári jogi felelősség szabályai szerint kártérítés jár.

(A Szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. Törvény alapján)

9. LÉPÉS

A pályázat megírása, az adatlap, nyilatkozatok kitöltése

*Praktikus javaslatok: látogassanak meg a tervezés során más hasonló rádiós műhelyeket!
Legyen a lehető legkisebb a havi kiadási terv! (a pályázat során ezzel arányos összeget kell előzetesen letétbe helyezniük elkülönített bankszámlán)*

Tájékoztató a kisközösségi rádiós pályázatok vizsgálatára során felmerült leggyakoribb hibákról

1. A pályázók jelentős része nem jelölte meg pontosan a nem nyereségérdekelt műsorszolgáltatóvá nyilvánításhoz szükséges egyetlen célcsoportot, pontatlanul küldte meg a műsorszerkezetet, melyben a vállalt célra vonatkozó időarányokat kell megjelölni (pályázati felhívás 5. számú melléklet 1. számú melléklete). valamint hiányosan adta be a nem nyereségérdekelt műsorszolgáltatóvá nyilvánításhoz szükséges kérelmet is.
2. A pályázók közül azok, amelyek nem nyereségérdekeltként kívánják a kisközösségi rádiót megvalósítani egyik sem csatolta a pályázati felhívás 5. számú melléklet 2.3. b) pontjában megjelölt dokumentumokat, így különösen a számviteli politikára, számviteli rendre vonatkozó dokumentumokat, valamint a számlatükört.
3. A pályázók jelentős része nem csatolta:
  - a bírósági nyilvántartásba vételéről szóló 30 napnál nem régebbi igazolást,
  - a bankigazolást a működés első hónapjában szükséges anyagi források elkülönített bankszámlán történő elhelyezéséről.
4. A pályázók egy része nem csatolta a pályázati ajánlatához valamelyik kötelezőként megjelölt dokumentumot.
5. A pályázók egy része a pályázati díjat csak elkésetten, nem a pályázati felhívás 2.3.5 szerinti időpontig, vagyis a benyújtási határidő lejártáig fizette meg.
6. A pályázók közül néhányan egyáltalán nem vagy elkésetten válaszoltak a hiánypótlási felhívásra.

Lehetséges konzultációk ebben a témában

Szabad Rádiók Magyarországi Szervezete
Tel.: 311-1855, www.kkapcsolat.hu/szabadradio
e-mail: szarama@freemail.hu *Gosztonyi Gergely*

Civil Rádió Tel: 489-0997, 489-0998,
www.civilradio.hu
e-mail: civilradio@civilradio.hu *Magyar Ádám*

Nonprofit Média Központ Alapítvány
Tel.: 373-0502, www.nonprofitmedia.hu
e-mail: nomedia@interware.hu *Liling Tamás*

Szóla Rádió
Tel.:52/315-771, 20/9462-604, www.szolaradio.hu
e-mail: info@szolaradio.hu *Giczey Péter, Szabó Kriszta*

Közösségfejlesztők Egyesülete
Tel.: 201-5728, www.kka.hu
e-mail: peterfi@kkapcsolat.hu *Péterfi Ferenc*

ORTT www.ortt.hu

10. EGY MINTAPÁLYÁZAT

Kisközösségi pályázati minta

Előlap:

A pályázó Rádió fantázianeve + a település

„Pályázat kisközösségi rádiós műsorszolgáltatásra”

A pályázó szervezet, vagy személy megnevezése

További oldalak:

A rádiós kezdeményezés, illetve a pályázó összefogott bemutatása szövegszerűen.

Fontosak a kiírás alábbi részletei:

„A kisközösségi rádiózás célja, hogy lehetővé tegye olyan rádiók működtetését a kistelepüléseken és kisebb közösségekben, amelyekben nem lehetséges egy helyi rádió gazdaságos működtetése, de a helyi közösség igényelné egy neki szóló rádióadó létét, valamint, hogy lehetőséget nyújtson azon intézményeknek, amelyek a rádiózással egy speciális hallgatói kör igényeit elégítenék ki.”

I. ALAPVETŐ ADATOK

1. A műsorszolgáltatás

- a) **tervezett telephely pontos címe:** *(ahol a rádió stúdiója lesz, valamint ahol az antenna elhelyezését tervezik)*
- b) **földrajzi koordinátái:**
Hosszúság:
Szélesség: *(ezeket az adatokat az antenna elhelyezésére megjelölt épület telekkönyvi nyilvántartásából, vagy más bejegyzési dokumentumból keressék meg)*
- c) **tervezett vételkörzete:** *(az adóállomástól számítva 1,5 –2 km-nél szélesebb sugarú kört ne jelöljenek meg. Érdemes itt is arról a tervezett célcsoportról írni, amely földrajzilag is valamilyen módon körülhatárolható.)*
- d) **antennarendszer tervezett magassága:**
- e) **tervezett pontos telephely tengerszint feletti magassága:** *(ezeket az adatokat is az antenna elhelyezésére megjelölt épület telekkönyvi nyilvántartásából, vagy más bejegyzési dokumentumból keressék meg)*

2. A pályázó neve:

3. A pályázó címe: *(Itt a hivatalos elérhetőséget kell jelezni pl. székhely)*

4. A cégbíróság, bíróság neve, ahol nyilvántartásba vették *(nem természetes személy pályázó esetén): (Ha magánszemély pályázik, ezt a rovatot nem kell kitölteni)*

5. Azon büntetlen előéletű személy neve és lakcíme, aki a személyes – sajtójogi (1986. évi II. törvényben meghatározott) – felelősséget viseli a műsorszolgáltató tevékenységéért:

neve :

címe:

(Ezen a helyen a leendő felelős szerkesztő adatait, vagy a szervezet jogi képviselőjének adatait jelölgék meg.)

6. Az igénybe venni kívánt műsorszórás megnevezése *(nyilatkozat arról, hogy nyertessége esetén a pályázó saját maga vagy más, erre jogosult fogja a műsort szolgáltatni)*

Nyilatkozat

A ..... (pályázó) ..... Rádió elnevezésű műsorát .....(településnév), saját adó és antenna segítségével önmaga kívánja sugározni/az Antenna Hungaria közreműködésével kívánja sugározni.

Keltezés

cégszerű aláírás

- 7. A műsorszolgáltatás napi adásideje és adásidő-beosztása, műsorszolgáltatás napi adásideje** (a napi műsoridő és adásidő kezdete és vége, valamint a műsoridőn kívüli adásidő-tartalma). *(Itt fontos tudni, hogy az adásidő mindig hosszabb, mint a műsoridő – legalább 1–2 perccel – hiszen be és ki kell kapcsolni az adót, van ahol mérőjeleket is sugároznak adás kezdetén, vagy végén)*

Példa:

A Puszta Rádió adásideje heti három napon, kedden és vasárnap 15,55-től 21,03-ig, csütörtökön 15,55-től 20,03-ig tart. A műsoridő mindhárom napon 16,00-tól indul, kedden és vasárnap 21,00-ig; csütörtökön 20 óráig tart.

- 8. A tervezett kiegészítő műsorszolgáltatás** (a műsorszolgáltatással egyidejűleg, kiegészítő műszaki megoldás segítségével, ugyanazon a műsorelosztó, műsorszóró csatornán továbbított, a műsorszolgáltatáshoz szorosan kapcsolódó többletinformáció) **és értéknövelő szolgáltatások** (a műsorszolgáltatással össze nem függő programok és információk terjesztése, pl. RDS):

Példa:

Kiegészítő, illetve értéknövelő szolgáltatásként az elindulást követő egy éven belül RDS szolgáltatást, valamint az adások interneten real-audio formában való szétosztását tervezzük. (Nem kötelező ilyet megjelölni!)

- 9. A műsorszolgáltatás állandó megnevezése:**

(A leendő rádió neve)

- 10. A műsorszolgáltatás szignálja:**

(CD-n vagy lekottázva, közismert zeneszám esetén elég a megnevezése.)

II. NYILATKOZATOK

(Természetes személy pályázónak csak az 1., 3., 4. és 7. pont szerinti nyilatkozatokat kell megtennie)

- 1. A pályázó nyilatkozata arról, hogy nem esik a pályázati felhívás 2.1.2. és 2.1.3. pontjának kizáró okai alá**

2.1.2. szerinti nyilatkozat:

Alulírott ... (pályázó) kijelentem, hogy a ... (pályázó) az adott vételkörzetre bejegyzett székhellyel rendelkezik / a telephely szerinti településen állandó vagy ideiglenes lakóhellyel rendelkezem.

2.1.3. pont szerinti nyilatkozat:

Alulírott ... (pályázó) kijelentem, hogy ... (pályázót) a törvény rendelkezései nem zárják ki a műsorszolgáltatási jogosultság megszerzéséből és az ÁPF pályázóra vonatkozó rendelkezéseinek is megfelelő(ek).

Keltezés:

aláírás

- 2. Önkormányzati tulajdonban lévő pályázó esetén a pályázó nyilatkozata a vezető tisztségviselőinek kiválasztási módjáról**

Alulírott ... (pályázó) kijelentem, hogy a ... (pályázó) önkormányzati tulajdonban van. A vezető tisztségviselők kiválasztásának módja:

3. Nyilatkozat arról, hogy van-e a pályázónak közvetlen vagy közvetett tulajdoni részesedése magyar napilapot vagy hetilapot kiadó, lapterjesztő, továbbá magyarországi műsorszolgáltatást végző, illetőleg magyarországi műsorszolgáltatási jogosultságot igénylő gazdasági társaságban, és ha igen az milyen nagyságú

Alulírott ... (pályázó) kijelentem, hogy ... (pályázónak) nincs/van közvetlen vagy közvetett tulajdoni részesedése magyar napilapot vagy hetilapot kiadó, lapterjesztő, továbbá magyarországi műsorszolgáltatást végző, illetőleg magyarországi műsorszolgáltatási jogosultságot igénylő gazdasági társaságban (ha van, milyen és mekkora részesedése van).

4. A pályázó nyilatkozata arról, hogy vele szemben a törvény szerinti kizáró vagy korlátozó okok nem állnak fenn, illetve más, folyamatban lévő pályázatának elfogadása esetén nem keletkezne vele szemben ilyen kizáró vagy korlátozó ok

Alulírott ... (pályázó) kijelentem, hogy a ... (pályázóval) szemben a törvény szerinti kizáró és korlátozó okok nem állnak fenn, illetve más, folyamatban lévő pályázatának elfogadása esetén nem keletkezne vele szemben ilyen kizáró vagy korlátozó ok.

5. A pályázó nyilatkozata arról, hogy tudomásul vette, hogy a műsorszolgáltatási szerződés fennállásának teljes időtartama alatt köteles megfelelni a törvényben meghatározott személyi feltételeknek (műsorszolgáltatási jogosultság a törvény 85–88.§, műsorszolgáltató tulajdoni viszonyaira vonatkozó rendelkezések, törvény 109.§, 122–127.§)

Alulírott ... (pályázó) kijelentem és tudomásul veszem, hogy a ... (pályázó) a műsorszolgáltatási szerződés fennállásának teljes időtartama alatt köteles megfelelni a törvényben meghatározott személyi feltételeknek (műsorszolgáltatási jogosultság a törvény 85–88.§, műsorszolgáltató tulajdoni viszonyaira vonatkozó rendelkezések, törvény 109.§, 122–127.§).

6. A pályázó nyilatkozata arról, hogy bíróság által elrendelt végelszámolás alatt áll-e, vagy ellene indított csőd-, illetve felszámolási eljárás folyamatban van-e

Alulírott ... (pályázó) kijelentem, hogy bíróság által elrendelt végelszámolás alatt nem/igen állok, ellenem csőd-, illetve felszámolási eljárás nincs/van folyamatban.

7. Milyen műsorszolgáltatói jogosultsággal rendelkezik (szerződés vagy nyilvántartásba vétel alapján) vagy ilyen megszerzése folyamatban van-e

Alulírott ... (pályázó) kijelentem, hogy a ... (pályázó) műsorszolgáltatói jogosultsággal nem rendelkezik/rendelkezik (ez esetben jogosultság(ok) megnevezése), illetve más műsorszolgáltatói jogosultság megszerzése sincs/van (ez esetben jogosultság megnevezése) folyamatban.

III. MŰSORTERV

1. Műsortartalom

Általános rész

a) műsorszolgáltatás jellege, célcsoportja, műsor alapértékei

Jellege: (ha a nem nyereségérdekelt változatot pályázza)

Nyilatkozat

Alulírott ... (pályázó) képviselője (vagy magánszemély) kérem, hogy szervezetünket (a programomat) jelen pályázat alapján nem nyereségérdekelt műsorszolgáltatóvá nyilvánítani szíveskedjenek. Egyúttal kijelentem, hogy nyertessége esetén, a ..... Rádió műsorszolgáltatói jogosultsága teljes időszakában nem nyereségérdekelt műsorszolgáltatóként kíván működni.

MŰSORSZERKEZET

	Éves adásidő műsorperc	Havi minimális műsorperc	Heti minimá- lis műsorperc	Napi mini- mális műsor- perc
a) Nemzeti és etnikai kisebbségeknek szóló műsorszolgáltatás				
b) Kulturális célt vállaló műsorszolgáltatás				
c) A hátrányos helyzetűeknek szóló műsorszolgáltatás				
d) A lakóhelyi közösség közéleti fórumaként működő műsorszolgáltatás				

Az jelzett célnak, illetve célcsoportnak megfelelően szöveges, részletes és összefoglaló magyarázatot, leírást mellékeljenek azon műsornál, ahol a kiválasztott cél, illetve célcsoport szolgálata megvalósul (műsor típusa, jellege és származási helye). E műsorokat lehetőség szerint a pályázat felhívás 5. sz. mellékletében található kódrendszerek kódjaival jelöljék.

Ebben a részben fontos írni néhány összefoglaló gondolatot a rádió működésének és a műsorok tartalmának jellegéről.

Jellege: *(ha a közműsor-szolgáltató kategóriában pályázik)*

Nyilatkozat

Alulírott ... (pályázó) képviselője (vagy magánszemély) kérem, hogy szervezetünket (a programomat) jelen pályázat alapján közműsor-szolgáltatóvá nyilvánítani szíveskedjenek. Egyúttal kijelentem, hogy nyertessége esetén, a ..... Rádió műsorszolgáltatói jogosultsága teljes időszakában közműsor-szolgáltatóként kíván működni.

Keltezés

aláírás

Enk esetben pályázatával együtt be kell nyújtania a műsorszolgáltatási szabályzatát is. (Erre mintát tartalmaz kiadványunk melléklete.) A műsorszolgáltatási szabályzatnak tartalmaznia kell a rádió részletes műsorstruktúráját, továbbá meg kell jelölni melyek azok a műsorszámok, amelyek megfelelnek az 50%-ot meghaladó közszolgálati kvóta kritériumának. („Közszolgálati műsorszám: a műsorszolgáltató vételkörzetében – országos, körzeti, helyi – élő hallgatók, nézők tájékozódási, kulturális, állampolgári, életviteli szükségleteit, igényeit szolgáló műsorszám” Részletesebben ennek kifejtését lásd a Pályázati felhívás 4. sz. mellékletében.)

Célcsoportja:

A kisközösségi rádiók egyik legfontosabb sajátossága, hogy markánsan fogalmazzák meg a korlátozott vételkörzetben megcélzott csoportot. Ez lehet egy kisebbség, nemzetiség, valamilyen szubkulturális, korosztályi csoport, valamilyen intézmény használói-lakói, nagyon körülhatárolt lakóközösség (pl. kis falu, településrész, szomszédság, egyetemi negyed, stb.) A kisközösségi rádiókat – ebből a szempontból – határozottan el kívánja különíteni az ORTT a helyi műsorszolgáltatók kategóriájától, s főként attól, hogy azok városi, térségi funkciókat és kereskedelmi érdeket bujtassanak annak háttérébe.

Ebben a pontban – szó szerint idézve – jelöljön meg a törvényben felsorolt célcsoport lehetőségek közül egyet.

Nem nyereségérdekelte műsorszolgáltatás esetén az alábbiak közül válasszon:

- nemzeti és etnikai kisebbség, vagy*
- kulturális cél, vagy*
- hátrányos helyzetűeknek szóló műsorszolgáltatás, vagy*
- a lakóhelyi közösség közéleti fórumaként szolgáló műsorszolgáltatás.*

Ha közműsorszolgáltatóként kíván működni, írja a következőket: „a körzetben élő hallgatók tájékozási, kulturális, állampolgári, életviteli szükségleteit, igényeit szolgálja”.

A műsor alapértékei:

Itt többnyire közösségi, szociális, környezeti, kulturális jellemzőket érdemes megfogalmazni (pl. a helyi társadalom bevonása, aktivizálása; szociális szerepvállalás, perifériára szorultak segítése, szolidaritás, tolerancia, helyi értékek megerősítése, hagyományok ápolása, nyelvkultúra fejlesztése, tanulás-képzés segítése stb). Fontos érdem lehet az önkéntesség megjelölése is.

b) tervezett műsorszerkezet

Sávossal jelleggel fel kell tüntetni a műsorterv alapvető tematikai elemeit – de itt még nem az egyes műsor-számok bemutatását –, a feltételezett műsortervet módosító tényezőket és a várható módosításokat szöveges formában össze kell foglalni.

Speciális rész:

a) speciális hallgatói csoportok

Itt a célcsoportokra vissza lehet térni, de ha vannak ezen belül, vagy ennek környezetében más megcélzott rétegek, társaságok, azokat is sorolják fel.

b) a vállalt célt, hallgatói csoportokat milyen műsorszámok révén kívánja elérni, ezen műsorszámok rövid leírása

(Itt részletezze az egyes műsorszámokat!)

2. Műsorarányok:

Közműsor-szolgáltatóként a műsoridő legalább 50%-át közszolgálati műsorszámokból kell szerkeszteni. „Közszolgálati műsorszám: a műsorszolgáltató vételkörzetében – országos, körzeti, helyi – élő hallgatók, tájékozási, kulturális, állampolgári, életviteli szükségleteit, igényeit szolgáló műsorszám”

Nem-nyereségérdekeltként a műsoridő legalább 50%-ának „az alábbi célok, illetve célcsoportok egyikének a megvalósítására, illetve szolgálatára irányul:

- kisebbségeknek szóló műsorszolgáltatás
- kulturális célt vállaló műsorszolgáltatás
- hátrányos helyzetűeknek szóló műsorszolgáltatás
- a lakóhelyi közösség közéleti fórumaként szolgáló műsorszolgáltatás – A műsorszolgáltatás akkor minősül e kategória szerint, ha az adott közösségben élők számára nyújt lehetőséget a megszólalásra, funkciója a véleménynyilvánítás fórumának biztosítása.”

A pályázónak – ha a nem nyereségérdekelt változatot jelöli –, ki is kell választania és megjelölnie egy főnti célcsoportot.

Heti átlagos óraszámában mennyit tervez szolgáltatni az alábbi műsorterv-egységekből. Ha nem tervez ilyen műsort szolgáltatni azt jelezze:

1. közszolgálati műsorszámok
2. rendszeres híradásra szánt műsoridő
3. nemzeti, etnikai kisebbségek számára szánt műsoridő
4. a) *közműsor-szolgáltatók* esetén: a helyi közélettel foglalkozó, helyi mindennapi életet bemutató műsorok heti óraszám
- b) *nem nyereségérdekelt* esetén: a vállalt speciális cél, célcsoport megvalósítására, illetve szolgálatára irányuló műsorok heti óraszám.

Alulírott ... (pályázó) kijelentem, hogy a rádió zenei műsorszámokból szerkesztett évi műsoridejének legalább 15%-át magyarországi gyártású zenei műsorszámokból fogja szerkeszteni.

IV. GAZDÁLKODÁSI ÉS PÉNZÜGYI TERV

A Testület tájékozódni kíván arról, hogy a pályázó az általa javasolt műsorterv figyelembe vételével hogyan kívánja a műsorszolgáltatást működtetni, meg kíván győződni arról, hogy a pályázónak az ilyen működtetésre vonatkozó gazdálkodási, pénzügyi és finanszírozási feltételezései alkalmasak a kívánt cél elérésére.

1. Összefoglaló

E helyütt a pályázó foglalja össze gazdálkodási és pénzügyi terve lényegét, az általa tervezett finanszírozási megoldásokat – a fő kiadási költségek jellegét, a megtakarítás-támogatások esélyeit, a források lehetőségeit –, amelyekkel gazdálkodási és pénzügyi terve feltételezéseinek teljesülését valószínűsíteni tudja (pl. pályázatok, adományok, várható támogatások, együttműködések-megállapodások, önkéntes munka, tulajdonosi finanszírozás, hitel, stb.). Jó az is, ha leírják, milyen berendezésekkel, erőforrásokkal, támogatásokkal rendelkeznek már a rádió indításához.

2. Tervezett kiadások és bevételek

A pályázó köteles igazolni, hogy a műsorszolgáltatás megkezdéséhez szükséges működési költségek meghatározott összege rendelkezésre áll. Ennek keretében bankigazolással bizonyítania kell, hogy a működés első három hónapjára szükséges forrásokat elkülönített bankszámlán a pályázati ajánlat benyújtását megelőzően elhelyezte. Ezért is érdemes a működési költségeket puritánra, de hitelesre tervezni.

Az alábbi táblázatokat értelemszerűen az aktuális és az azt követő két évre tervezve kell kitölteni.

Érdemes az egyszeri elindulási költségeket megtervezve külön is jelezni, bemutatva a rendelkezésre álló eszközöket. Így a működési költségek is alacsonyabbak.

Tervezett (kiadási) költségek

Költségek	2003	2004	2005

Tervezett bevételek

Bevételek	2003	2004	2005

V. MŰSZAKI FELTÉTELEK

Írják le, hol lesz a stúdiójuk, azt milyenre tervezik, esetleg most milyen készültségi állapotban van, jelezzék hogyan rendelkeznek a helyiség fölött – tulajdonosai, bérlők, támogatásként kapják, stb. Hova tervezik az adót, antennát elhelyezni, hogyan juttatják el a jelet a stúdióból az adóra.

Ismertesse a tervezett stúdió rendszertехnikai tervét és rövid műszaki koncepcióját. (Ld. külön ajánlásunkat) Érdemes blokk-séma-szerűen a berendezések összekapcsolódását lerajzolni, a különféle funkciójú berendezések típusát, márkáját.

Jelezzék, milyen berendezések állnak már most is a rendelkezésükre.

Köteles nyilatkozni arról, hogy a műszaki felszerelése megfelel a hazai és a nemzetközi szabványoknak.

Alulírott ..... (pályázó) kijelentem, hogy az ... Rádió műszaki felszerelése megfelel a hazai és a nemzetközi szabványoknak.

Ha a önmaga kívánja végezni a műsorszórást, akkor a szóráshoz szükséges berendezések – adó, antenna – alapvető műszaki jellemzőit is ismertetnie kell. Ebben a kérdésben – főként, ha beszerzésre készülnek – érdemes mindenképpen szakemberhez, vagy más működő rádióhoz fordulni.

A pályázatának beadása előtt vizsgálja meg, rendelkezik-e a kötelező mellékletekkel. Ezek:

1. a pályázó nem természetes személy létesítő okirata és a nyilvántartásba vételről szóló 30 napnál nem régebbi igazolás, illetve egyéni vállalkozó pályázó esetén a vállalkozói igazolvány másolata
2. a pályázati díj megfizetését igazoló átutalási megbízás
3. a tervezett műsorszolgáltatás szignálja kazettán, CD-n vagy lekottázva (ismert zeneszám, illetve zeneszám részlet esetén annak megnevezése)
4. a pályázatban szereplő műsorszolgáltatás magvalósítását, illetve folyamatos működését biztosító vagy valószínűsítő támogató nyilatkozatok, egyéb dokumentumok
5. egyéb, a pályázó által az elbíráláshoz szükséges vagy az elbírálást segítő dokumentumok
6. bankigazolás a működés első hónapjára szükséges anyagi források elkülönített bankszámlán történő elhelyezéséről
7. műszaki terv és nyilatkozat a szabványoknak való megfelelésről (pályázati felhívás 4.3.1. pontja)
Alulírott ... (pályázó) kijelentem, hogy műszaki felszerelésünk megfelel a hazai és a nemzetközi szabványoknak.
8. a) **közműsor-szolgáltató** műsorszolgáltatás esetén a 4. számú mellékletnek megfelelő dokumentumok
b) **nem nyereségérdekelt** műsorszolgáltatás esetén az 5. számú mellékletnek megfelelő dokumentumok, nyilatkozatok és adatlap (*Számviteli politikát – házipénztár vezetése, leltározás- selejtezés szabályozása, aláírási rend a szervezetnél, stb – csak akkor kell mellékelni, ha nem nyereségérdekelt műsorszolgáltatónak nonprofit szervezet jelentkezik, magánszemélyek esetében ilyen nem kell.*)

Pályázati ajánlat vagy nem nyereségérdekelt vagy közműsor-szolgáltatói státusú műsorszolgáltatásra nyújtható be, melynek a jogosultság egész időtartamára vonatkoznia kell.

Példa műsorszolgáltatási szabályzatra

(Közműsorszolgáltatóknak kötelező elkészíteni)

Műsorszolgáltatási szabályzat

I. A ***rádió*** műsorszerkezete, a közszolgálati műsorok megjelölésével

II. Általános szabályok

1. A ***rádió*** köteles a nemzet, a nemzeti, az etnikai, a nyelvi és más kisebbségek méltóságát és alapvető érdekeit tiszteletben tartani, nem sértheti más nemzetek méltóságát.
2. A ***rádió*** köteles rendszeresen, átfogóan, elfogulatlanul, hitelesen és pontosan tájékoztatni a közérdeklődésre számot tartó hazai és külföldi eseményekről, a vételkörzetében élők életét jelentősen befolyásoló eseményekről, összefüggésekről, vitatott kérdésekről, az eseményekről alkotott jellemző véleményekről, az eltérő véleményeket is beleértve.
3. A ***rádió*** köteles biztosítani a műsorszámok és a nézetek sokszínűségének, a kisebbségi álláspontoknak a megjelenítését, a műsorszámok változatosságával köteles gondoskodni a ***helyi lakosok*** érdeklődésének színvonalas kielégítéséről.
4. A ***rádió*** különös figyelmet fordít:
  - a) az egyetemes és a nemzeti kulturális örökség értékeinek ápolására, a kulturális sokszínűség érvényesülésére,
  - b) a kiskorúak testi, lelki és erkölcsi fejlődését, érdeklődését szolgáló, ismereteit gazdagító műsorszámok bemutatására,
  - c) a vallási és egyházi, továbbá a nemzeti, etnikai és más kisebbségi kultúrák értékeinek megjelenítésére,

- d) az életkoruk testi, lelki és szellemi állapotuk, társadalmi körülményeik következtében súlyosan hátrányos helyzetű csoportok számára fontos információk elérhetővé tételére,
  - e) az ország különböző területeinek társadalmi, gazdasági, kulturális életét megjelenítő műsorszámok bemutatására.
  - f) a helyi eseményekre, történésekre, hírekre, információkra.
5. A ***rádió***nak az erőszak öncélú alkalmazását követendő magatartási mintaként bemutató, illetőleg a szexualitást öncélúan ábrázoló műsorszámot közzétennie tilos.

III. A pártoktól, politikai mozgalmaktól való függetlenség biztosítékai

1. A ***rádió*** tulajdonosai nem fejthetnek ki direkt politikai tevékenységet, és függetlenek politikai pártoktól és mozgalmaktól.
2. A ***rádió*** műsorkészítői politikai pártoktól függetlenül készítik műsoraikat.
3. A ***rádió*** nem fogad el pártoktól, politikai mozgalmaktól támogatást.
4. A ***rádió*** műsoraiban a pártok tisztségviselői, szakértői, szaktanácsadói és képviselők a műsorszolgáltatás keretében kommentárt, hírmagyarázatot, jegyzetet nem hozhatnak nyilvánosságra.

IV. A hírek, időszzerű politikai műsorok sokoldalúságának, tárgyilagosságának és kiegyensúlyozottságának, a vitatott kérdések ismertetésének, a vélemények, nézetek sokféleségének bemutatására vonatkozó elvek

1. A ***rádió*** országos nagypolitikai műsort nem sugároz, a helyi politikai közéletéről tájékoztató jelleggel beszámol.
2. A helyi politikával foglalkozó műsorokban és a hírekben a rendszeres, átfogó, elfogulatlan, hiteles, és kiegyensúlyozott tájékoztatás követelményeit a ***rádió*** megtartja.
3. A ***rádió*** híreit, információit a város/nagyközség/falu minden elérhető információforrásából megpróbálja beszerezni.
4. A ***rádió*** híreit, információit a rádió önkéntesei szerkesztik, a főszerkesztő irányításával.
5. Választási kampányidőszakban a versengő jelölteknek azonos esélyt nyújtunk a megszólalásra.
6. A ***rádió*** lehetővé teszi, hogy bármely vitás ügyben minden érintett szereplő kifejtse a véleményét. A vélemény kinyilvánítása azonban nem lehet alkotmány- vagy törvényt sértő, nem sérthet személyiségi jogokat, és nem lehet alkalmas a személyek, nemek, népek, nemzetek, a nemzeti, etnikai, nyelvi és más kisebbségek, továbbá valamely egyház vagy vallási csoport elleni gyűlölet keltésére. A műsorkészítő felelőssége, hogy az ilyen véleménynyilvánítást – indokolt esetben – akár technikai eszközökkel is megakadályozza.
7. Az esetlegesen előforduló panaszokat, helyreigazítási kérelmeket a mindenkori törvényi szabályozásnak megfelelően kezeljük.

V. Az anyanyelvi kultúra ápolását szolgáló szakmai követelmények

1. A ***rádió*** adásaiban is igyekszik ápolni a helyes és választékos anyanyelvi kultúrát.
2. A ***rádió*** munkatársai számára alapvető követelmény, hogy kerüljék az anyanyelvet rontó vagy szegényítő idegen kifejezések indokolatlan használatát.
3. Az a munkatárs, aki e követelményeket nem teljesíti, a mikrofontól eltanácsolható.

VI. A nemzeti és etnikai kisebbségekkel kapcsolatos rendelkezések

1. A ***rádió*** köteles a nemzeti, az etnikai, a nyelvi és más kisebbségek méltóságát és alapvető érdekeit tiszteletben tartani.
2. A nemzeti, nyelvi, etnikai kisebbségekről szóló műsorainkba bevonjuk az érintett kisebbségi szervezeteket is, esetleg a kisebbségi önkormányzatok képviselőit vagy más érdekképviseleti szerv munkatársait.

VII. A kulturális, tudományos, világnézeti és vallási sokféleség tárgyilagosa bemutatásának rendszere

1. A ***rádió*** a kultúra sokszínűségének és sokféleségének bemutatására törekszik
2. A ***rádió*** a művészeti tevékenység színvonalának és kiegyensúlyozottságának érdekében a műsorszolgáltató rendszeresen alkalmat teremt az alkotóművészek, a művészeti szervezetek és intézmények véleményének megismertetésére. A művészeti műsorokban nem érvényesülhet semmiféle ki-rekesztés vagy hátrányos megkülönböztetés.

3. Tudományos kérdésekben elengedhetetlen az eltérő álláspontok, vélemények és tapasztalatok bemutatása. Az új tudományos felfedezések, eredmények és vélemények ismertetésekor törekedni kell arra, hogy ezek ne keltsenek a nézőkben és a hallgatókban megalapozatlan reményeket vagy indokolatlan félelmeket.
4. Az oktatási műsorokat elsősorban az általánosan elfogadott és rendezett tudományos eredményekre kell építeni. Az oktatási műsorok szerkezetének, műsorrendjének kialakításakor célszerű figyelembe venni az érvényben lévő szakmai előírásokat, jogszabályokat és az iskolai oktatás rendjét.
5. A ***rádió*** vallási, hitéleti műsorai – ideértve a szertartások esetleges közvetítését is – nem szolgálhatnak pártpolitikai propagandát és nem irányulhatnak más egyházak, vallási vagy világnézeti meggyőződések ellen.

VIII. A megkülönböztető jelzéssel ellátandó műsorszámok közzétételi módja

1. A ***rádió*** nem kíván olyan műsort sugározni, melyet a Törvény szerint megkülönböztető jelzéssel kell ellátni.

IX. A kiskorúakkal kapcsolatos rendelkezések

1. A ***rádió*** nem sugároz semmilyen, a kiskorúak személyiségfejlődésére károsan ható műsorszámot.
2. A ***rádió*** nem igyekszik a kiskorúakat a család erejét meghaladó fogyasztásra ösztönözni.
3. A ***rádió*** adásaiban nem használ közízlést sértő kifejezéseket
4. Amennyiben egy gyermek a szerepeltetése hatásait felmérni nem képes, akkor ki kell kérni a szülő vagy a gondviselő hozzájárulását.
5. A ***rádió*** nem élhet vissza a kiskorú szereplők tapasztalatlanságával és jóhiszeműségével.

X. A reklámtevékenység, a műsorszámok támogatása

1. A ***rádió*** adásaiban reklám közzé tehető.
2. A ***rádió*** adásaiban a reklám időtartama egyetlen – bármiként számított – műsorórán sem haladhatja meg a hat percet. A napi műsoridő átlagában számított óránként a reklám időtartama nem haladhatja meg az öt percet.
3. A ***rádió*** adásaiban csak a Médiatörvényben meghatározott műsorszámok támogathatók.
4. A ***rádió*** adásaiban reklám csak műsorszámok – összetett műsorszámokban az egyes műsorszámok – között tehető közzé. A sport- és más olyan közvetítésekben, amelyekben természetes szünetek vannak, a reklám a részek között és a szünetekben közzétehető.
5. A ***rádió***:
  - a. adásaiban nem reklámozható alkoholtartalmú ital és dohánytermék.
  - b. műsorszámát nem támogathatja a fő tevékenysége szerint alkoholtartalmú ital vagy dohánytermék előállítója és forgalmazója
  - c. műsoraiban rendszeresen szereplő belső és külső munkatársak – a munkavégzésükre irányuló jogviszonyuktól függetlenül – nem jelenhetnek meg műsorszolgáltatónál reklámban, illetve politikai hirdetésben.

XI. A közérdekű közlemények közzététele

1. A ***rádió*** a helyi hatóságok (rendőrség, Polgármesteri hivatal, háziorvos, tűzoltóság, állatorvos, stb.) közleményeit, információit közérdekű közleményként, díjmentesen közli.
2. A közérdekű közlemények forrását mindig ellenőrizni kell, azokat kizárólag az erre illetékes szervtől, annak felelős munkatársától vagy hírügynökségtől lehet elfogadni.

XII. A közműsor-szolgáltatónál alkalmazott műsorkészítők önállóságának és felelősségének mértéke és biztosítékai, a műsorkészítés és a műsorszerkesztés elveinek meghatározásában való részvételük biztosítékai, tiszteletben tartva az állampolgárok tájékozódási szabadsághoz való jogának érvényesülését

1. A ***rádió*** műsorkészítője munkáját a jogszabályoknak megfelelően, lelkiismerete és tudása szerint, függetlenül végzi.
2. A műsorkészítéssel összefüggésben csak a felelős szerkesztő utasíthatja a műsorkészítőt.
3. Minden olyan esetben, amikor kísérlet történik a műsorkészítői függetlenség megsértésére, a műsorkészítő köteles felettesét tájékoztatni.

4. A ***rádió*** vezető tisztségviselőit, főszerkesztőjét, és szerkesztőit az ***valaki*** ***valahogyan*** nevezi ki.
5. A műsorkészítők a főszerkesztőnek tartoznak felelősséggel a műsorukban elhangzottakkal kapcsolatban a szervezeten belül.
6. A ***rádió*** főszerkesztőjét a ***valaki/valami*** ellenőrzi.

XIII. A munkatársakra vonatkozó összeférhetetlenségi és magatartási szabályok, különös tekintettel a politikai és hírműsorokban foglalkoztatottakra

1. Politikai és hírműsorokban foglalkoztatottak pártban, illetőleg egyéb politikai mozgalomban tisztséget nem viselhetnek.
2. A hír- és politikai tájékoztató műsorszámok műsorvezetőjeként, hírolvasójaként, tudósítójaként rendszeresen közreműködő munkatársak – politikai hírhez – véleményt, értékelő magyarázatot csak megfelelő megkülönböztető jelzés mellett fűzhetnek.
3. A műsorkészítés során a munkatársak kötelesek megfelelni sokoldalú tájékoztatás követelményének, így különösen a műsorkészítés során nem propagálhatnak valamilyen politikai, illetőleg világnézetet.

XIV. A műsorkészítési tevékenység szakmai szabályai

1. A ***rádió*** köteles a nemzet, a nemzeti, az etnikai, a nyelvi és más kisebbségek méltóságát és alapvető érdekeit tiszteletben tartani, nem sértheti más nemzetek méltóságát.
2. A ***rádió*** szabad, nyílt rádió, ahol mindenki, aki e szabályokat magára nézve kötelezőnek fogadja el, készíthet műsort.
3. A ***rádió*** műsorait a műsorkészítők önkéntes munkában, ellenszolgáltatás nélkül állítják elő.
4. A ***rádió*** műsorkészítői mindig tiszteletben tartják az újságíró-etika alapvető szabályait, és az e műsorszolgáltatási szabályzatban megfogalmazott elveket. Az e szabályok ellen vétőket a főszerkesztő felelősségre vonja. A szankciók fokozatai:
  - a. szóbeli figyelmeztetés
  - b. írásbeli figyelmeztetés
  - c. határozott idejű eltiltás a mikrofontól
  - d. végleges eltiltás a mikrofontól.

XV. Egyéb rendelkezések

1. A ***rádió*** megrendeléseivel, valamint a külső munkatársak megbízásaival nem teremthet lehetőséget jogosulatlan előnyszerzésre a közműsor-szolgáltató alkalmazottai számára.

A médiatörvény reklámra vonatkozó utalásai

Burkolt reklám: az a műsorszám vagy műsorszámon belüli tájékoztatás, amely semleges információ látszatát keltve ösztönöz áru vásárlására, vagy szolgáltatás igénybevételére, vagy bármely más üzleti magatartásra.

Klasszikus reklám: minden olyan reklám, amely nem minősül közvetlen ajánlatnak.

Közvetlen ajánlat: az a reklám, amely a kereskedelmi elosztóval vagy a szolgáltatóval való közvetlen kapcsolatteremtés útján termékek vételére, eladására vagy bérletére, illetve szolgáltatások igénybevételére szólít fel.

Reklám (hirdetés): olyan nyilvános tájékoztatásként ellenérték vagy ellenszolgáltatás fejében közzétett műsorszám, illetve rendelkezésre bocsátott műsoridő, amely megnevezett vagy ábrázolt áru – termék, szolgáltatás, ingatlan, jog és kötelezettség – értékesítését, vagy más módon ellenérték fejében történő igénybevételét vagy a reklámozó által kívánt más hatás elérését segíti elő.

Támogatás: valamely – reklámnak nem minősülő – műsorszám elkészítéséhez, nyilvános közzétételéhez a műsorszolgáltatónak nyújtott pénzbeli vagy más gazdasági természetű hozzájárulás annak érdekében, hogy a támogató vagy általa meghatározott harmadik személy nevét, védjegyét, megkülönböztető jelzését, a róla alkotott képet népszerűsítse.

Reklámkorlátok és -tilalmak 10. § (1) A reklám tényállításaiért – a tudatos félrevezetés kivételével – a műsorszolgáltató e törvény szerint felelősséggel nem tartozik

(4) A műsorszolgáltató híreket közlő és időszerű politikai tájékoztató műsorszámokban rendszeresen szereplő belső és külső munkatársai sem képből, sem hangban nem jelenhetnek meg reklámban és politikai hirdetésben.

(5) Burkolt, illetve tudatosan nem észlelhető reklám nem közölhető

Nem szabad közzétenni dohányárut, fegyvert, lőszert, robbanóanyagot, kizárólag orvosi rendelvényre igénybe vehető gyógyszert, továbbá gyógyászati eljárást népszerűsítő, **ismertető reklámot**.

15. § (1) **Reklámot, közérdekű közleményt, jótékonyági felhívást, politikai hirdetést**

a) e jellegének a közzétételt közvetlenül megelőző és azt követő **megnevezéssel**,

b) egyéb műsorszámoktól optikai vagy **akusztikus módon, jól felismerhetően,**

elkülönítve kell közzétenni.

A nem nyereségérdekelt műsorszolgáltató óránként három perc reklámot sugározhat.

Reklámot műsorszámok között lehet közzétenni

A **műsorszám támogatóját** a közzétételt közvetlenül megelőzően vagy aztkövetően **meg kell nevezni**. Támogatott műsorszám nem hívhat fel és nem befolyásolhatja a támogató vagy az általa meghatározott harmadik személy üzleti tevékenységének igénybevételére, illetőleg az attól való tartózkodásra.

A műsorszolgáltató a Testület (ORTT) számára az általa megszabottak szerint **adatokat köteles szolgáltatni**.

Az üzemben tartók elosztásból származó reklámbevételeiket kötelesek folyamatosan elkülönítetten vezetni, és arról minden év március 1-jéig a Testület részére havi bontásban tájékoztatót küldeni. A Testület ellenőrzései alkalmával jogosult a nyilvántartást ellenőrizni.

11. LÉPÉS

A kész pályázat beadása

– egy eredeti és három másolati példányban:
minden év március 1-jén és szeptember 1-jén 10 és 15 óra között
az ORTT székházában Budapest VIII. kerület Reviczky u. 5.

A pályázó magánszemélynek a telephely szerinti településen
állandó vagy ideiglenes lakóhellyel, a pályázó szervezetnek pedig
az adott vételkörzetre bejegyzett székhellyel kell rendelkeznie.

12. LÉPÉS

***Következő ügyintézés: hiánypótlás, döntés, szerződéskötés, sugárzási terv készítése, engedélyek
Ha mindezen túljutottak: Adás indul!***

Rádióengedélyezési eljárás

A konkrét **frekvencia megtervezését** a pályázat testületi elbírálását követően, a nyertessé nyilvánított pályázó pályázati ajánlatában szereplő igények szerint az ORTT felkérésére a Hírközlési Főfelügyelet végzi el.

A frekvenciaterv elkészültétől, illetve a nemzetközi koordinációs eljárás befejezésétől számított 45 napon belül, a HÍF és a nyertes pályázó bejelentése alapján az ORTT a jogosulttal megkötí a **műsorszolgáltatási szerződést**.

A pályázat nyertese a műsorszolgáltatási szerződés megkötését követően kérelemben kezdeményezheti a **rádióengedélyezési eljárás megindítását** a Hírközlési Területi Hivatal Budapesti Irodánál (Budapest, 1133 Visegrádi u. 100.) az alábbiak szerint:

Az adóberendezés telepítésére jogosító **frekvenciakijelölési határozat** az ügyfél kérelmére kerül kiadásra.

Az engedélyezési eljárás megkönnyítése érdekében kisközösségi rádiók esetében *az ügyfél helyett a hatóság készíti el a 2/2001. rendelet 4. számú mellékletének 1.e) pontjában előírt besugárzási tervet*. Ennek érdekében az ügyfélnek a frekvenciakijelölési határozat kiadására vonatkozó kérelmében meg kell adnia – a 2/2001. (I.31.) MeHVM rendeletben egyébként előírt adatokon túlmenően – az alábbi adatokat is:

- a telepítendő antenna típusát
- az antenna félhullámú dipólra vonatkoztatott nyereségét és karakterisztikáját
- az alkalmazandó kábel típusát, hosszát és csillapítását
- az alkalmazandó adóberendezés típusát

A rádióengedély kiadása az adóberendezés telepítését követően kérhető, amelynek birtokában az üzemserű sugárzás megkezdhető.

